

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BELEDİYECİLİK: KIRIKKALE
SULAKYURT BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Hazırlayan
Burak ÜNVER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Emine ÇELİKSOY

Çankırı – 2024

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BELEDİYEÇİLİK: KIRIKKALE
SULAKYURT BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Hazırlayan
BURAK ÜNVER

ORCID: 0000-0002-5411-3735

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Emine ÇELİKSOY

ankırı – 2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	iii
TEZ KABUL VE ONAY	iv
ÖN SÖZ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
KISALTMALAR	ix
TABLO LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE	4
2.1. Sosyal Politika Kavramı	8
2.2. Sosyal Demokrasi İdeolojisi	17
2.3. Sosyal Devletin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	19
2.4. Sosyal Devletin Özellikleri	24
2.5. Sosyal Belediyeciliğin Tarihçesi.....	33
2.6. Sosyal Belediyeciliğin Temel Fonksiyonları	39
2.7. Dünyada Sosyal Belediyecilik Örnekleri.....	48
3. TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYESİLİK	55
3.1. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi.....	60
3.2. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Yasal Çerçevesi.....	69
3.3. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Uygulaması.....	71
3.4. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.....	77
3.5. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Karşılaştığı Sorunlar	78
3.6. Ankara Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Uygulamaları	82
3.6.1. Ankara’nın Tarihi	82
3.6.2. Ankara Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Hizmet Alanları.....	82

3.6.3.	Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü.....	83
3.6.4.	Kültür Etkinlikleri Şube Müdürlüğü.....	83
3.6.5.	Meslek Edinme Şube Müdürlüğü	84
3.6.6.	Üretim ve Pazarlama Şube Müdürlüğü	85
3.6.7.	Gençlik ve Çocuk Şube Müdürlüğü	85
3.6.8.	Yaşlı Hizmetleri ve Şefkat Evleri Şube Müdürlüğü	86
3.7.	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Belediyecilik Uygulamaları	87
3.7.1.	İstanbul'un Tarihçesi ve İstanbul Belediyesinin Temelleri	87
3.7.2.	İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Hizmet Alanları.....	89
3.7.3.	Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü.....	89
3.7.4.	Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü.....	91
3.7.5.	Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğü.....	94
3.7.6.	Engelliler Şube Müdürlüğü	94
3.7.7.	Şehit Yakınları ve Gazilerle İlişkiler Şube Müdürlüğü	94
4.	SULAKYURT BELEDİYESİNDE SOSYAL BELEDİyecİLİK UYGULAMALARI.....	96
4.1.	Sulakyurt'un Tarihi.....	96
4.2.	Sulakyurt Belediyesinde Sosyal Belediyecilik Uygulamaları	98
4.2.1.	Yaşlılara Yönelik Faaliyetler.....	98
4.2.2.	Engellilere Yönelik Faaliyetler.....	101
4.2.3.	Kadınlara Yönelik Faaliyetler	101
4.2.4.	Çocuklara ve Gençlere Yönelik Faaliyetler.....	104
4.2.5.	Yoksullara Yönelik Faaliyetler.....	106
4.3.	Mesleki Eğitim Faaliyetlerine ve İşsizlere Yönelik Uygulamalar	107
5.	SOSYAL BELEDİyecİLİK UYGULAMASINDA ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER.....	110
5.1.	Türkiye'nin Sosyal Belediyeciliğe Yönelme Nedenleri	113
5.2.	Türkiye'de Sosyal Belediyeciliğin Yetersiz Kaldığı Durumlar	115
6.	SONUÇ.....	117
	KAYNAKÇA.....	120
	ÖZ GEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım Sosyal Belediyecilik: Kırıkkale Sulakyurt Belediyesi Örneği adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

... / ... / 2024

İmza

BURAK ÜNVER

TEZ KABUL VE ONAY
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Burak ÜNVER tarafından hazırlanan Sosyal Belediyecilik: Kırıkkale Sulakyurt Belediyesi Örneği başlıklı bu çalışma, *[Savunma Sınavı Tarihi]* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/oy çokluğuyla]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ana bilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Ünvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Doç. Dr. Emine ÇELİKSOY	İmza:
Üye	: Prof. Dr. Ertan BEŞE	İmza:
Üye	: Doç. Dr. Utku AYBUDAK	İmza:

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../ 201.. tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ersoy YILMAZ

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu çalışmada sosyal belediyecilik kavramının ve sosyal belediyecilik projelerinin analizi yapılmış ve incelenmiştir. Ardından sosyal belediyecilik kavramının Sulakyurt Belediyesi uygulanış şekli açısından incelenmiştir. Sulakyurt Belediyesinin sosyal belediyecilik üzerine faaliyetleri ve bu faaliyetlerin nasıl işlendiği araştırılmıştır.

Bu süreçte en başından en sonuna kadar bir an olsun desteklerini esirgemeyen aileme teşekkür eder, teze başladığımda maddi manevi her zaman yanımda olan sonra ebediyete göç eden dedem Şenol Ünver'i, babaannem Düriye Ünver'i ve amcam Mustafa Ünver'i saygı ve rahmetle anıyorum. Tez çalışmamın başından sonuna kadar sabırla özenle bizim yanımdan bir an olsun ayrılmayan, bize bu süreçte çok büyük destek olan çok kıymetli danışmanım Doç. Dr. Emine ÇELİKSOY hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Yine tez esansında ihtiyaç duyduğum zaman kendilerine ulaşarak yardım aldığım kıymetli hocamız Dr. Zeynep ERHAN BULUT Hocama teşekkür ederim. Bu süreçte Sulakyurt Belediyesi Yazı İşleri Müdürü Sayın Ahmet Göresin Müdürüme bu özverili çalışmada desteğini esirgemediği için teşekkür ederim.

....../.... / 2024

Burak ÜNVER

ÖZET

Tezin Başlığı : Sosyal Belediyecilik: Kırıkkale Sulakyurt Belediyesi Örneği
Tezin Yazarı : Burak ÜNVER
Danışman : Doç. Dr. Emine Çeliksoy
Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu yönetimi
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi :

Kamu yönetimi sisteminin önemli bir yanı olarak belediye yerel yönetimleri, demokratik katılım birimleri olmanın yanı sıra kamusal mal ve hizmetlerin yerindelik (subsidiarity) ilkesi çerçevesinde etkin ve verimli bir şekilde sunulmasının da önemli bir aracı olarak işlev görmektedir. Klasik belediyecilik hizmetlerinin ön planda olduğu bir dönemi müteakip 1970’li itibaren sosyal belediyecilik yönüyle öne çıkan belediyeler, sosyal devlet uygulamalarının yerel düzeyde hayata geçirilmesi ve sosyal belediyecilik bağlamında giderek daha önemli hâle gelmiştir. Yerel düzeyde toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik sosyal hizmetlerin sunumunda başat aktör hâle gelen belediyelerin bu yükselişi, özellikle 1990’lardan itibaren belirginleşen küreselleşme ve yerelleşme dinamikleri çerçevesinde ortaya çıkan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal gelişmelere paralel olarak günümüzde de artarak devam etmektedir. Sözü edilen gelişmelerin ve özellikle kentleşme süreçlerinin realize ettiği iklim bağlamında gençlik hizmetlerinden spor ve yaşlı bakım hizmetlerine, ulusal ve uluslararası göç hareketleriyle hız kazanan yeni sosyal ve ekonomik sorunlardan kentsel yoksulluğun belli başlı dışsallıklarını ortadan kaldırmaya kadar geniş bir yelpazede, sosyal belediyecilik uygulamalarının giderek daha önemli hâle geldiği görülmektedir. Altı çizilen çerçevede bu çalışmanın amacı, sosyal belediyecilik uygulamaları bağlamında Sulakyurt Belediyesi örneğinin incelenmesidir. Bu kapsamda öncelikle belediye yerel yönetimlerinin kuramsal, kavramsal çerçevesi, sosyal belediyecilik yaklaşımıyla ilişkilendirilerek irdelenmiş, sonrasında ise sosyal belediyeciliğin Türkiye pratiği temel özellikler, başlıca nitelikler, sorunlar ve çözüm arayışları bağlamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetimler, Sosyal belediyecilik, Sulakyurt

ABSTRACT

Thesis Title : Social Municipalism: The Example of Kırıkkale Sulakyurt municipality
Author : Burak ÜNVER
Supervisor : Doc. Emine ÇELİKSOY
Department : Political Science and Public Administration
Thesis Type : Master's Thesis
Date :

As an important aspect of the public administration system, municipal local governments, in addition to being units of democratic participation, also function as an important means of providing public goods and services effectively and efficiently within the framework of the principle of subsidiarity. Following a period in which classical municipal services were at the forefront, municipalities that stood out with social municipalism since the 1970s have become increasingly important in the context of implementing social state practices at the local level and social municipalism. This rise of municipalities, which have become the dominant actors in the provision of social services for the disadvantaged segments of the society at the local level, continues to increase today, in parallel with the economic, social, cultural and vi political developments that have emerged within the framework of the globalization and localization dynamics that have become evident especially since the 1990s. In the context of the climate realized by the mentioned developments and especially the urbanization processes, social municipalism practices are increasingly becoming more and more widespread in a wide range of areas, from youth services to sports and elderly care services, from new social and economic problems that accelerate with national and international migration movements to eliminating the main externalities of urban poverty. appears to be becoming important. Within the framework underlined, the aim of this study is to examine the Sulakyurt example in the context of social municipality practices. In this context, firstly, the theoretical and conceptual framework of municipal local governments was examined in relation to the social municipalism approach, and then the practice of social municipalism in Turkey was discussed in the context of its basic features, main qualities, problems and search for solutions.

Keywords: local governments, social municipalism, Sulakyurt

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
BŞB	Büyükşehir Belediyesi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: 2014-2024 yılları arasında Belediyenin taşıdığı hastalar	99
Tablo 2: Yıllara göre Belediye tarafından temizliği yapılan hane sayısı	100
Tablo 3: Engelli vatandaşların diğer illere sevk tablosu	101
Tablo 4: Başka illere turistik amaçlı geziye gönderilen kadınların sayısı ve gönderilen iller	102
Tablo 5: Belediye bünyesinde açılan yaz spor okullarında eğitim alan öğrencilerin branşlara göre dağılımı.....	106
Tablo 6: Belediye ve İş-Kur İl Müdürlüğü ortak protokolü sonucu alınan işçilerin sayısal verisi.....	108
Tablo 7: Belediye bünyesine bağlı şirkette yıllara göre çalışan kişi sayısı.....	109

1. GİRİŞ

Devlet idaresinin en önemli organlarından birisi hiç şüphesiz yerel yönetim organlarıdır. Sanayi Devrimi'yle birlikte sosyal belediyeçilik olgusunun hız kazanması ve bu kavramın gün geçtikçe öneminin artması yerel yönetimleri her geçen gün daha da güçlü hâle getirmiştir. Devletin vatandaşına sunmak zorunda olduğu hizmetlerin başında sosyal politikalar gelmektedir. Devletin sosyal politika kavramını en etkin şekilde yönetebilmesi ve bu politikaları doğrudan halka ulaştırabilmesi yerel yönetimler vasıtasıyla sağlanmaktadır.

Sosyal belediyeçilikte asıl amaç; yaşlı, engelli, yoksul, hasta, kadın, kimsesiz vs. toplumda dezavantajlı olan bireylerin, buna yol açan sorunlarını ortadan kaldırmak suretiyle eşit bir toplum yaratmak, böylece toplumda huzursuzluğu ve bozgunculuğu azaltmak suretiyle refah düzeyi yüksek bir toplum yaratmak istemesidir.

Sanayi Devrimi'yle temelleri atılan sosyal belediyeçilik kavramı, resmî olarak ilk kez 1919'da Almanya Weimar Anayasası'nda yer almıştır. O yıllardan günümüze kadar sosyal belediyeçilik anlayışında da değişiklikler olmuştur. Sosyal politika kavramı ilk ortaya çıktığı zamanlarda çok dar kalıplarla ifade edilirken 21. yy.da çok geniş tanımlamaları bulunmaktadır. Özellikle günümüzde belediyeler başta olmak üzere yerel yönetimlerin geliştirdiği birçok proje ve yaptığı birçok iş, sosyal politikaların bir gereği olarak görülmektedir.

Bu tezin amacı Kırıkkale ili Sulakyurt ilçesinin Sulakyurt Belediyesinin sosyal belediyeçilik faaliyetlerine dair çalışmalarını incelemek ve bu incelemeler hakkında değerlendirmelerde bulunmaktır.

Çalışmada, Sulakyurt Belediyesinin hangi hizmetlerinin sosyal politikalar kapsamında olduğu, bu hizmetleri vatandaşlara hangi şartlarda sunduğu ve hizmetten yararlanan vatandaşların sayısal verileri yer almaktadır.

Tezin sonunda vatandaşların sosyal belediyeçiliğe dair ne kadar bilgi sahibi oldukları incelenerek sahip oldukları haklara dair yeterli bilgilerinin bulunmadığı anlaşılmış ve haklarını tam olarak bilmedikleri tespit edilmiştir.

Tezde Sulakyurt Belediyesi üzerinden Türkiye'deki diğer belediyelerin de sosyal belediyeçilik faaliyetleri incelenerek bu belediyelerin hangi yolları izlediklerine dair bilgi edinilmiştir.

Bu bağlamda Sulakyurt Belediyesinin sosyal belediyeçilik alanında bütçesini nasıl yönettiği, hangi kaynaklarla hangi projeleri yaptığı araştırılmıştır.

Buna ek olarak sosyal politikalar kapsamında sosyal belediyeçilikle ilgili birtakım sorunlar tespit edilmiş ve bunların çözüme nasıl kavuşturulacağına dair bu tezin araştırılması sürecinde yapılan tespitler de tezde işlenmiştir.

Tezin araştırılması esnasında sosyal belediyeçilik alanındaki en büyük eksikliğin kaynak yetersizliği olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kanunlarda sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin tam olarak ve net bir şekilde belirlenmemiş olması, yani belirli bir sınırının bulunmamasından dolayı sosyal belediyeçilik faaliyetleri çok geniş alanlara yayılabilmektedir.

Özellikle 1950’li yıllar, köyden kente göçün yoğun yaşandığı bir dönemdir. Bu yıllarda birçok aile Anadolu’dan İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bursa gibi büyükşehirlerle göç etmeye başlamıştır.

Bu göç dalgasıyla birlikte büyükşehirlerde çarpık kentleşme sorunu ortaya çıkmıştır. Çarpık kentleşmeyle beraber altyapı sorunlarının yanı sıra birtakım sosyal sorunlar da belediyelerin iş programına dâhil olmaya başlamıştır.

Bu göç hareketleriyle birlikte büyükşehirlerin nüfusu iyice artmış ve farklı bölgelerden gelen insanların uyum sürecinde yaşadığı sıkıntılar gün yüzüne çıkmıştır. Büyükşehirlerde nüfusun plansız şekilde ve bir anda artması iş sorununu da gündeme getirdiğinden insanların refah seviyesi daha da düşmüştür. Bu bağlamda belediyeler hem idari hem de ekonomik açıdan bu tür sorunları halletmekle uğraştılar.

Geçmişten günümüze Türkiye’deki belediyeler ve belediyelerin sosyal alandaki faaliyetleri bu tezde incelenmiştir. Özellikle Türkiye’de nüfusu belirli bir sayının altındaki birçok belediyenin ekonomik olarak sıkıntılar yaşadığı görülmüştür. Bundan dolayı belediyelerin sosyal alandaki faaliyetleri kısıtlanmaktadır.

Sulakyurt Belediyesi, hem konumu itibarıyla en uzak ilçe olması hem de nüfusunun az, iş sahasının sınırlı olması gibi nedenlerle istihdam konusunda sıkıntı yaşayan bir ilçenin belediyesi durumundadır. Bu bağlamda Sulakyurt Belediyesinin en büyük sosyal belediyeçilik faaliyeti istihdamı artırmaya yönelik politikalara dair olmuştur.

Bu tez toplam 6 aşamadan oluşmuştur. Tezde yerel yönetimlerin ortaya çıkışından günümüze kadar geçen süre analiz edilerek olayların kronolojik sırasına

göre değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca lkemizde belediyelerin sınırlarının hangi kanunlarla belirlendiği araştırılarak teze aktarılmıştır.

Daha sonra Sulakyurt Belediyesi incelenmiş ve buradan elde edilen sonuçlarla tezin konusu netleşmiştir. Son olarak, Türkiye’de sosyal belediyeciliğe dair yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözümleri üzerine çalışmalar yapılmış ve tespit edilen bulgular şeffaf bir şekilde teze yansıtılmıştır.

2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

Her toplumda kendini geçindirmeye gücü yetmeyen ve yardıma muhtaç insanlar mutlaka vardır. Bu durum ülkemizde de geçerliliğini hâlen korumaktadır. Global sistemde her geçen gün artan nüfusa paralel olarak işsizlikte de artış gözlenmektedir. Bundan dolayı da önce bireylerin, daha sonra toplumun genelinin refah düzeyi giderek düşmektedir. Eskiden Osmanlı Devleti döneminde halkın geçim sıkıntısıyla ilgili sorunları genellikle sosyal yardımlaşma sayesinde çözüldü. Fakat günümüzde toplumdaki bu anlayış giderek azalmış ve yardıma muhtaç bireyin devlete muhtaç olduğu gözlenmektedir.

Bu durum karşısında devletler sosyal ve ekonomik politikalar üretmek ve hayata geçirmek zorunda kalmaktadır. Burada görev merkezî idareden çok, yerel yönetimlere düşmektedir. Çünkü yerel yönetimler hizmetleri daha hızlı ve etkin bir şekilde yaparken yerel ihtiyaçlara en uygun hizmeti, en uygun kişilere daha adil bir şekilde dağıtmaktadır. Ülkemizde yerel yönetimler 3 ana organa ayrılmaktadır. Bunlar; belediyeler, il özel idareleri ve köylerdir. Fakat yerel yönetim ifadesiyle genelde akla ilk olarak belediyeler gelmektedir. Bunun en büyük sebebi, belediyelerin mahallî ve müşterek tüm hizmetleri yerine getirmesidir. Ayrıca altyapı ve üstyapı gibi temel hizmetlerinin yanı sıra halkın sosyal durumuyla ilgili de politikalar üreterek hayata geçirmektedir.

Belediyecilik faaliyetleri geçmişten günümüze incelendiğinde her dönemde belediyelerin sosyal politikalar üretme gayreti sarf ettiği ve halkın sosyal durumuyla devamlı ilgilenildiği görülmektedir.

Belediyelerin, faaliyetlerini yürütürken her türlü teknik şarta uymasını zorunlu tutmak pek mümkün değildir. Pek çok faaliyet türü kompleks bir durum arz etmektedir. Belediyelerin sunduğu hizmetlerin temel amacı insanları mutlu etmektir ki bu bağlamda yol, su, altyapı, kanalizasyon gibi hizmetlerin asıl amacının vatandaşın refahının artırılması olduğu görülmektedir. Ancak belediyelerin bazı faaliyetleri vardır ki bunlar doğrudan sosyal devlet ve sosyal politika hedeflerine yöneliktir. Yerel yönetimlerin sosyal devlet ve sosyal politika uygulamaları sosyal belediyecilik kavramıyla ifade edilmektedir (Çöpöğlu, 2014;225).

1980’lerde Türkiye “Finansal Liberalizasyon” sürecine girdi ve 1989 yılına geldiğinde bu süreç tamamlanmış oldu. Bu sürecin temel mantığına göre piyasa tamamen serbestleşecek ve özelleştirme yaygınlaşacaktı. Ayrıca devlet zorunlu hizmetlerin dışında çoğu alanda yerini özel sektördeki piyasa oyuncularına bırakacaktı. Bu sürecin başlaması ve siyasi anlamda olumlu ilerleyiş göstermesiyle birlikte belediyeler de bu durumdan etkilenmeye başlamıştır. Bu bağlamda belediyeler birer devlet kurumu gibi yönetilmekten ziyade daha çok birer şirket gibi yönetilmeye başlamıştır. Her ne kadar belediyeler birer kamu kurumu olsa da kendi politikalarına kaynak bulabilmek için alt şirketler, müesseseler ve bağlı ortaklıklar kurmuştur. Bu durum uygulanırken bir taraftan da belediyeler sosyal hayatı iyileştirme çabalarına devam etmiştir. Bu süreçlerin başlaması ve işlenmesiyle beraber yönetim sistemi de yavaş yavaş değişmeye başlamıştır.

Finansal liberalizasyon öncesi klasik devlet anlayışı belirlenirken bu süreçle beraber yavaş yavaş kapitalist sistem hâkim olmaya başlamıştır. Eski sistemde tüm kararlar merkezî idareden alınır, tüm hizmetleri merkezî idare yerine getirmeye çalışır ve kaynakların hepsini merkezî idare üstlenirdi. Fakat bu süreçten sonra merkezî idare birçok alanda iş yükünü ve sorumluluklarının bir kısmını yerel yönetimlere bıraktı.

Yeni yönetim anlayışıyla birlikte en önemli ilke “Yerindelik” ilkesi olmuştur. Bu ilkenin amacı, kamu hizmetlerinin vatandaşın ihtiyacına uygun şekilde ve vatandaşa en yakın kamu kurumu tarafından yerine getirilmesidir. Yerindelik ilkesine en uygun kurum olarak belediyeler karşımıza çıkmaktadır. Çünkü belediyelerin işleyişi gereği bu sistem daha kolay uygulanır. Belediyeler, sınırları belli olan belirli bir coğrafya içinde, orada yaşayan her bir bireye tüm hizmetleri sunmakla görevli kuruluşlardır. Bu yüzden kendi sınırları içerisinde halkın herhangi bir sıkıntısı veya sorunu olduğunda bunu belediyelerin tespit ederek harekete geçmesi merkezî idareye göre oldukça hızlı ve daha etkilidir.

Dünya, bir taraftan küreselleşirken diğer taraftan yerelleşmektedir. Küreselleşmenin asıl amacı merkezî yapılara yöneliktir. Merkezî yapı, diğer tüm yapıları zayıftalarken tek gücün merkezde toplanmasını sağlamayı amaçlar. Bunun bir sonucu olarak da dünya küresel bir köye dönüşmektedir (Çöpoğlu, 2014:226).

Küreselleşmenin yerelleşmeyle bütünleşmesi, rekabet ortamının ulusal düzeyden yerel düzeye inmesi sonucuna neden olmuştur. Böylelikle uluslararası platformda çeşitli alanlarda artık devletlerin yarışı yerine daha çok, şehirlerin ve belediyelerin yarışı gözlenmektedir. Belediyeler tıpkı birer küresel firma gibi bu yarışa ve rekabete dâhil olmuşlardır.

Günümüzde toplumda yaşanan sosyal ve ekonomik sorunlara sadece merkezî idarelerin el atması sorunları çözmeye yetmemektedir. Merkezî idareler başarılı bir sosyal devlet olmak için muhakkak yerel yönetimlere ihtiyaç duymaktadır. Yerel yönetimler sayesinde sosyal ve ekonomik sorunlara hem daha hızlı hem de etkili şekilde müdahale edilir ve sonuç daha kısa sürede alınır. Bu durumda merkezî idarenin sorunları çözme konusunda başarılı olduğunu ve sosyal devletin sorumluluklarını yerine getirdiğini göstermektedir.

Devlet sivil toplum örgütleri vasıtasıyla toplumda yardıma ihtiyaç duyan vatandaşlarına hem insan onuruna yakışır şekilde hem de asgari konfor alanını oluşturacak şekilde sosyal yardımlar sunar. Bu yüzden sosyal devlet ve sosyal politika kavramlarının esas çıkış noktası sosyal politika kavramıyla ilişkilendirilir. Sosyal politika, yoksullar, yaşlılar, engelliler, hastalar, kadın ve çocuklar gibi toplumda kendi kendine bakamayan birey ve gruplar için daha fazla yarar sağlanması için bir araçtır. Bir uygulamanın ya da projenin sosyal politika olarak değerlendirilmesinin ana kriteri; insanların ekonomik olarak rahatlamasını sağlamak suretiyle refahı yükseltmeye yönelik politikalar yaparak ekonomik amaçların yanı sıra ekonomi dışı amaçları da kapsayacak şekilde toplumdaki tüm dezavantajlı gruplara gelirin yeniden dağılımının hedeflenmesidir (Çelik, 2014:4).

Sosyal devletin esas amacı, devletin sosyal açıdan bağımsızlığını sağlamak, tüm bireylere eşit şartlarda hizmetleri adil şekilde ulaştırmaktır. Sosyal devlet kapsamında devlet doğrudan sosyal ve ekonomik alana müdahale ederek bu alanlara yönelik politikalar geliştirir. Bu politikalarla hem toplum içinde sınıflar arası çatışmayı en aza indirir hem de toplumun genelinin bütünleşmesini sağlar (Özbudun, 2002:123).

Sanayileşmeyle birlikte ülkelerin yönetim modellerinde de reform olmuştur. Sanayileşme, insanlara daha iyi koşullar, iş imkânı ve ekonomik refah sunarken aynı zamanda on binlerce insanın bir arada yaşamasından dolayı çeşitli sorunları da

beraberinde getirmiştir. Kuşkusuz sanayileşme, dünyanın modernleşmesine, üretimin artmasına, zenginleşmeye, yeni iş kollarının gelişmesine olanak sağlamasının yanında teknolojinin gelişmesinde de itici bir güç olmuştur. Her türlü yiyecek ve içeceğe, giydiğimiz kıyafetlere, kullandığımız her türlü teknolojik alete, yaşadığımız evlere, kullandığımız araçlara, yani günlük hayatın içerisinde normalleşen pek çok nesnede sanayileşmenin varlığını görmek mümkündür.

Sanayileşme ekonomik refahın yanı sıra kültürel ve sosyal alanlarda da olumlu gelişmelere yol açmıştır. Ekonomi alanında para akışları fazlalaşmış, zenginleşme başlamış, üretim hızlanmış, uzmanlaşma gelişmiş, insan gücüyle üretimin yerine makinelerin üretimine geçilmiş, üretilen ürünlerin ve sunulan hizmetlerin ne kadar olduğu artık takip edilemez boyutlara ulaşmıştır. Sosyal yapıda şehirler büyümüş, yeni bir çağa girilmesiyle terimler ve bakış açıları değişime zorlanmış, yeni araştırma alanları ortaya çıkmıştır. Bunların sonucu olarak kent nüfusları artarken insanların yalnızlaşması da artmış, psikolojik sorunlara neden olan faktörler de değişmiştir. Yönetimsel açıdan ise artan iş gücü, iletişim ve nüfusla birlikte iyi yönetilmeyi ve refah içerisinde yaşamayı bekleyen nüfusun devletten beklentileri de değişiklik göstermeye başlamıştır. Ancak sanayileşme zaman içerisinde demlenmeye başladığında yeni problemler de görülmeye başlamıştır. En önemli nokta ise ekonominin tekrar şekillenmesi olmuştur. Kuşkusuz ekonomi insan hayatı için belirleyici katsayısı en yüksek faktörlerden biridir. Sanayileşmeyle beden gücüne dayalı olarak çalışmadan vazgeçilip insan gücünün yerini makinenin alması, mega fabrikaların açılmasına, kârına kâr katmak isteyen sermaye sahiplerinin de daha çok işçi veya personel istihdam etmesine yol açmıştır. Kırsal bölgede, üretim için insanın iş gücü, zaman ve para gerekirken pek çok ihtiyaç kentlerde daha az iş gücü ve daha kısa zamanla karşılanmaya başlayınca, üstelik yeni kurulan ve seri üretime geçen fabrikaların sayısı artınca fabrikada çalışmak isteyenlerin sayısı da artmış, köyde yaşayanlar büyük topluluklar hâlinde kırsaldan kente göç etmeye başlamışlardır. Bu başlangıç, ilk yıllarda halka büyük rahatlık yaşatsa da zamanla kalabalık şehir yaşantısı, artan nüfusa karşı yeni açılan fabrikaların bu artan nüfusun istihdam ihtiyacını karşılayamaması, refah döneminin sona ermeye başladığının sinyallerini vermiştir. Köyden gelip kentte yaşayanlar kalabalık, pahalı ve zor olan yaşam koşullarına işsizliği de eklemek zorunda kalmışlardır. Ekonomik açıdan grafiğin aşağıya seyretmeye başlaması ise

beraberinde sosyolojik, psikolojik ve yönetim odaklı problemleri de getirmiştir (Kasapoğlu, 2018:1).

Sanayileşmeyle birlikte teknoloji de çok hızlı gelişmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte küreselleşme kavramı ortaya çıkmıştır. Küreselleşmeyle birlikte iletişim de kolaylaşınca ürün çeşitliliği en yüksek seviyelerde olmuştur. Fakat bu gelişme ve artışlar mevcut problemlere çözüm bulamamış, hatta daha da derinleştirmiştir. Fakirlik ve işsizlik halkın en çok karşılaştığı problemler iken küreselleşmeyle birlikte beyin ve emek göçleri hızlanmış, bu nedenle işsizlik artmıştır (Kasapoğlu, 2018:3).

Sosyal politikalar, insan ihtiyaçlarının zamanla değişmesinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimi'ne kadar sosyal politikalar kapsamına giren durumlar oldukça kısıtlıydı. Devrim öncesinde merkezî idarenin yerel yönetimlere zorunlu kıldığı yol, su, altyapı gibi hizmetlerin haricinde toplumun ihtiyaçlarına karşılık olacak politikalar yok denecek kadar azdı.

Sanayi Devrimi toplumları olumlu etkilerken birçok riski ve olumsuzluğu da beraberinde getirmiştir. Devlet, sosyal politika kavramını geliştirerek bu olumsuzluklara karşı mücadele etmeyi amaçlamıştır.

2.1. Sosyal Politika Kavramı

Sosyal politika kavramını ortaya atan kişi Alman Profesör Wilhelm Heinrich Riehl'dir. Türkiye'de ise ilk kez 1917 yılında Ziya Gökalp tarafından "İktisadiyat" dergisinde kullanılmıştır. Sosyal politika kavramı ortaya çıktığı ilk andan itibaren geçerliliğini hâlâ korumaktadır. Sosyal politika kavramı ilk çıktığında sadece belirli bir kesime yönelik iken günümüzde ise toplumun her kesimine hitap eden uçsuz bucaksız bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle sosyal politika kavramı dar ve geniş olmak üzere iki başlık altında incelenir. Geniş anlamda, ekonomik olarak zorlanan bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesinin amaçlandığı ve bu konuda politikalar üretilmesi geniş politikaların tanımını oluşturmaktadır. Dar anlamda ise sosyal grupların kendi aralarında farklı oluşu, her grubun farklı bir kültürel beklenti içerisinde olmasından dolayı devletin hukuki bütünlüğünün korunması ve devletin tehlikeye girmemesi adına yapılan politikalardır. Sosyal politikaların temele amacı; toplumdaki

yoksullara, yardıma muhtaçlara ve dezavantajlı kişilere birtakım ayrıcalıklar sağlayarak bu kişileri toplumla aynı seviyeye çıkarmaktır (Onar, 2018:23)

Daha yaşanabilir, daha adil, daha sürdürülebilir bir yaşamı amaçlayan sosyal politikalar, bu alanda sürekli kendini geliştirerek devam etmektedir. Sosyal politikaların bu kadar önemli olması devlet odaklı olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun sonucu olarak sosyal politikalar, devlete her şeye müdahale etme yetkisi verirken serbest piyasanın geri plana atılmasını yol açmaktadır. Devlet bu müdahaleci tavrını genel anlamda halkın iyiliği için kullanmıştır. Özellikle bu alanda devletler 20. yüzyıla kadar sosyal politikaları sadece belirli altyapı faaliyetlerinde kullanırken bu yüzyıldan sonra halkın refahını geliştirmeyi de zorunlu kılan bir sistem ortaya çıkmıştır (Onar, 2018:24)

Sosyal politika hem kavram hem de içerik olarak çok fazla kafa yorulan ve ortak noktası olmayan bir kavramdır. Dünyanın farklı ülkelerinde uygulanması bakımından oldukça farklı alanlarda görülebildiği için genel anlamıyla uzlaşmış bir ortak tanımlı bulunmamaktadır.

Sosyal politika kavramının ortaya çıkması ve uygulanması 19. yüzyıldaki Sanayi Devrimi'nden sonra olmuştur. "Sosyal Politika" kavramını ilk kez kullanan ve uluslararası literatüre kazandıran kişi Alman Profesör Riehl'dir. Yunancadan gelen politika kelimesi, şehir ve devlet anlamına gelmektedir. Alman profesör buna dayanarak kelimeyi türetmiştir. Latince bir ifade olan sosyal kelimesi ise arkadaş anlamına gelmektedir. Sosyal ve politika kelimeleri bir araya getirilip değerlendirildiğinde devletin toplumsal hedefler koyduğu ve bu hedeflere ulaşmak için bazı karar ve sorumluluklar aldığı, bu çerçevede aldığı karar ve sorumluluklar karşısında uyguladığı projelerle sosyal politika kavramını oluşturduğu söylenebilir.

1870'li yıllarda sosyal politikalar yavaş yavaş genişlemeye başlamıştır. Bunun en somut örneği, o dönem Almanya'daki Bismarck yönetimiyle birlikte sosyal politikaların çeşitlenmesi ve devletin bu konuda kendisine yeni alanlar belirlemesiyle sosyal politikaların gelişmesi sağlanmıştır. Sosyal politika uygulanırken devletin asıl amacı; sosyal barışın sürekliliğinin sağlanması ve sosyal düzenin korunarak devlete içeriden tehdit oluşturacak hareketlerin önüne geçilmesidir.

Eğer devlet sosyal politikaları uygulamakta başarısız olursa veya sadece belirli kişilere belirli menfaatler doğrultusunda uygulamaya çalışırsa ve halkın sorunlarına duyarsız kalırsa o zaman bu durumda devletin güvenliği ciddi tehdit altına girer. Devlet, kendi içerisindeki sorunları çözemediğinde ise uluslararası politikasında savunmasız hâle gelir ki böylece de olası bir saldırıya açık konumda olur. Bu yüzden devletler, daha doğrusu devleti yöneten hükûmetler sosyal politikaları en önemli faaliyetleri olarak görürler ve çalışmalarını bu yönde yaparlar. Üçüncü dünya ülkelerine veya gelişmemiş ülkelere bakıldığında sosyal politikalardan yoksun bir yönetim anlayışı sergiledikleri için bu tarz ülkelerde sürekli iç karışıklık ve iç savaş durumu söz konusudur. Böylesine kaotik bir ortamda devletin yaptırım gücü zayıflar ve devlet bu kaosu yönetmekte zorlanır. Böylesine bir ortamda devletin içinde küçük terör grupları ve farklı oluşumlar gün yüzüne çıkar. Devlet bu gruplarla uğraşırken hem ekonomik hem de askerî anlamda güç kaybı yaşar. Bu güç kaybının doğal sonucu olarak devlet sömürülmeye ve işgal edilmeye açık bir hâle gelmektedir. Günümüzde herhangi bir kara parçasını işgal edip kendi toprağına katma çabası söz konusu değildir. Bunun yerine o bölgenin yer altı ve yer üstü kaynaklarıyla iş gücü sömürüsü yapılmaktadır. Sosyal politikalara gerekli önemi vermeyerek kendisini savunmasız hâle getiren devletler yıllarca büyük devletler tarafından sömürülmektedir.

İnsan ihtiyaçları geçmişten günümüze sürekli olarak değişmektedir. Dolayısıyla ihtiyaçlar değiştiği için sosyal politikalar da ilk çıktığı zamandan günümüze kadar sürekli değişim ve gelişim içinde olmuştur. Sosyal politikaların net bir şekilde ortaya çıkışının tarihi olmamakla beraber ilk insanlardan beri uygulandığını görmek mümkündür. Özellikle 1648 yılından sonra modern devlet anlayışının dünyada hâkim olmasıyla beraber sosyal devlet kavramı önem kazanmıştır. Fakat sosyal politikaların uluslararası literatüre kazandırılması, şehirleşme ve sanayileşmeyle beraber ortaya çıkan birtakım sorunların giderilmesi sonrasında oluşmuştur. Bu sorunlar sanayileşmeyle ve şehirleşmeyle ortaya çıkan işsizlik, iş kazaları, hastalıklar, çalışma şartlarının ayarlanması ve yaşlılık gibi konularda bireylerin korunmasına yönelik tedbirler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal politikalar “altın çağı”nı İkinci Dünya Savaşı’yla beraber yaşamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında hem nicelik olarak hem de nitelik olarak gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde sosyal politikalar merkezden başlayarak yerele doğru

yayılım göstermiştir. Böyle olunca da devletin kalkınmasında önemli bir yer edinmiştir. Sosyal devletin en rahat yayıldığı devlet biçimi kapitalist devletlerdir. Sosyal politikanın ilgilendiği makro yapının birçok disiplinle bağlantılı olduğu görülmektedir. Sosyal politikanın ilgilendiği en önemli konuların başında ekonomi gelir. Sosyal politikanın oluşmasının temel nedeni de devletlerin ekonomik müdahalelerinin halkın sosyal hayatına etkisinin nasıl olduğudur (Şengün, 2019:13). Bundan dolayı sosyal politikalar tarafsız olmalı ve her zaman dengeyi korumalıdır. Sosyal politikalar bağlamında devletin en önemli görevi toplumsal barışın sağlanması ve toplumsal refahın artırılması için ekonomik koşulları düzeltmek ve bu anlamda çalışmalarını etkin şekilde yürütmektir.

Sosyal politikalar “Dar Anlamda Politikalar” ve “Geniş Anlamda Politikalar” olarak değerlendirilmektedir. Dar anlamda politika; sadece iktisadi meseleleri ele almaktadır ki kapitalizmi benimsemiş bir toplum yapısında ortaya çıkar. Bu düzen içerisinde de işçi ile işveren arasındaki ilişkileri irdelemek suretiyle sosyal politikalar üretilir. Bu sosyal politikalar proletarya sınıfına ve bu sınıfın temel sorunlarına dayalı olarak üretilir ve sadece bu sorunları çözmeye yöneliktir. Burada halkın refah düzeyi, eğitim durumu, yaşam standartları, sağlık düzeni, kültürel ve sanatsal istekleri gözlemlenmez ve sosyal politikalar belirlenirken bir kriter olarak algılanmaz. Dar anlamda sosyal politika, ağır şartlar altında çalışan işçiler için siyasal hakların gözlemlenmediği, devletin korumasının ve demokrasinin olmadığı bir dönemde doğmuştur. Bu dönemde devlet işçisine âdeta köle muamelesi yapmakta ve çok ağır şartlar altında çalıştırmaktaydı. İşçi sınıfı ağır şartlar altında ezilmeye öylesine alışmıştı ki bunu doğal bir durum olarak görmekteydi. Herhangi bir şekilde devletten çalışma şartları veya ekonomik şartların düzeltilmesiyle ilgili talepte bulunamıyordu.

Kapitalist ekonomilerde ise durum farklıydı. Kapitalist sistemde şartlar işçi lehine değişmeye başlamıştı. Bu sistemde sosyal politikalar sadece işçi ile işveren arasındaki ilişkiyi düzenlemekle kalmıyor, işçilerin daha adil ve daha sağlıklı ortamlarda çalışmalarına zemin hazırlıyordu. Ayrıca sosyal ve ekonomik iyileşmeyi de oldukça önemsiyor ve bu konuda politikalar üretmeye çalışıyordu.

Geniş anlamda sosyal politika ise sosyal alanın tamamını kapsayan, sosyal grupları ayırt etmeden hepsiyle ilgilenen ve hepsi için çözümler geliştirmeyi amaçlayan uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Geniş anlamda sosyal politika

toplum içerisinde tüm gruplara ve bireylere dokunan, onların tüm sıkıntıları üzerine kafa yoran ve o sıkıntılara çözüm arayan bir sistemin bütünüdür. Halkı hiçbir şekilde dil, din, etnik grup, zengin, fakir gibi ayırtmadan tüm herkese eşit şekilde yaklaşmayı temel amaç edinmiştir. Dar anlamda sosyal politikalardan farklı olarak işçi ile işveren arasındaki sadece ekonomik ilişkileri düzenlemekle kalmayıp halkın refahını yükseltmek, ekonomik şartları avantajlı hâle getirmek, sosyal ve kültürel faaliyetleri artırarak halkın sosyal etkinliğine katkıda bulunmak gibi çeşitli alanlarda çalışmalar yapar. Sosyal politika kavramının uygulaması ve kavramsal açıdan genişlemesindeki temel amaç, sosyallik kavramının değişip güçlenmesiyle ilgilidir. 20. yüzyılın başlarında yaşlılık ve hastalık sigortası gibi konuları içeren sosyal politikanın uygulama alanları bu yüzyılın sonlarında uygulama alanlarından çekilmiştir (Şengün, 2019:15).

Zamanla bu politikalar da değişmiştir. Örneğin çevre kirliliği veya cinsiyet ayrımcılığı kavramları da sosyal politikanın konusu içerisine girmiştir. En genel ve kabul görür şekilde geniş anlamda sosyal politikalar; toplumda diğer insanlara göre dezavantajlı olan vatandaşların, maddi olarak ve refah bakımından iyileştirilmesine olanak tanıyarak sosyoekonomik açıdan özgürlüğe ve haklara dayanan sosyal adaleti ve eşitliği sağlamaktadır. Geniş anlamda sosyal politikaların hayata geçirilmesi ve yürütülmesi sınıflar arasındaki çatışmaların son bulmasını ve devletin egemenliğinin artmasını sağlamaktadır. Ayrıca geniş anlamda sosyal haklar, devletin birtakım güvenlik zafiyetlerini de ortadan kaldırmaktadır. Çünkü sosyal anlamda istediği refah düzeyine ulaşan halk içeride devletin güvenliğini tehlikeye sokacak herhangi bir girişimde bulunmaz. Bu çerçeveden bakıldığında sosyal devletin yürütmüş olduğu tüm hizmetler ve uyguladığı tüm politikalar, sosyal politika alanının oldukça geniş bir alana yayıldığını göstermektedir.

Sosyal devlet; sosyal ve ekonomik hayatı yönlendirmekle kalmaz, aynı zamanda fakirleri, yardıma muhtaç kişileri ve ihtiyaç sahiplerini korur, gözetir ve bu kişilerin daha iyi şartlarda yaşaması için uğraşır. Her toplumda tüm insanlar birbirinden farklı özelliktedir. Bu durumda insanların geçimini ve yaşamını şekillendirmesini sağlar. Bu yüzden bir toplumda herkes hem ekonomik olarak hem de sosyal olarak farklıdır. Toplumun bazı kesimleri aşırı lüks içinde yaşarken bazı kesimleri orta hâlli yaşar. Bazı kesimler de normal geçim standartlarının bile altında bir hayat sürmek zorunda kalır.

Her ne kadar insanlar farklı ekonomik şartlar altında yaşasa ve sosyal anlamda bu farklılık toplumu gruplara bölse de bu gruplar aynı toplum dâhilinde yaşamaktadırlar.

Güçsüz, zayıf ve yardıma muhtaç kimseleri koruma duygusu geçmişten günümüze toplumun her kesimi tarafından benimsenmiştir. Böyle bir benimseme söz konusuysa bu kişilerin ihtiyaçları, özellikle geçmiş dönemlerde halkın kendi arasında kurduğu bir sistemle ve dinî inanışların gerektirdiği yardım etme duygusuyla günümüze kadar sorun teşkil etmeden işlemiştir.

Fakat bu durum, 21. yüzyılda yerini yavaş yavaş devlete bırakmaya başlamıştır. İşte tam da bu noktada sosyal belediyecilik kavramı ön plana çıkmaktadır. Zayıfları koruma ve kollama işlevi devlete bırakılmış en temel görevler arasındadır. Sosyal devlet veya refah devleti ile kastedilen işte devlete verilen bu görev ve sorumluluktur.

Sosyal devlet, toplumdaki bireylerin hayatına sosyal politikalar aracılığıyla müdahale eder. Devletin sosyal ve ekonomik hayata müdahalesi değişkenlik göstermektedir. Bazen sadece belirli kişi veya gruplara yönelik müdahalede bulunurken bazen de toplumun tamamına yönelik müdahalelerde bulunur. Bu durumda sosyal politika dar ve geniş anlamda olmak üzere ikiye ayrılır. Dar anlamda sosyal politika, daha çok sınıflar arası ayrımı ortadan kaldırarak eşitsizliği gidermek için yapılan politikalardır ve sadece belli kişi veya gruplara uygulanır. Geniş anlamda politika, toplumun tamamını kapsayacak şekilde uygulanır. Burada amaç, belirli bir grubun diğer gruplarla aralarındaki eşitsizliği gidermek değil sosyal ve ekonomik açıdan bir bütün olarak tüm toplumun refah düzeyini yükseltmektir. Merkezî idare veya yerel yönetimlerin ihtiyaç sahibi kişilere yaptığı ayni ve nakdi yardımlar dar anlamda sosyal politikalara örnektir. Mesela durumu iyi olmayan bir vatandaşa kömür, gıda, giyecek gibi yardımlar toplumda sadece ihtiyaç sahiplerine yapıldığı için dar anlamda sosyal politikalara en net örnek teşkil eder. İhtiyaç sahibi olup olmadığı gözetilmeksizin toplumun her kesimine uygulanan politikalar ise geniş anlamda sosyal politika. Örneğin devlet okullarında okuyan tüm çocukların kitapları devlet tarafından ücretsiz karşılanmaktadır. Burada devlet, kişilerin maddi durumunu veya başka bir etkeni gözetmeksizin tüm öğrencilere eşit şekilde kitapları vermektedir.

Sosyal politikalarda düzenleme yapma yetkisi sadece merkezî idarede bulunmaktadır. Yerel yönetimlere böyle bir hak tanınmamıştır. Yerel yönetimler ise

merkezî idarenin belirlediği sınırlar çerçevesinde görevini yerine getirmektedir. Bu sınırların dışına çıkamaz ve bu sınırlar çerçevesinde ayrılan kaynakların üzerinde bir harcama yapamaz.

Merkezî idarenin sosyal politikalarda etkili olmasının en önemli sebebi; yerel yönetimlerle koordineli bir şekilde hareket ederek iş yükünü ve sorumluluğu etkin şekilde paylaşmaktan geçer. Eğer merkezî idare ile yerel yönetimler arasında uyum sağlanamazsa bu durumda sosyal politikaların hayata geçirilmesi ve bu politikaların sağlıklı bir şekilde uygulanması imkânsız hâle gelir.

Sosyal politikalarla beraber öne çıkan bir kavram da sosyal yardımlardır. Sosyal yardım kelimesinin genel olarak tanımı; yoksullara yiyecek veya giyecek başta olmak üzere temel gereksinim ürünlerinin yardımı, yakacak ve barınmayla ilgili yardımlar, hasta olup durumu olmayanların ilaçlarının karşılanması için maddi yardımlar, aktif öğrenimine devam eden öğrencilere yapılan ayni ve nakdi yardımlar olarak şekildedir.

Sosyal yardımların ülkemiz açısından kökeni Osmanlı'daki Lonca teşkilatlarına dayanmaktadır. Lonca teşkilatı sayesinde esnaf birlikleri, aile içi dayanışma ve dinî gereklilikleri kendisine rehber edinerek ve bu bağlamda çalışmalarını hayata geçirerek sosyal yardımların kurumsal bir şekilde yapılması sağlanmıştır. İnsanlığın varoluşundan bugüne kadar her toplumda dezavantajlı bireyler veya gruplar mevcuttur, bu da her devletin sosyal yardımlara başvurmasını gerekli kılmış ve sosyal yardımlar vasıtasıyla aradaki dezavantaj kaldırılmaya çalışılmıştır. Hem Hristiyan hem de Müslüman toplumlarda sosyal yardımların temelleri dine dayandırılarak dinî bir gereklilik olarak görülmüştür.

Sosyal yardımın asıl amacı; geçinme güçlüğü çekenlere yardım etmek ve toplumun refah düzeyinin altında kalanlara eşit imkânlar sunmak için toplumla aynı seviyede refaha ulaşmasını sağlamak, yoksul ve yardıma muhtaç insanları belirli sosyal haklarla güvence altına almak konusunda önemli bir rol üstlenmektedir. Bunun yanı sıra devletin yaptığı araştırmalar sonucunda yardıma muhtaç vatandaşlar belirlenerek bu kişilere yapılacak yardımların adil ve uygun şekilde yapılması sosyal yardımın en temel sorunlarından. Sosyal yardımlar, yoksul kişilerin hangi konuda

yardıma ihtiyacı olduğunun ve bunun sebebinin ne olduğunun tespitinden sonra buna çözüm üretmek amacıyla ayni ve nakdi destekleri kapsamaktadır.

İnsanlar yardım ederken bazen dinî inançları gereği yardım etmeyi bir görev olarak kendilerine atfederken bazen de insani duygularından hareketle yardıma muhtaç insanlara destek olurlar. Yapılan bu yardımların hemen hemen hepsi gönüllük esasına dayandığı ve bir dayatma olmadığı için aynı şekilde yardımların da düzenli ve adil dağıtılması hususunda devlete önemli görevler düşmektedir. Bundan dolayı yardımı sunan kişilerin faaliyetlerini düzenleyen ve adil şekilde dağıtan birimlerin varlığı zorunlu hâle gelmiştir. Ayrıca bu birimlerin devlet tarafından denetlenmesi de zorunluluk hâline gelmiştir. Bu birimler sadece devlet tarafından kurulmaz, aynı zamanda yarı resmî kuruluşlar da sosyal yardımların dağıtımını gerçekleştirebilmektedir. Bu kurumlara devlet bütçesinden özel bir bölüm ayrılarak aktarılır. Bu aktarılan bütçelere sosyal yardım denilmektedir.

Yukarıda anlatılan bilgiler ışığında sosyal yardımın temel unsurları şu şekilde oluşur: Sosyal yardımı hak eden vatandaşların ekonomiye hiçbir şekilde bir katkı sağlamadan sosyal olanaklardan ücretsiz bir şekilde yararlanmasını sağlamaktır:

- Bu hizmetler kanun ile düzenlenerek kamu kurum veya kuruluşlarınca yönetilip yürütüldükleri zaman sosyal güvenlik hizmetine dönüşebilmektedir.
- Ekonomik yardımların yanı sıra sosyal yardımlar da sosyal politikanın kavramları arasında yer alır ve sosyal gelirler olarak gösterilebilir.
- Bu yardımlar kişi bazlı ihtiyaçlar dikkate alınarak hazırlanır ve çeşitli şekillerde çeşitli yardımlarla sağlanır.
- Sosyal yardım, sosyal güvenlik hizmetinin yürütülmesinde kullanılan primli bir sistemin tamamlayıcı özelliğini taşımaktadır (Şengün, 2019:20).

Bu yardımların devlet açısından en önemli özelliği, devletin sosyal güvenlik açıklarını sosyal yardımlar vasıtasıyla tolere etmesidir. Her devletin sosyal güvenlik sisteminde bazı açıklar ve zaman zaman sıkıntılar olabilmektedir. Devlet bu durumda bu tür olumsuzlukları halkına yansıtmamaya ya da en az şekilde yansıtmaya gayret gösterir. Bu durumda ise sosyal yardımlar âdeta birer kurtarıcı gibi devreye girer ve devleti büyük bir sorumluluktan kurtarır.

Sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak sosyal yardımlar düzenli bir şekilde ve belirli kurallar çerçevesinde yapıldığı zaman devletin sosyal güvenliğini sağlayacak şekilde pozitif bir dönüş içerisinde olur. Bu durumda en önemli husus, yapılacak tüm sosyal yardımların devlet tarafından veya devlete bağlı yarı resmî kuruluşlar eliyle yapılmasıdır. Burada bir diğer önemli husus da sosyal yardım kapsamında hizmet veren tüm kurum, kuruluş ve personelin şeffaf ve doğru bir şekilde denetlenmesi ve bu konuda sürekli olarak adli makamlarla koordineli bir şekilde hareket edilmesidir. Sosyal yardım uygulamaları incelendiğinde genellikle yardımdan yararlanan kesimler benzer statülere sahip kişilerden oluşmaktadır. Bu bağlamda devletin bu yardımları yaparken özellikle bireyler üzerinden tek tek inceleme yapmasının imkânsız olduğu bir durum oluşurken ülkede belirli kriterler baz alınarak belirli bir ölçü belirlenmektedir. Bu ölçü dâhilinde kapsama giren herkes ayni veya nakdi yardımlardan yararlanma fırsatına sahiptir. Ülkemizde bu kriterlerin geneline bakıldığında bu kişiler çok yoksul, kimsesiz, yardıma muhtaç, tek başına kalmış kadınlar, çocuklar, bedensel ve zihinsel engelli olup ayni ve nakdi yardıma muhtaç kimselerle öğrencilerdir.

Türk toplumlarında aile güçlü bağları olan etkili bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk devletlerinde ve dinî inanışlarında ailenin bu denli birbirine bağlı olması, devletin sosyal güvenlik sistemleri bakımından işi kolaylaştırmaktadır. Türk toplumunda geniş aile geleneği yaygın olduğu için dayanışma çok önemlidir. Ailenin tüm bireyleri kendi aralarında organize olarak yardıma muhtaç kalmış bir aile üyesinin ihtiyaçlarını giderir. Böyle dayanışmanın olduğu bir aile yapısı içerisinde yardıma muhtaç kalmış bireyin ihtiyaçlarının aile üyeleri tarafından karşılanması sonucunda krizler kolaylıkla atlatılır. Bu durumda ise devletten gelecek sosyal yardımın beklenmesine gerek kalmaz. Devletten olası bir gecikme durumu söz konusu olduğunda veya yardım gelmediğinde toplum tarafından çok fark edilmediğinden böyle durumlarda devlette ortaya çıkan zafiyet bir soruna dönüşmekten kurtulur.

Sosyal yardımlar genellikle acil ihtiyaç durumundan başlayarak yardımın ihtiyaç derecesine göre sıralandığı için devletin bu konudaki eksikliklerinden doğacak olan sorunları en aza indirir. Çünkü ülkede ilk önce hangi sosyal yardımın yapılması ve bu yardıma en çok hangi alanda ihtiyaç duyulduğu devletin sürekli gerek kamuoyu gerekse kendi araştırmaları sonucu elde ettiği bilgiler dâhilinde değerlendirilerek

yapılır. Örneğin devlet kışın sosyal yardıma ihtiyaç duyan insanlara kömür ve yakacak parası yardımı yapmaktadır. Bunun yerine kışın yakacak yardımı değil de seyahat veya haberleşmeyle ilgili yardım yapmış olsaydı bu durumda ihtiyaç sahibi insanların en önemli ihtiyacı karşılanmamış olacak ve sorunlara çözüm üretilmediğinden bir kriz ortamına neden olacaktı. Bu kriz de halkın devletine güvenini kaybetmesine yol açabileceğinden muhtemel bir kaos ortamına zemin hazırlayacaktır. Sosyal yardımların düzenli yapılması suretiyle ihtiyaç sahibi insanların ihtiyaçlarının karşılanmasının bir diğer pozitif tarafı, insanların psikolojisinin korunması sayesinde insanların suç işleme veya suça karışma eğiliminden uzaklaşması söz konusu olabilmektedir. Eğer sosyal yardımlar yapılmaz ise insanlar hayatını idame ettirebilmek adına suça karışmaya yatkın hâle gelmektedirler.

2.2. Sosyal Demokrasi İdeolojisi

Sosyal demokrasi kavramının ortaya çıkışı 19. yüzyıla dayanmaktadır. Fakat kavramın ortaya çıktığındaki anlamıyla şu anki kapsamı çok farklıdır. Günümüzde 19. yüzyıldaki anlamının dışına taşarak demokrasinin bir ideolojisi hâline gelmesini sağlamıştır. O yıllarda bu kavramın kullanımı daha esnektir. Hatta Lenin'in önderliğindeki Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi de dâhil olmak üzere birçok sosyalist devrimcinin politikaları, uyguladıkları projeleri ve ideolojileri sosyal demokrat tanımını uygun görünüyordu (Saraçoğlu, 2018:372).

Günümüzde sosyal demokrasi kavramı geçmişin tersine devrimci olmayan bir ideoloji olarak karşımıza çıkıyor. Sosyal demokrasi kavramı günümüzde incelendiğinde iki baskın tanım karşımıza çıkmaktadır (Saraçoğlu, 2018:374).

İlkine göre, kapitalizmin kendi tanımı içinde öncelikli ifade etmektedir. Kapitalizmde öncelik yoksulluk, eşitsizlik, işsizlik, toplumsal huzursuzluk gibi sorunlar önceliklidir. Sosyal demokrasi olgusu tüm bu sorunların kapitalist üretim tarzını devrimci bir şekilde alaşağı etmeden kapitalist üretimi koruduğunu, siyasetin ve ekonominin iyi yönetilmesiyle bu sorunun aşılabileceğini savunmaktadır.

İkincisine göre, sosyal demokrasi kavramı iki kelimeyle açıklanır. Bunlar “reform” ve “aşamacılık”tır. Reformist harekete göre üretim biçimi net bir şekilde ortadan kaldırılmazken işin niteliği ve yapısı dönemden döneme siyasi ve ekonomik konjonktüre göre şekil alıp değişiklik göstermektedir. Aşamacılıkta ise amaç, siyasi

reformun güçlü etkisiyle birlikte kapitalizmden kaynaklanan sorunların kademe kademe tespit edilmek suretiyle sorunların çözüme kavuşturulmasıdır.

Kapitalist üretim tarzının korunması, doğal mantığa müdahale edebilecek bazı yeniliklerin bu konudaki sorunlara çözüm üretilmesidir. Öylesi bir durum da kapitalizmin hegemonyasından bağımsız olarak özerk yapıların ortaya çıkmasından ve kapitalist sistemin kısa vadeli çıkarlarına karşı projeler geliştirmesinden ibarettir. Sosyal demokratların böyle düşünmesinin nedeni, kapitalizmin 19. yy.dan günümüze kadar “burjuva demokrasisi” diye tarif edilen, halkın her kesiminin temsil yetkisinin olması ve parlamentoda eşit şekilde temsil edilmesidir. Bu da halkın her kesiminin siyasetle var olmasına olanak sağlar (Çubukçu, 2016:259).

Bu sisteme göre burjuva demokrasisi siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, sendikalar gibi yapıların ortaya çıkması, kapitalizmin bu kurumlar vasıtasıyla düzenlenip değiştirilebileceği fikrini ortaya koymaktadır. Sosyal demokratlara göre kapitalizmi düzenleyecek ve değiştirecek kurum parlamentodur. Buna göre sosyal demokrat bir sistemi seçilmiş bir parlamento hayata geçirebilir.

Sosyal demokraside reformlar yoluyla ilerlemek, sosyalizmin daha net şekilde yerleşmesine olanak sağlar. Buradaki amaç; kamulaştırma, sosyalleştirme, işsizliğe çözüm bulma, yüksek ücret, refahı artırma gibi reformları hayata geçirerek kapitalizmi kademeli bir şekilde ortadan kaldırmaktır. Yani kapitalizmden kaynaklanan yolsuzluk ve işsizlik gibi sorunların çözümü için başlayan süreç, kapitalist üretimin demokratik yollarla sonlandırılmasıyla tamamlanacaktır (Saraçoğlu, 2018:375).

Kapitalizmin doğuşundan itibaren Avrupa’da gücünü giderek artırdığı görülmektedir. Kapitalizmin böyle güçlenmesi beraberinde birçok eleştiriye de getirmiştir. Kapitalizmin ortaya çıkmasıyla bazı sorunlar da ortaya çıkmıştır. Reform, ilerleme ve burjuva gibi kavramlar 19. ve 20. yy.daki gelişim seyri içerisinde farklı düşünürler, partiler ve oluşumlar tarafından içeriklendirilmiştir.

Kapitalizm netice itibarıyla oldukça yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. Bu yıkıcı sonuçların bilimsel anlamda araştırılması için Fabian Okulunun öncüleri ortaya çıkmıştır. Fabian Okulu bilimsel veriler sayesinde toplumsal iyileşmenin nasıl olacağını, halkın refahının nasıl artacağını araştırmış ve bu anlamda çalışmalar yapmıştır (Saraçoğlu, 2018:376).

Fabian Okulunu diğerlerinden ayrı kılan durum, sınıfsal çözümlemelerden uzak, işçi sınıfı ve onun örgütlerini reform ve ilerlemenin en önemli unsuru olarak görmesinden geçer. Fabiancıların bu tutumu 19. yüzyıl sonlarına doğru devrimcilik ile demokrasiyi net şekilde ayırmıştır (Saraçoğlu,2018:376).

Sosyal demokrasi kavramının ortaya çıkışının bir diğer ayağı da Alman Sosyal Demokrat Partisinin içindeki tartışmalardan oluşuyordu. SDP 19. yy. sonlarına doğru farklı oluşumların merkezi hâline gelmişti.

Yenilikçi tarafın içinde öne çıkan isim Eduard Bernstein'di. Fabiancılardan farklı olan Eduard kendi fikirlerini savunmakla kalmayıp felsefi bir temel üzerine inşa etmeye çalışmıştır (Saraçoğlu, 2018:377).

Bernstein'e göre Almanya'da orta ve küçük işletmeler bu süreçte güçlenerek daha da büyümüştür. Bu güçlenme ülkenin siyasetinde de söz sahibi olmalarına olanak sağlamış, zenginleşen orta sınıf işletmeler yerelde varlığını giderek hissettirmeye başlamıştır. Toplumun giderek zenginleşmesi sonucu siyasal yönetimde söz sahibi olması Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam etmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte özellikle Avrupa'da halkın büyük bir çoğunluğu monarşi karşıtı bir düşünceyi savunmaya başlamıştı. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber SPD içinde fikir ayrılıkları meydana geldi. Sosyal demokratlar ve komünistler savaş karşısında yan yana durabiliyordu. Fakat savaşın başlamasıyla beraber bu durum artık imkânsız hâle geldi.

Bu iki farklı ideolojik görüşün fikirlerinin tamamen koptuğu nokta 1917'deki Bolşevik Devrimi olmuştur. Sosyal demokrasi olgusu farklı bir bakış açısı kazanmıştı. Bu süreçte yaşananlar İsveç'te son derece güçlü olan Sosyal Demokrat Partinin bile bölünmesine yol açmıştı. Artık dünya yeni bir eksenle ilerlemeye devam ediyordu (Çubukçu, 2016:259).

2.3. Sosyal Devletin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Sosyal devlet, kişilerin gelirleri, aile yapısı, statüleri, sınıfları, inançları ve dinlerine bakılmaksızın herkese eşit mesafede yaklaşan, tüm insanlara şartları eşit ve adil bir şekilde sunmayı uygulamayı amaçlayan ve bu amaçları belli kanunlarla güvence altına alan bir devlet biçimidir. Sosyal devlet uygulamalarının geçmişi aslında yakın yüzyılda ortaya çıkmıştır. İlk olarak 1919 Alman Weimar Anayasası'yla ortaya

çıkmiştir. Weimar Anayasası'na göre sosyal devlet anlayışı, herkese eşit ve adil bir yaklaşımı benimsemiş olup hem insanlığa saygılı hem de insanlığa yaraşır şekilde hayatın düzenlenmesini esas alarak oluşturulmuştur. Türkiye'de ise sosyal devlet kavramı ilk defa 1961 Anayasası'yla benimsenmiş olup daha sonrasında 1982 Anayasası'nda da yer almıştır. 1982 Anayasası'nda sosyal devletin tanımı; kişilerin ve toplumun refah ve huzurunun sağlanması, kişilerin ve toplumun önündeki ekonomik ve siyasi kısıtlamaları kaldırarak bu hakları güvence altına almayı amaçlamak olarak ifade edilmektedir. Sosyal devlet anlayışında yapılan giderlerin tamamı devlet tarafından karşılanmaktadır fakat devletin mali imkânlarının yetersiz kaldığı durumlarda ise yerel kaynakların ve sivil toplum örgütlerinin kaynakları kullanılmaktadır. Bu anlamda yerel yönetimlerin en önemli organı olan belediyelere oldukça önemli sorumluluklar düşmektedir. Sosyal devlet anlayışında devletin asli görevi, vatandaşlara insan onuruna yakışır asgari bir yaşam düzeyi sağlamaktır, şeklinde ifade edildiğinden devlet bu görevini halkının tamamına ulaştırabilmek için bazı yetkilerini belediyelere vererek sorumluluğunu yerine getirmeye çalışmaktadır.

Sosyal devletin en önemli görevlerinden birisi halkını yoksulluğa karşı korumak olmuştur. Devlet bu sorunu gidermek için tüm imkânlarını kullanmasını belediyelerin bir ödevi olarak görmektedir. Bundan dolayı halkın yoksullukla mücadelesi, belediyeler başta olmak üzere tüm yerel yönetimler vasıtasıyla devlet tarafından yerine getirilmektedir.

Bu çerçeveden bakıldığında kamu yönetiminin en temel amacı, toplumun ortak ihtiyaçları başta olmak üzere genel ihtiyaçlarını karşılamaktır. Devletin merkez teşkilatı insanların bazı haklarını güvence altına alarak korur ve birtakım yükümlülüklerle toplumun düzenini sağlamayı amaçlar. Fakat yerel yönetimler, insanların haklarını korumak yerine insanların fiziki ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çalışırlar. Bu fiziki ihtiyaçlar; yol, su, kanalizasyon, mezarlık, imar, bulunduğu yörenin kültürel değerlerinin ön plana çıkarılması gibidir. Yerel yönetimler bu işleri yapmanın yanı sıra ayrıca hizmet bölgesine giren vatandaşların mali durumlarından, sosyal yaşantılarından ve refahlarından da sorumludur. Belediyeler bu bağlamda birçok alanda sosyal sorumluluk projeleri geliştirip bu projelerin hayata geçirilmesi için çalışmalar yürütmektedir.

Özellikle gelişmiş ülkelerin birçoğunda sosyal hizmetlerin nerdeyse tamamı belediyeler tarafından yerine getirilmektedir. Gelişmiş ülkelerde sosyal hizmetlerin yerine getirilmesi açısından merkeze düşen iş, sadece planlama ve denetlemeden ibarettir, diğer tüm aşamalar yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Bu sistem Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda da özellikle belirtilmiştir. Gelişmiş ülkelerin sosyal hizmetlerin çoğunu yerel yönetimlere bırakmasının yegâne sebebi, yerel yönetimlerin halkın her kesimine ulaşabilme imkânı bulunması ve herkese eşit şekilde ulaşması daha kolay olduğundan bazı kesimler için oluşacak dezavantajı ortadan kaldırabilme şansıdır. Bunun yanı sıra insanın temel ihtiyaçlarına ek olarak sosyal ve kültürel özelliklerin yörelere göre değişiklik göstermesi ve bu değişiklikten dolayı ortaya çıkan eksikler ile sorunların giderilmesi ödevini de yerel yönetimler yerine getirmek zorundadır. Yerel yönetimlerin bu hizmetleri yerine getirmesindeki temel amaç, yerel niteliklerin genel niteliklerden daha ağır basmasıdır.

Sosyal belediyecilik kavramını “Yönetime sosyal konularda işlem yapma yetkisi veren, bu çerçevede kamu harcamalarını işsizlik, vatandaşların sağlığı, çocukların eğitimi ve gelişimi ile çevrenin korunması gibi alanları kapsayacak şekilde sosyal amaca yönlendiren; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın tesis edilmesi ile sosyokültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi hususunda gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet kavramlarını güçlendirmeye yönelik olarak yerel yönetimlere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen” bir model olarak ifade etmek mümkündür (Aygen, 2014:181).

Sosyal devlet fikrinin ortaya çıkması 1929 Ekonomik Buhranına dayanmaktadır. 1929 Buhranına kadar dünyada liberal düşünce hâkimdir. Buhran karşısında liberal politikalar sonuç odaklı olmadığından buhrandaki kötü gidişatı da engelleyememiştir. 19. yy.da hâkim olan düşünce “jandarma devleti”dir. Bu devlet anlayışının karşısı olarak da karşımıza “sosyal devlet” anlayışı çıkmaktadır. Sosyal devletin ortaya çıkmasında bir diğer önemli etken de sanayileşmenin hız kazanmasıyla birlikte ağır çalışma koşulları ve proletaryanın haklarının yavaş yavaş dile getirilmesidir. Sanayi Devrimi'yle birlikte devletler güçlenirken proletarya sınıfı gittikçe ezilmeye ve zor koşullarda çalışılmaya mahkûm edilmiştir. Bu kötü gidiş, artık yavaş yavaş dile

getirildiğinden proletarya sınıfının sendikalaşmak suretiyle güç kazanmasını sağlamıştır. Sendikalaşma faaliyetleriyle birlikte emek-sermaye çatışması şiddetlenmiştir. Bu süreçte emek sermaye çatışması devam ederken sosyal adalet ilkesi sekteye uğramıştır.

Tüm bu olayların ardından devletler, 1945-1970 yılları arasında ciddi reformlar yapmışlardır. Bu reformlarla sosyal devlet alanında köklü değişiklikler söz konusu olmuştur. Bu politikalar devletleri 1970 yılına kadar sorunsuz şekilde götürmüştür. Fakat 1970 yılındaki yeni bir kriz sosyal devlet politikalarını etkisiz bırakmıştır. Kriz sonucunda sosyal politikalar ikinci plana atılmış ve devlet, yönetimde daha farklı kararlar almaya yönelmiştir. İlerleyen yıllarda devletler tarafından yeniden sosyal devlete geçiş denemeleri olmuştur (Erol, 2017:47).

Sosyal güvende yoksullara yönelik ilk çalışmalar 17. yy.da İngiltere’de başlamıştır. İngiltere’de başlaması tesadüf değildir. Çünkü sanayileşmenin temellerinin atıldığı ülkelerden birisi de İngiltere’dir. Aynı zamanda 1880’li yıllarda ulusal birliğini tamamlayan ülkelerden birisi yine İngiltere’dir. Bu yıllarda ulusal birliğini tamamlayamayan Avrupa ülkeleri de sanayileşmeyle birlikte daha da fakirleşmeye başlamıştır.

Avrupa’da sosyal devlet alanındaki faaliyetler sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri ve istihdamı geliştirici politikalar dâhilinde olmuştur. Sosyal devlet politikalarının uygulamalarının sonucu olarak devletler işsizlikle mücadelede ve istihdam konusunda olukça başarılı politikalar izlemişlerdir. Bu başarılı ilerleyiş hizmetlerin niteliği, daha iyi şartlarda çalışma, daha yüksek maaş, izin hakkı ve emeklilik faaliyetlerinde de sürmüştür. Bu açıdan bakıldığında Avrupa’da sosyal devlet beş alanda faaliyet göstermektedir: Hayatın olağan akışı esansında doğan risklerin toplumda bireye yarattığı dezavantajlı durumlara karşı bireyler özelinde vatandaşların genelini güvence altına almak, insanların bu yardımlar kapsamında onurunun rencide edilmemesini sağlamak, işsizlere ve yaşlılara sigorta ve emeklilik işlemleri yaparak onları güvence altına almak. Devlet bu hizmetleri yerine getirirken birtakım araçlardan yararlanır. Bu hizmetlerin yanı sıra devlet aynı yardımlar, nakdi yardımlar, vergi ve prim teşvikleri gibi hizmetleri de uygulayarak bu alanda politikalarını geliştirmiş olur.

Sosyal devlet politikalarının kısa dönemde ekonomik büyümeyi ve refahı sağlaması, ücret ve çalışma koşullarının artması ve iyileştirilmesi devletin özel sektör karşısındaki kötü görüntüsünü silmiştir. Sosyal devlet politikalarından önce halk her işi özel sektörden beklemekteydi. Devletin varlığının sadece kendisini diğer devletlere karşı korumak olduğu düşüncesinde olan halk, sosyal politikalarla birlikte devletin bu alandaki hizmetlerinden sonra devlete karşı olan güveni yeniden artmıştır (Erol, 2017:97).

Hatta liberalizmin en uygulanabilir ülkesi olan ABD’de bile devletin ekonomiye müdahalesinin giderek artması, bu düşüncüyü kanıtlamaktadır. İngiltere incelendiğinde 1947 ve 1948 yıllarında GSYİH’nin %30’a yükseldiği görülmektedir. Fakat sosyal devlet uygulamaları her ülkede farklılık göstermektedir. Çünkü bu farklılıkların arkasında devletlerin ideolojiden kaynaklanan nedenler ve diğer faktörler bulunmaktadır. Bu farklılıkları göstermesi açısından sosyal devletle ilgili olarak sıkça referansta bulunulan Esping Andersen, sosyal devletin iki farklı anlayışla ortaya çıkabileceğini ileri sürmüştür. Şöyle ki bunların ilki, kapitalizmin gün geçtikçe alanının genişlemesi, ikincisi de işçi sınıfının değerinin her geçen gün artması ve bunun sonucu olarak işçilerin mücadelesidir. Kapitalizmi örnek gösteren birinci yaklaşımda sanayileşme veya bürokrasiye değinerek sosyal politikaların oluşmasını bunlara bağlamaktadır. İkinci anlayış ise işçi sınıflarının haklı mücadelesini kendisine referans almaktadır. Bu anlayışa göre işçi sınıfı toplumda önemli bir aktör olarak yansıtılmaktadır. Fakat Andersen bu iki yaklaşımın da yetersiz kaldığını belirtmektedir. Dahası ona göre sosyal devletin çerçevesi işçi sınıfı tarafından belirlenmemiştir. Burada asıl belirleyici olan, işçi sınıfların orta sınıflarla yapmış olduğu ittifaklardır (Özdemir, 2007:195).

1945-1970 yılları arasında sosyal devlet politikaları yoğun bir şekilde uygulanmıştır. 1970 yılındaki krizle birlikte devlet politikaları yeniden şekillenirken kamu politikaları da yeniden şekillenmiştir. Buna bağlı olarak devletin organları ve faaliyet alanları yeniden tanımlanmıştır. Sosyal devlet politikaları bu süreçte çelişkili uygulamalarla krizden çıkmak bir yana krizi daha da derinleştirmiştir. Politikanın başarısız olmasının ana nedeni, vatandaşlar geniş ekonomik özgürlük ve daha az çalışmaya karşılık daha yüksek maaş talep ederken devletin bu istekleri karşılaması zorlaşmaktadır. Bunun sonucunda devlet yine de ekonomik politikaları devam

ettirmek amacıyla sosyal devlet alanındaki faaliyetlerinin bazılarını özel sektöre devretmek durumunda kalmıştır.

Yapılan sosyal faaliyetler ve yardımlar yerel yönetimlere ve STK'lara ve belediyelere devredildiğinden bu kurum ve kuruluşlar tarafından paylaşılmaya başlanmış, bunun sonucunda sosyal devlet anlayışı da ortadan kalmaya başlamıştır.

Bu çaba sonucunda kazanan ise tekeli piyasalar olmuştur. Piyasalarda hegemon olan şirketler kazanırken kaybeden ise halk olmuştur.

2.4. Sosyal Devletin Özellikleri

Devlet; belirli sınırları olan, belirli insanların o sınırlar içerisinde birlikte yaşadığı kara parçasıdır. Sosyal devlet ise bu sınırlar içerisinde bireysel davranışları belirli ölçülerde sınırlayan, kurallarla yaşamı belirleyen ve insanların sorumluluklarını gösteren bir kavramdır.

Sosyal devletin en önemli aktörü bireylerdir. Bireyler de belirli bir sıralamaya göre önem arz etmektedir. Şöyle ki; engelliler, yaşlılar, kadınlar, çocuklar, dar gelirli ve yardıma muhtaç kişiler bulunmaktadır. Bu kişiler sosyal devlet bağlamında bireylerin sıralanmasında önem arz eden gruplardır. Burada devletin amacı, dezavantajlı durumdaki kişileri diğer kişilere karşı korumak, o kişilerle aynı seviyeye getirmek ve ortadaki eşitsizliği kaldırmaktır. Sosyal devletin bir diğer amacı da gelişmişlik düzeyinde yaşanan değişiklikleri kapatmak ve bundan dolayı geride kalan bireyleri topluma eşitlemektir. Tüm bu sürece ek olarak II. Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri de olumsuz koşulları tetiklemiştir.

Buradan hareketle sosyal devlet kısaca şöyle özetlenebilir: Ekonomik olaylar karşısında halkı koruyan, bazı grupların dezavantajlı durumda olmasından dolayı toplumdan geride kalmasını önlemek üzere çalışmalar yürütmek, toplumun tüm kesimlerini eşit seviyeye getirme gayreti olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal devletin birden çok kabul görmüş tanımı bulunmaktadır. Bu tanımların en kabul görenleri ise şöyledir: Sosyal devlet, halkın sosyal refahını korumak ve artırmak için ekonomiye sert bir şekilde ve devamlı müdahale de bulunmasıdır. Bu açıdan bakıldığında sosyal devlet örnekleri ilk kez İngiltere'de 1601 yılında ortaya

çıkmiştir. 1601 Yoksullara Yardım Yasası'yla uygulamaya konulan sosyal devlet modeli o tarihten itibaren günümüze kadar ulaşmıştır (Yıldırım, 2019:4).

1800'lü yıllara gelindiğinde ise sosyal devlet kavramı artık git gide genişliyor ve kapsamı da artıyordu. Bunun bir sonucu olarak 1833 yılında İngiltere'de fabrikada çalışan işçiler için düzenlemeler yapılması gündeme gelmiş ve bu durum sosyal devletin bir görevi olarak benimsenmiştir. Bu bağlamda aynı yıl "Fabrikalar Kanunu" çıkarılarak yürürlüğe girmiştir. Bu doğrultuda sosyal devlet anlayışı başta Avrupalı devletler olmak üzere dünyada benimsenmeye başlamıştır. 1870'li yıllarda Almanya'da Bismarck yönetimine karşı işçi direnişleri yaşanmaya başlamıştır. İşçilerin bu baskılarla elde etmek istediği şey, çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve sosyal haklardan eşit şekilde yararlanılmasıdır. 1880'li yıllarda ise bu baskılara dayanamayan Alman hükûmeti çareyi sosyal devlet politikalarına geçmekte bulmuştur. Devlet, sosyal güvenlikle ilgili hem hakları iyileştirmek hem de baskıdan kurtulmak adına yasal değişiklikler yapmıştır. Bu yasalar sırasıyla; 1883'te Hastalık Sigortası, 1884'te iş kazaları ile ilgili yasal düzenleme ve 1889'da ise hem Sakatlık hem de Yaşlılık Sigortası olmak üzere farklı yasalar çıkarmıştır. Bu bağlamda dünyaya örnek teşkil etmiş ve tüm dünyadaki işçilerin bu hakları kazanmasına Almanya öncülük etmiştir (Yıldırım, 2019:4).

Sosyal devletin temel görevi; piyasada etkin bir rol oynayarak bir piyasa elemanı gibi görev üstlenmesidir. Gerekli zaman piyasada bir satıcı, gerektiğinde ise piyasada bir alıcı olmalıdır. Piyasada doğrudan kontrol yetkisini elinde bulundurarak ve gerektiğinde sert müdahalelerde bulunarak sürekli bir şekilde piyasada oluşacak sorunları denetleyebilmelidir. Eğer piyasada devlet başarısız olursa ve piyasa tamamen denetimden uzak ve bağımsız hareket ederse bu durum doğrudan halka yansır. Halk, piyasa karşısında sürekli ezilir ve bu durumda ciddi bir refah kaybı ortaya çıkar. Devlet, burada piyasaya müdahale ederken sadece fiyat kontrolleri yapmakla kalmaz; ihtiyaçları karşılamada asgari ölçütlerin sağlanması, bunun sonucunda asgari ücretin belirlenmesi, belirli yaşam standartlarının belirlenmesi, bir kişinin en asgari düzeyde hayatını idame ettirebilmesinin yollarının bulunması gibi birçok kriteri de belirlemiş olur.

Sosyal devleti işlevleri bakımından kendi içinde dörde ayırmak mümkündür. Bunlar devletin işleyişine ve uyguladığı politikalara göre belirlenmektedir. Bunların

ilki, müdahaleci devlettir. Müdahaleci devlete göre piyasa başarısızlıklarının oluşturduğu olumsuzluklar devletin düzenleyici kararlar almasını mecburi kılar. Diğer bir biçim ise yeniden dağıtıcı devlettir. Bu bağlamda devlet kendi gücünü kullanarak piyasada oluşacak haksızlıkları ve gelir dağılımı noktasında oluşacak adaletsizleri kendi politikalarıyla ortadan kaldırmayı hedefler. Üçüncüsü ise devletin tüm vatandaşlara yaşam garantisi vermesi durumudur. Bu durum girişimci devlet olarak adlandırılır. Dördüncü ve son model ise düzenleyici devlettir. Buna göre devlet olumsuzluklar oluşmadan önce önlemini almaya çalışır.

Bu tanımlardan hareketle sosyal devlet kavramının temeli şöyledir: Sosyal devletin amacı sosyal barışı ve adaleti sağlamaktır. Bunu yapabilmek için devlet ekonomiye müdahale etmek zorundadır. Sosyal devletin en önemli sorunu halkının refah düzeyini korumaktır. Bunun için de devlet keskin kurallar koyar ve ücretlerden çalışma saatlerine kadar birçok alanda düzenleme ve denetleme yapma yetkisini kendisi kullanır, tüm vatandaşlarının can ve mal güvenliğini korumak ve bu konuda gerekli önlemler almak gibi. Yine vatandaşlarının sağlık sorunlarını en iyi şekilde çözmektir; bu amaçla ayırım gözetmeksizin vatandaşlarının ruh ve beden sağlığını korumaya ve iyileştirmeye yönelik projeler hayata geçirmelidir. Dezavantajlı gruplar veya bireyler hakkında yapılacak çalışmalar ve yürürlüğe girecek projelerle bu kişilerin dezavantajlarını ortadan kaldırmak suretiyle toplumun geri kalan kısmıyla eşit şartlarda yaşamasını sağlamak olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal devletin böyle tanımlanmasının bir sonucu olarak sosyal devletin oldukça geniş bir alanı olduğu ve bu konuda çok ciddi ekonomik kaynaklar ayırması gerektiği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında her ülkenin kendine özgü bir sosyal devlet anlayışı vardır. Her devlet kendi halkının ihtiyaçlarına göre sosyal devlet kavramının içeriğini doldurmaktadır. Her ne kadar sosyal devlet kavramı ülkelere göre farklılık gösterse de hemen hemen her devlet için eğitim, sosyal güvenlik, sağlık, konut, gelirin yeniden dağıtımı ile sosyal refah hizmetleri ortak bir sosyal devlet anlayışı olarak uygulanır.

Sosyal devlet genel itibarıyla halkın refahını korumak ve artırmak için devlete elindeki kamusal güçle müdahale etme yetkisi tanır. Bunun sonucu olarak devlet gerektiğinde sosyal refahı korumak adına her alanda müdahale ve denetim yetkisine sahiptir.

Sosyal devlet kavramının literatürdeki tam karşılığı refah devletiyle aynı tanıma çıkmaktadır. İlk defa 19. yüzyılın sonlarında Almanya’da sosyal güvenliğin sağlanması için alınan önlemler ve tedbirlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Sosyal devlet olgusu sanayileşme hamlesini tamamlamış ülkelerde kapitalizmin topluma ödettiği fatura ve bunun sonucunda gerçekleşen değişimlerle ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Sanayileşmenin hızlanmasıyla birlikte kapitalizm olgusu da artmaya başlamıştır. Bu durumda çalışma şartları giderek zorlaştığından işçiler daha ağır şartlar altında çalışmaya mecbur bırakılmıştır (Yıldırım, 2019:4). Böyle bir durumda da işveren ile işçiler arasında çatışmalar yaşanmaya başlamıştır. Özellikle 2. Dünya Savaşı’ndan sonra kapitalist ülkelerde halkın arasında oluşan sınıf farklarını ortadan kaldırmak ve halkın tüm kesiminin refahını yükseltmek amaçlamış ve bu yönde politikalar geliştirilmiştir.

Sosyal devlet kavramı ortaya çıktıktan sonra birçok devlet tarafından farklı tanımlanmış ve uygulanmıştır. Çünkü sosyal devletin hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için kullanılan araçlar devletten devlete farklılık göstermektedir. Sosyal devlet uygulamaları her ülkenin kendi kültürel yapısının da bir aynası olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendine özgü kültürel yapı, ekonomik yapı, politik koşullar sosyal devletin uygulanması noktasında birer araçtır. Bu yüzden sosyal devlet kavramının literatürde birden çok tanımı vardır. Sosyal devlet uygulamaları kendine özgü bir şekilde belirli bir kalıba konmadan uygulanmaktadır. Her ülkenin farklı bir sosyal yapısı olduğundan sosyal devlet uygulamaları da farklılıklar göstermektedir.

Modern sosyal devlet kavramı 19. yy.de İngiltere’de temel eğitimi sağlamak amacıyla ortaya çıkmış olsa da asıl kabul edilen, Bismarck Almanyası’nda yapılan kanuni düzenlemelerle sosyal güvenlik haklarının düzenlenmesiyle birlikte ortaya çıkan politikalardır. Bu bağlamda Almanya 1883 yılında Hasatlık Sigortası, 1884 yılında İş Kazası ve Sakatlık Sigortası ve 1889 yılında Yaşlılık Sigortasını çıkararak sosyal devlet faaliyetleri açısından diğer devletlere öncülük etmiştir. Sosyal devlet uygulamalarının başarılı olmasıyla bu alana Almanya lider olmuş ve diğer bazı devletler de Almanya’yı takip etmiştir. Bu devletlerden bazıları olan Danimarka 1891 yılında, İtalya ve Yeni Zelanda 1898 yılında, İsveç 1901 yılında, Fransa 1906 yılında Almanya’nın ardından işçilerin sosyal refahı konusunda politikalar üretmeye başlamıştır.

1848 yılında Fransa Anayasası'nda ilk kez sosyal devlet kavramı anayasal güvence altına alınmış ve daha sonrasında Sovyet Devrimi'yle beraber sosyal devlet olgusu güçlenmiştir. 1919 yılında ise Almanya, 1920 yılında da Çekoslovakya Anayasası'na girmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra çoğu Batılı devletin anayasalarında yer almaya başlamıştır. Anayasalarda yer bulan sosyal devlet kavramı güçlü bir şekilde vurgulanarak sınırları net bir şekilde çizilmiştir. Türkiye'de ise ilk kez 1961 Anayasası'nda sosyal devlet kavramına yer verilmiştir.

Sanayi Devrimi ile işçilerin çalışma şartları zorlaşmış, refahı azalmıştı. Dolayısıyla sosyal devlet uygulamalarının çıkış noktası olarak bu durum baz alınmaktadır. Bugüne kadar halkın sıkıntılarının, ekonomik zorluğun ve temel kaygıların giderilmesi için halkın kendi arasında yardımlaşması, loncaların destekleri ve sandıkların toplumun bu sorununu çözmeye çalıştığı ve Sanayi Devrimi'ne kadar da başarılı olduğu görülmüştür. Fakat Sanayi Devrimi'nden sonra bu kurumlar halkın sorunlarını çözmede yetersiz kalmış ve durumu yönetemez hâle gelmiştir. Bu yüzden devletin sosyal konulara müdahale etmesi zorunlu hâle gelmiştir.

Bu gelişmelerin yanı sıra sosyalist düşünürlerin hem ağır çalışma koşullarını hem de devletin bu konuda bir şey yapmamasını sert bir şekilde eleştirdiği ve bu duruma karşı çıktığı görülmektedir. Bu nedenlerden dolayı düşünürler halkı hem kötü çalışma koşullarına hem ekonomik refah düzeyine hem de modern köleliğe karşı aydınlatma çabasına girmiş ve başarılı olmuşlardır. İşçilerin bu konudaki tutumu karşısında devlet yaşam koşullarını, çalışma şartlarını ve sosyal refahı düzeltmeye yönelik politikaları uygulamak zorunda kalmıştır.

1929 yılında Amerika'da ortaya çıkan Büyük Buhran ve II. Dünya Savaşı'nın neden olduğu ekonomik ve sosyal yıkımın bir neticesi olarak Keynesyen politikaların hayata geçirilme düşüncesi hızlanmıştır. Keynesyen politikalar devletin sosyal olaylara müdahalesini esas alır ve gerektiğinde halkın refahı için devletin müdahale etmesi gerektiğini savunur. II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1970'li yıllara kadar Keynesyen politikalar kamusal hizmetlerin yürütülmesinde uygulanmıştır. Keynesçi politikaların etkisiyle kamu harcamaları artmış ve devletin sosyal yükü ağırlaşmıştır.

1973-1974 Petrol Krizleri ile dünya yeni bir ekonomik krize girmiştir. Ham madde fiyatları yükselmiş, üretim miktarı düşmüş, işsizlik ve enflasyon artmıştır.

Bununla beraber sosyalist düşünürlerin benimsediği görüşün işe yaramaması sonunu getirmiştir. Bu görüşün eleştirilmesi ve krizlerdeki etkisiyle devletler sosyal politikalar alanlarında harcamalarını azaltmaya başladığından sosyal devletin uygulama alanı daralmıştır.

Özetle, sosyal devlet anlayışında köklü bir değişim yaşanmış, sosyal politikaların ve bu alandaki hizmetlerin uygulanıp geliştirilmesinde devletin yanı sıra bazı kurumların katılması amaçlanmış ve bu da sağlanmıştır. Böylece çoğulcu refah ekonomisi anlayışına geçiş adına kamu kurum ve kuruluşları sosyal hizmetlerin mali giderlerini ve denetlenme görevini üstlenirken üretim ve dağıtımını da diğer kuruluşlara bırakmıştır. Bu hareket 1980'lerden itibaren ülkemizde de kendini göstermeye başlamıştır (Yıldırım, 2019:10).

1970'lerdeki ekonomik krizin ardından devletin toplumsal alanda ve ekonomide üstlendiği görev ve sorumluluklar sorgulanmaya başlanmış, Keynesyen yaklaşımın yerini neoliberal yaklaşımlar almaya başlamıştır. Yeni sistemle birlikte devlet her şeyin sahibi ve her şeyi yapan olmaktan çıkıp sadece denetleyen ve gerekli yaptırımları uygulayan bir mekanizmaya dönüşmüştür. Bu süreçle birlikte özelleştirme yaklaşımları dile getirilmeye başlamış ve özelleştirmeler önem kazanmıştır. Neoliberal politikalarla birlikte “Yeni Kamu İşletmeciliği” anlayışı önemli hâle gelmiştir. Bu politikanın temel amacı, devletin asli görevleri dışında diğer alanlarda da var olmaması gerektiğini savunurken eğer müdahale etmesi gerekirse bu müdahalenin en asgari düzeyde olması gerektiğini savunmaktadır. Yeni kamu işletmeciliği anlayışına göre bir diğer husus da devletin çekildiği alanlardaki faaliyetleri yerel yönetimlere ve belli STK'lara bırakmasıdır.

Kamusal hizmetlerin yerel yönetimler aracılığıyla yerine getirilmesinin, halkın talep ve ihtiyaçlarını karşılamada hem daha hızlı hem de daha etkin olacağı varsayımı üzerine böyle bir karar alınmıştır. Ayrıca her bölgenin ihtiyaçlarında bazı farklılıklar söz konusu olmaktadır. Bundan dolayı yerel yönetimlerin kamusal faaliyetleri üstlenmesi; bölgesel ihtiyaçlara cevap vermek, eksiklikleri ve ihtiyaçları kendi yerel sınırları içerisinde tespit etmek ve halka daha kolay ulaşmak için yerel yönetimler görevlendirilmiştir.

Yeni kamu yönetimi anlayışının benimsenmesiyle yerel yönetimlerin yetkileri artırılarak yerel yönetimlerin yapması zorunlu görevlerine (yol, su, kanalizasyon, kaldırım, çöp toplama, temizlik, mezarlık, defin işlemleri, ulaşım hizmetleri, altyapı ve üstyapı hizmetleri gibi) ek olarak eğitim, sağlık, sosyal hizmetler gibi kişilerin refahını ve yaşam kalitesini artırmaya yönelik hizmetler de dâhil edilmiştir. 1990’larda neredeyse her devlet küreselleşmeye başlamıştır. Türkiye de küreselleşmeden nasibini alan devletlerdendir. Küreselleşmeyle beraber sosyal devlet olmuş ve bu bağlamda yerel yönetimlere sosyal devlet olmanın gereği olarak sosyal faaliyet yükümlülüğü getirmiştir.

Ülkemizde sosyal devlet kapsamındaki uygulamalar 19. yy.da uygulanmaya başlanmıştır. Günümüzde ülkemizdeki sosyal devlet uygulamaları genel hatlarıyla incelendiğinde Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası olarak iki döneme ayrılmaktadır.

Cumhuriyet Öncesi Dönem: Osmanlı döneminde devlet sadece temel görevlerini yerine getirmekteydi. Diğer sosyal görevler devletin sorumluluğu ve görevleri arasında değildi. Fakat Osmanlı’nın aile yapısı gereği ve dinî inanışlar bakımından sosyal yardımlaşma ön plandaydı. Bu sebeple devletin bu alandaki eksikliği toplum tarafından pek fark edilmemekteydi. Aile yapısının yanı sıra loncalar (meslek kuruluşları) ve vakıflar sosyal ihtiyaçların giderilmesi ve bu alanda hizmetlerin yürütülmesi için oldukça önemli kuruluşlar olmuştur. Aynı zamanda bu kuruluşlar halkın ezilmesini ve sosyal refahının korunmasını önemsemiş ve gerektiğinde devletin de izniyle denetim yetkisini kullanarak olumsuzlukların çözüme kavuşturulmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Vakıflar eğitim, sağlık, bayındırlık ve sosyal yardımların eşit şekilde ve dinî inanışların gerektirdiği gibi dağıtılması ve hizmetlerin yürütülmesinde etkin olurken loncalar daha çok ekonomik alanlarda etkinliğini göstermiştir. Osmanlı halkının büyük bir çoğunluğu Müslümanlardan oluşmaktaydı. İslamiyet’te sosyal yardımlaşma çok önemli ve dinî bir görev olarak emredildiği için halk bu görevini sorunsuz bir şekilde yerine getirmekteydi. İslam dinine göre fitre ve zekât kavramı gereğince maddi durumu iyi olan herkesin yardım etmesi zorunlu kılınmıştır. Bundan dolayı insanlar fitre ve zekât olarak yaptıkları yardımları bu kuruluşlar vasıtasıyla gerçekten ihtiyacı olan halka ulaştırmaktaydı. Bu

sistem Osmanlı'da yüzyıllar boyunca sorunsuz devam etmiş ve işleyen bir sistem olarak varlığını korumuştur.

Fakat 19. yy.da bazı sorunlar oluşmaya başladığından sistem artık işlevsizleşmiştir. 19. yy.da sosyal devlet olma yönünde başlatılan girişimler ve devletin görevlerinde değişimlerin yaşanması bu sistemin tamamıyla çökmesine neden olmuştur. Özellikle sanayileşme hareketlerinin başlamasıyla birlikte Osmanlı'da ağır ekonomik ve siyasal bunalımlar söz konusu olmuştur. Bu dönemde halkın refahı giderek azalmış ve yaşam şartları daha da zorlaşmıştır. Osmanlı'da tüm yetkiler padişahın elinde toplandığından tek karar mercii padişahı. Dolayısıyla padişah birtakım düzenlemeler yapsa bile bunlar sorunların çözümü için yeterli olmamıştır.

1869 yılında "Maden Nizamnamesi" ile madende çalışan işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, işçilerin sağlık ve güvenliği için gerekli önlemlerin alınması, işle alakalı kaza durumunda işçileri ölmesi veya sakatlanması durumunda işçilere veya yakınlarına maddi tazminat ödenmesi gibi önemli hususlarda düzenlemeler yapılmıştır. Bu nizamnamenin sosyal devlet anlamında temel bir karar olduğu görülmektedir. Bu dönemde devletin anayasası olan 1876 Teşkilatı Esasi ve 1921 Anayasalarında sosyal devletle ilgili herhangi bir yasal düzenleme söz konusu değildir.

Cumhuriyet Sonrası Dönem: Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası 1924 Anayasası'dır. 1924 Anayasası'nda devletin sosyal görev ve sorumluluklarına hiç yer verilmemiştir. Devlet en dar kalıbıyla tanımlanarak görevleri bu şekilde belirlenmiştir. İlk hâliyle sosyal devlete dair düzenlemeler hiç belirtilmese de yapılan değişikliklerle beraber eğitim öğretim hizmetinin parasız olması yönünde karar alınmış ve anayasaya eklenmiştir. 1926 yılında kabul edilen Borçlar Kanunu'yla birlikte işverenlerin işçilerin sağlığını ve ekonomik koşullarını koruması zorunlu kılınmıştır. Yine 1930 yılında yapılan bir kanun teklifiyle hem ülke sağlığını hem de bireylerin sağlığını korumak için 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu çıkarılmıştır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra tüm dünyada genel kabul görmüş kanı, insan haklarının iyileştirilmesi, işçilerin daha iyi şartlarda çalışması, işçi haklarının korunması ve insanların refah düzeyinin artırılması yönünde olmuştur. Bu kabul gören kanılardan Türkiye'de nasibini almıştır. Türkiye özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra

Çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve işçi haklarının korunması başta olmak üzere birçok alanda kararlar almıştır. Bu bağlamda sosyal devlet, varlığını yavaş yavaş halk üzerinde hissettirmeye başlamıştır.

Tüm bu gelişmelerin neticesinde 1945 yılında alışma Bakanlığı kurulmuştur. Çalışma Bakanlığının kurulmasının ardından “İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu” ve “İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu” çıkarılmıştır. 1949 yılında Türkiye İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’ni Bakanlar Kurulu Kararıyla kabul etmiş ve yürürlüğe koymuştur. Bu bildirinin kabul edilmesiyle birlikte Türkiye’de sağlık ve sosyal güvenlik hizmetleri daha detaylandırılmış ve devletin sorumluluğu artmıştır. Yine 1949 yılında kabul edilen “Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu” ile o güne kadar düzenlenen veya yürürlüğe giren tüm kanunlar tek bir kanun altında toplanmıştır.

1961 Anayasası ile ilk kez sosyal devlet kavramı anayasal güvence altına alınmıştır. 1961 Anayasası kişilerin sosyal ve iktisadi haklarına ve bu hakların nasıl korunacağına çok geniş bir şekilde yer vermiştir. Bu yönleriyle 1961 Anayasası sosyal hukuk rejimini kuran ilk anayasa olarak karşımıza çıkmaktadır.

1961 Anayasası’nda belirtilen sosyal devlet ilkeleri 1982 Anayasası’nda da aynen kabul edilmiştir. 1982 Anayasası ayrıca sosyal güvenliği herkes için hak olarak tanımlamıştır. Bu hakkın tüm vatandaşların kullanabileceği şekilde devletin düzenlemesi ve bu düzenlemeyle beraber devlet tarafından korunması gerektiğini ifade etmektedir.

1982 Anayasası’na göre devletin devlet olmasından dolayı bazı sorumlulukları ve vatandaşlarına karşı yapmakla yükümlü olduğu birtakım ödevleri vardır. Bu bağlamda devlet hem sosyal alanda hem de ekonomik alanda kaynakların yeterli olduğu kadar vatandaşların önceliklerine göre hizmetlerini yerine getirmek zorundadır.

1973-1974 Petrol Krizinin etkileri dünyadaki gelişmelere paralel olarak Türkiye’de de etkisini göstermiştir. Petrol krizinden sonra refah devleti Türkiye’de sorgulanmaya başlanır olmuştur. Bu doğrultuda hem ekonomide kötü gidişatı engellemek hem de bu sorgulamalara bir karşılık bulmak amacıyla 24 Ocak 1980

tarihinde alınan “24 Ocak” Kararları sosyal devlet bağlamında resmen dönüşümün başlangıcı olmuştur.

1980’li yıllar özelleştirmenin zirve yaptığı ve neoliberal politikaların hayata geçirildiği yıllar olduğu için özelleştirmeye beraber işsizlik artmış, kayıt dışı istihdamın önü açılmış ve bu alanda insanların sosyal hakları gasp edilerek çalıştırılmaya zorlanmıştır. Bunun yanı sıra sosyal sorunların çözümünde devletin etkinliği ortadan kaldırılarak bu sorumluluk yerel yönetimlere ve STK’lara devredilmeye çalışılmıştır.

Günümüzde de sınırlı ve küçülen ancak verimli ve etkin devlet olma anlayışı içerisinde devletin, asli görevleri dışında kalan ve sosyal devlet olma ilkesinden dolayı üstlenmiş olduğu faaliyetleri aile ve gönüllü kuruluşlar ile sivil örgütler üzerinden gerçekleştirmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Yıldırım, 2019:16).

2.5. Sosyal Belediyeciliğin Tarihçesi

Sosyal belediyeciliğin tarihçesi 19. yy.ın sonlarında başlayan sosyal devlet anlayışı fikrine dayanmaktadır. Sanayi döneminin başlamasıyla birlikte yerel yönetimler de güç kazanmış ve önemli bir merkez konumuna gelmiştir. Bu dönemde yerel yönetimler sosyal politika alanında yoksullara yardım dağıtarak faaliyet göstermiştir. İşsizlik, yoksulluk yardımı, eğitim, konut, sağlık gibi önemli sosyal hizmetler de merkezî idarenin bir partneri olarak mevcut görevlerini sürdüren yerel yönetimler, gelişmiş refah toplumunda ortaya çıkan yeni sosyal ihtiyaçların karşılanmasında da görev üstlenmeye başlamışlardır (Berkün, 2017: 534:).

Merkezî idare ile yerel yönetimler arasında iş ve görev paylaşımı yine bu dönemde yapılmış, merkezî idarenin sorumluluğunda olan bazı işler ve görevler yerel yönetimlere aktarılmıştır. Sosyal belediyecilik kavramı sosyal devlet kavramıyla özdeşleştirilmiş ve sosyal belediyecilik sosyal devletin bir uzantısı olarak tanımlanmıştır. Daha önce sosyal belediyecilik kavramı klasik ve dar anlamda hizmetleri içerirken bu dönemden sonra sosyal belediyecilik kavramı daha geniş bir hizmet sunumunu sağlamaktadır. Yeni tanımıyla sosyal belediyecilik; kentlerin sosyal yapısına etki edecek eğitim, sağlık, kültür, refah gibi alanlarda da hizmet sunan kurumlar hâline gelmektedir.

Yerel yönetimler kavramı açısından bakıldığında en fazla tartışılan konu sosyal belediyeçilik kavramıdır. Sosyal belediyeçiliğin birden çok tanımı ve açıklaması bulunmaktadır. Sosyal belediyeçilik anlayışı, devletin merkezî idarenin dışında halka sunduğu sosyal amaçlı hizmetler ve programlarla vatandaşa daha kaliteli bir yaşam sunmayı amaçlayan ve halkın ekonomik anlamda refaha erişmesine gayret eden devlet yapısı olarak algılanır. Başka bir tanımlamada ise sosyal belediyeçilik; devletin harcamalarını sağlık, eğitim, kültür gibi faaliyetlere aktaran, işsizlik sorununun nasıl çözüleceğine dair politikalar geliştiren ve uygulayan, yardım edilme ihtiyacı zorunlu olan vatandaşların korunmasını ve maddi açıdan desteklenmesini sağlayan, yerel düzeyde sağlık ve eğitim olanaklarının geliştirilmesine katkıda bulunan, sosyal adaletin tesis edilmesine yardımcı olan bir modeldir (Kaya, 2003: 68). Sosyal belediyeçilikte temel amaç, yardıma muhtaç vatandaşların gerekli ihtiyaçlarını tespit ederek bu ihtiyaçlar doğrultusunda politikalar geliştirmeyi ve bu sorunları çözmektir. Sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin geliştirilmesi amacıyla ademimerkeziyetçilik ilkeleri doğrultusunda yerel yönetimlerin güç kazanarak merkezî yönetimden ayrı, özerk ve daha yetkin bir yapıya dönüştürülmesi, sosyal devlet sorumluluklarından doğan yetki ve görevlerin merkezî idare ile yerel yönetimler arasında paylaşılması ve yerel yönetime verilen görevlere bağlı olarak yerel yönetim organlarının ekonomisinin güçlendirilmesi ve sorumlulukları doğrultusunda mali kaynaklarının artırılması gerekmektedir.

Avrupa'ya bakıldığında sosyal belediyeçilik üzerine yapılan politikalar Türkiye'den farklı olarak tavsiye ve danışmanlık şeklinde ilerlemektedir. Avrupalı yerel yönetimler genel olarak sosyal bakım ve koruma, sağlık ve güvenlik, alan geliştirme, konut, eğitim hizmetleri, eğlenme-dinlenme-kültür, piyasa düzenlemeleri ve işletmelere ilişkin hizmetler, çevre ve planlama, caddeler ve ulaşım-taşımacılık ile gıda ve perakende piyasaları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Sosyal belediyeçilik, yerel yönetimlerde sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevini üstlenirken bu kapsamda devlet harcamalarının barınma, sağlık, eğitim, çevre düzeni ve korunması alanlarını içine alacak biçimde sosyal amaca entegre eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması ve sosyal dayanışmayı öngören politikalar üretmeyi amaçlar. Özellikle yerel yönetimlerin dezavantajlı kişilere ve gruplara veya yardıma muhtaç kişilere yapılan yardımlar ve bu kişilere yönelik üretilen

politikalar sosyal belediyeçilik altında değerlendirilir. Bir diğer tanıma göre ise sosyal belediyeçilik; devletin herkes için eşit düzeyde refah düzeyi oluşturmalarını sağlamak ve bu refah düzeyinin şehirde yaşayanlardan köyde yaşayanlara, en yaşlısından en küçüğüne, en zengininden en fakirine kadar toplumun her kesimine ulaştırmayı amaçlayan politikalar bütünüdür.

Sosyal belediyeçiliğin çıkışı 19. yy sonlarında ortaya çıkan sosyal devlet ilkesiyle alakalıdır. Türkiye’de yerel yönetimler denince akla direkt belediyeler gelmektedir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra belediyelerin sorumluluğu ve etkisi artmıştır. Belediyeler hizmetlerin yerine getirilmesinde hayati öneme sahip olmasından dolayı diğer kurumlara göre daha fazla kaynağa ihtiyaç duymaktadırlar. Belediyelerden temel altyapı faaliyetlerinin yanı sıra refahı artırıcı, halkı rahatlatıcı politikaları da yapması beklenir.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ihtiyaç sahibi vatandaşların ihtiyacına çözüm üretmek ve toplumun her kesimine ulaşmak adına sosyal belediyeçilik dünya genelinde kabul görmüştür.

Türkiye tarihine bakıldığında ise Osmanlı döneminde günümüzdeki gibi belediyeler bulunmamasına rağmen belediyelerin yerine geçen kurumlar vardı. Günümüzdekine benzer şekilde ilk belediye 1855 yılında “İstanbul Şehremaneti”nin kurulmasıyla olmuştur. Belediyeçilik faaliyetlerinin işlerini genelde vakıflar yürütmekteydi. 1855’ten sonra her ne kadar belediyeler kurulsun bile halkın sosyal sorunlarıyla hiç ilgilenmiyordu. Sadece şehrin yönetimini sağlamakla görevliydi. Cumhuriyetin ilk yıllarında da geçmişten süregelen alışkanlıklardan dolayı halkın sosyal sorunlarıyla çok ilgilenilmemiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte vakıflar da kapatılınca sosyal alandaki boşluklar ciddi boyutlara ulaşmıştır.

İkinci Dünya Savaşı öncesine kadar sosyal alandaki sorunlar halk tarafından kendiliğinden çözülmeye çalışılmış olsa da savaş sonrası bu durumun artık çözülemeyeceği anlaşılmıştır. Bu durumun sonucunda sosyal politikaların oluşturulması ve devlet kontrolüne geçirilmesi için ön ayak olunmuştur. Böylece merkezî idare birtakım yetkilerini yerel yönetimlere devretmek zorunda kalmıştır. Belediyelerin temel altyapı ve üstyapı hizmetlerinin yanına sosyal hizmetler de dâhil edilmiştir. 1950’lere gelindiğinde ise tarımda reform politikaların sonucu olarak

tarımda makineleşmeye gidilmiştir. Makineleşmeye gidilmesinin ardından köyde yaşayan insanların iş gücü ortadan kalkmış ve bunun sonucu olarak köyden kente göç başlamıştır. Bu bağlamda kentlerde çarpık kentleşme ve kontrol edilemeyen nüfus artışları başlamıştır. Bu hızlı nüfus artışları hem altyapı hem de üstyapıda yerel yönetimlerin yetersiz kalmasına neden olmuştur. Ayrıca kentlere hızlı göçün bir sonucu olarak halkın sosyal refahı düşmeye başlamış ve şehirlerde iş bulmayla ilgili ciddi sıkıntılar gün yüzüne çıkmıştır. Bu nedenlerden dolayı belediyeler sosyal politikalarda da oldukça yetersiz kalmaya başlamıştır. Halkın sosyal anlamda beklentilerine karşılık veremeyen belediyeler ülkede siyasi kutuplaşmaya yol açmıştır. Özellikle 1960'larda sosyalist siyasi kutuplaşmalar başlamıştır. Bu kutuplaşmaların bir sonucu olarak belediyeçilik anlayışında değişim başlamıştır. Belediyeler kendi alanlarında bir nevi özerkliğe kavuşmuş olup kendine kanunla verilen sınırlar dâhilinde merkezî idareden bağımsız birer kurum olmuşlardır. 1970'lerde sosyal belediyeçilik kurumsallaşmaya başladı ve sosyal belediyeçilik anlayışı uygulanmaya başladı.

1973 yılına gelindiğinde Türkiye'de ilk olarak sosyal belediyeçilik faaliyetleri başlamış oldu. Ülkemizde uygulanmaya başlanan anlayış, Avrupa'daki refah devlet ve refah belediyeçiliği anlayışıyla birçok yönden benzerlik göstermektedir. İstanbul, İzmir, Ankara sosyal belediyeçiliğin ilk uygulandığı belediyeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

1980'lere gelindiğinde ise küresel ölçekli bir yönetim biçimi değişikliği başlamıştır. Bu değişiklikten Türkiye'de nasibini almıştır. Sosyal, ekonomik, siyasi ve idari yapılanmalar kısıtlanarak bazı yetkilerin ellerinden alınarak sınırlandırıldığı görülmüştür. Bu dönemin en temel özelliği, çoğu hizmetin özelleştirilmesi olmuştur. Özelleştirmeler de beraber bazı hizmetlerin yapılmamasına veya aksamasına yol açmıştır.

1990'lara gelindiğinde belediyelerin sosyal hizmetler kapsamında ödev ve sorumlulukları artırılarak daha fazla iş yüklenmiştir. Büyükşehirlerde uygulanan politikalar kapsamında dezavantajlı gruplara sağlanan sağlık, eğitim ve sosyal hayata bütünleşmiş uygulamaları temel görevler arasında sayılmaya başlanmıştır. Büyükşehirlerin benimsediği bu sosyal belediyeçilik anlayışı diğer Anadolu belediyelerine örnek teşkil etmiştir (Onar, 2020:19).

2000'lere gelindiğinde sosyal belediyecilik kavramı modernleşme sürecine girmiştir. Modernleşmeyle beraber yerel yönetimlerin iş kolları daha da artmış, yeni görev ve sorumluluklar sosyal belediyecilik kapsamında yerel yönetimlere devredilmiştir. Bu durum da belediyeler arasında rekabet ortamını doğurmuştur. Böylece belediyeler hizmet yarışına girmiş, kültürel ve fiziki gelişime katkı sağlayan yerel yönetimler gün yüzüne çıkmıştır. Bu değişimin liderleri ise büyükşehir belediyeleri olmuştur. Bu rekabet ortamının bir sonucu olarak hayırsever belediye kavramı ortaya çıkmıştır. Rekabetten dolayı belediyelerin görev alanında olmasa bile bazı işleri tıpkı görev alanındaymış gibi yaptığı görülmektedir.

Belediyelerin sosyal belediyeciliğe dair görevleri doğrudan ve dolaylı olarak görülmektedir. Sosyal belediyecilikle ilgili doğrudan görevlerinden bazıları park, bahçe, dinlenme alanları ve rekreasyon alanları yaratmak; gıda bankacılığı yapmak; sağlık, eğitim, kültür, sanat ve spor tesisleri açmak; sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetlerinde bulunmak; tüm kesimleri kapsayan ve teşvik edici uygulamalar sunmak şeklinde sayılabilir. Sosyal belediyecilikle ilgili dolaylı görevleri ise altyapı ve üstyapı uygulamaları, kentsel estetik uygulamaları, ulaşımın düzenlenmesi, defin ve mezarlık bakımları, kent içi ve kent dışı ticaretin gelişimi, tarihî dokuları koruma gibidir (5393 sayılı Kanun).

Sosyal belediyeciliğin işlevlerine değinecek olursak merkezden yönetimi benimseyen bir yönetim anlayışına sahip olan Türkiye'de 2000'li yıllarda yerel yönetimlerle merkezî idare birbirini tamamlayıcı bir modele dönüşmüştür. Yerel yönetimler merkezî idareden kaynak almaya başlamıştır. Kaynak almasıyla birlikte sosyal ve kültürel hizmetlerin yerine getirilmesinden de yerel yönetimler sorumlu kılınmıştır. Bundan dolayı sosyal belediyecilik gelişmiş ve merkezî idarenin bu alanda iş yükü hafıflemiştir.

Sosyal belediyecilik ilkeleriyle işlevleri incelendiğinde ilkeler demokratik belediyeciliğin halk ile diyalog işlevi bakımından yönetişim ilkesini mobilize etme, halk ile diyalog ve sosyalleştirme işlevi bakımından doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal adaletin de öncelikle yardım etme ve gözetme, sonra sosyalleştirme, rehabilitasyon, mobilizasyon ve halk ile diyalogla ilgili olduğu görülmektedir (Onar, 2020:25).

Hem merkezî yönetim hem de yerel yönetimlerin sosyal devlet uygulamaları açısından aynı hedefe yönelik olsalar bile uygulanış biçimi ve içeriği farklılık göstermektedir. Merkezî yönetim uygulama esnasında daha çok kurallar koyan, düzenleyen ve ülke çapında etkili daha mikro düzeyde kararlar alırken yerel yönetimler ise belli kurallar çerçevesinde hareket eden o yönde uygulamalar geliştiren ve daha makro düzeyde karar alma yetkisi olan kurumlardır.

Sosyal belediyeciliğin temel işlevleri şu şekilde karşımıza çıkmaktadır: sosyal kontrol ve rehabilitasyon, sosyalleştirme, mobilize etme, yönlendirme, kılavuzluk ve rehberlik etme, yardım etme, gözetme ve yatırımdır. Belediyeler bu işlevlerine uygun olarak kendi ekonomik ve diğer imkânları doğrultusunda sosyal belediyecilik faaliyetlerini yürütürler. Bu faaliyetler şöyle özetlenebilir:

- Kimsesizler, evsiz çocuklar ve sığınmaya muhtaç kadınlar için açılacak konuk evleri.
- Sağlık merkezleri, sağlık ocakları, mobil sağlık araçları gibi hizmetlerle orada yaşayan halkın sağlık sorunlarına çözümler üretmek.
- Belediyeler kendi sınırları içerisinde bulunan hastanelere hasta yakınları için misafirhaneler açmak. Ayrıca Sağlık Bakanlığıyla koordineli bir şekilde hastanelerin bakım ve onarımını üstlenmek, gerektiğinde araç ve ekipman temin etmek.
- Kültür, sanat, spor ve eğlence tesisleri açmak. Bu alanlarda çeşitli aktivite ve organizasyonlar düzenlemek.
- Fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlar için aşevleri ve imarethaneler kurmak ve buradan bu kişilerin ücretsiz bir şekilde yararlanmasını sağlamak.
- Zihinsel ve bedensel engelli vatandaşlar için rehabilitasyon merkezleri açmak, bu kişilerin toplumda zorluk çekmemesi için yol, kaldırım, otobüs gibi yerleri bu kişilerin kullanımına uygun hâle getirmek.
- Beceri ve meslek edindirme kursları açarak orada yaşayan halkın işsizlik sorununu çözmeye çalışmak.

- Parklar, bahçeler, piknik alanları, çocuk oyun alanları yaparak halkın normal günlerde zaman geçirmesini sağlayan aktiviteleri hayata geçirmek.

2.6. Sosyal Belediyeciliğin Temel Fonksiyonları

1960'lı yıllarda Türkiye için makineleşmeyle beraber köyden kente hızlı bir göç başlamıştı. Bu göç akınının sonucunda ise o yıllarda İstanbul başta olmak üzere büyükşehirlerde çarpık kentleşme ve gecekondulaşma hızlanarak artmıştı. Özellikle 1965 yılına gelindiğinde bu oran âdeta kar topu etkisi gibi büyümeye başlamıştı. Devlet için bir risk hâline gelen bu duruma karşı TBMM harekete geçerek gerekli önlemleri almayı denedi. Fakat o yıllarda bunu başarmak pek de mümkün olmadı. Gecekondulaşmayla beraber insanların sosyal refahı azalmaya ve ciddi bir işsizlik sorununu ortaya çıkarmıştır.

Tüm bu olayların neticesinde 1970'li yıllarda toplumcu belediyecilik kavramı çıkmıştır. Toplumcu belediyecilik kavramına göre gelir eşitsizliği ve yoksulluk gibi ekonomik faktörlerden dolayı kötüleşen koşulları sonucu halkın çözüm için en iyi yerin yerel yönetimler olduğu kanısı üzerine toplumcu belediyeciliğin içi dolmaya başlamıştır. Toplumcu belediyeciliğin bu dönemlerde gün yüzüne çıkmasıyla beraber yerel yönetimle merkezî yönetim arasındaki çatışmalar da gün yüzüne çıkmaya başlamıştı. Yerel yönetimlerdeki yöneticilerin farklı partiden olması, merkezî yönetimin farklı partiden olması arada bir çatışma durumu oluşturuyordu. Özellikle merkezî idare kendisinden farklı siyasi partiden olan yerel yönetimlere kaynak verme konusunda oldukça sıkıntılar yaşıyordu.

Toplumcu belediyede halk kendi kendini seçtiği yöneticiler vasıtasıyla yönetirken tüm kararların uygulanması ve denetlenmesi konusunda aktif ve şeffaf bir şekilde denetim mekanizması oluşturulan sistemdir. Diğer bir ifadeyle toplumcu belediyecilik anlayışı, toplumsal ve siyasal ilişkilerinin şekillendirdiği bir anlayış değildir. Bu kavramın şekillenmesinde eşitlik ve özgürlüğe dair yaşanan çeşitli gelişmelerin etkisi oldukça önemlidir. Buradan hareketle belediyecilik anlayışı; gelir eşitsizliği ve yolsuzlukla mücadele, yoksullara yardım, yerel yönetimlerin gelişerek demokrasiyi geliştirmesi, belediyeler tarafından sunulan hizmetten tüm halkın yararlanmasını sağlamak üzerine kurulmuştur.

Refah devleti anlayışının gelişmesiyle birlikte merkezî idare ve yerel yönetimlerin hizmet alanlarında ve yönetim biçimlerinde köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişimin bir sonucu olarak sosyal belediyeçilik faaliyetleri güç kazanmış ve bununla beraber bu politikalarla sosyal hizmetler kavramı da ön plana çıkmıştır.

Sosyal belediyeçilik hizmetleriyle yerel yönetimler güç kazanmıştır. Bu gücün sonucunda hizmetlerin çeşitliliği ve zenginliği ile bu hizmetler sayesinde ulaşılan kişi sayısı artmıştır. Bu hizmetlerin yerine getirilmesinde temel gaye toplumun memnun edilmesi, toplumda yaşayan bireylerin refah düzeylerinin artırılarak daha iyi bir hayat sürmesidir.

Yerel yönetim organları, devletin belirlediği sosyal politika sınırları çerçevesinde sorumluluk sahibi ve vatandaşların direkt ulaşabildiği ve sorunların en hızlı çözüldüğü yönetim organlarıdır. Ülkemizde yerel yönetimlerin en büyük ve en etkili organı belediyelerdir.

II. Dünya Savaşı'na kadar Türkiye'de belediyeler gerektiği önemi ve ilgiyi göremiyor, yeterli kaynak aktarılmıyor ve tam anlamıyla işlevsel bir kurum olarak çalışmıyordu. Fakat II. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de yerel yönetimler önemli birer kurum hâline gelmişti. Yerel yönetimler ülkemizde 3 gruba ayrılmış durumdadır. Yerel yönetimlerin organları; belediyeler, il özel idareleri ve köylerdir. II. Dünya Savaşı'na kadar yerel yönetimlerdeki iş yükünün ağırlığı ve sorumluluk daha çok il özel idarelerindeydi. Fakat savaştan sonra bu sistem değişerek belediyeler güç kazanmaya ve sorumluluklarını artırmaya başladı.

Özellikle bu dönemde dünyada savaş tehlikesi bittiğinden insanlar gergin atmosferden kurtulmuştu. Bunun sonucu olarak da nüfus artışları yaşanmaya başlamıştır. Nüfus artışının yanı sıra köylerden şehirlere bir göç süreci de yaşanmıştır. Bu göç dalgası sonucunda özellikle İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyükşehirlerde çarpık kentleşme sorunu gün yüzüne çıkmıştır. Bu durum da belediyeler açısından sorun teşkil etmeye başlamıştır. Çünkü özellikle büyükşehirlerde nüfusun yoğun olması ve kaynakların yetersizliği belediyeler açısından zaten sorun teşkil ederken bir de plansız ve çarpık nüfus artışı belediyeleri hizmetlerin yürütülmesinde ve ekonomik açıdan çok zor bir duruma sokmuştur. Merkezî idare yasal ve idari düzenlemeleri

yerine getirirken yerel yönetimler ise sosyal refah hizmetlerinin yerine getirilmesinde görev almaktadır.

Sosyal belediyciliğin literatürde çok fazla tanımı olmasına rağmen en sık kullanılan tanım Yalçın Akdoğan'a aittir. Yalçın Akdoğan'a göre sosyal belediycilik tanımı şu şekildedir: "Sosyal belediycilik, mahallî idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyokültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mevhumunu güçlendirmeye yönelik olarak mahallî idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir" (Akdoğan, 2002: 35).

Sosyal belediycilik, yerel yönetimlerin kendi sınırları içinde yaşayan tüm bireylere eşit şekilde ve herhangi bir şekilde ayırım yapmadan sunduğu hizmetlerin tamamıdır. Sosyal belediycilikle beraber yerel yönetimlerin işlevselliği artmış, yeni iş alanları dâhil olmuş, görev ve sorumlulukları değişirken karar alıcı kişiler bu bağlamda daha geniş yetkilerle donatılmıştır.

Yine bir diğer tanıma göre sosyal belediycilik; yerel yönetimlerin yol, su, kanalizasyon, kaldırım, altyapı, üstyapı gibi faaliyetlerinin yanı sıra kamu kaynaklarını sağlık, eğitim, kültür gibi alanlara aktaran, işsizliğin sorun olmaktan çıkması ve çözülmesi için politikalar geliştiren ve bu politikaları hayata geçiren, yardıma muhtaç olan vatandaşların korunmasını ve nakdi anlamda desteklenmesine imkân tanıyan, vatandaşın sağlık ve eğitim gibi haklarının geliştirilmesine yardımcı olan, sosyal bütünlüğün tesis edilmesine yardımcı olan bir model olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumdaki her bir bireye hizmeti sunma görevi yüzyıllardır merkezî idarenin görevidir. Fakat merkezî idare hizmetleri sunarken toplumun tamamına eşit ve adil bir şekilde sunamaz. Hem zaman açısından hem de mevcut koşulların varlığı dikkate alındığında bu, imkânsıza yakındır. Fakat merkezî idarenin bu boşluğunu dolduracak bir yapı vardır ki bu da yerel yönetimlerdir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında nüfus artışlarının yaşanması, devletlerin iç sorunlarla ilgilenmeyi ikinci plana atıp daha

çok uluslararası sorunlarla ilgilenmelerinden dolayı yerel yönetimler bu anlamda öne çıkmaya başlamışlardır. Bu durum sosyal belediyeçilik açısından olumlu bir gelişme olarak kabul edilir. Çünkü merkezî idare bu hizmetlerdeki sorumluluğu yerel yönetimlere bırakmaya başlamıştır. Öyle ki yerel yönetimlere bu alanda yetki verilmiş ve verilen bu yetkiler yasalarla koruma altına alınmıştır. Merkezî idare ise sadece denetleme görevini üstlenmektedir. Halk da bu durumu olumlu karşılamıştır. Çünkü merkezî idareye bir işi düşen halkın, işini halledebilmesi hem çok zor hem de çok zaman alıcı hâle gelmektedir. Sosyal belediyeçilik kavramı da ilk uygulandığı yıllardan itibaren zamanla kendisini geliştirmiş ve tam anlamıyla işlevsel bir hâl almıştır. Bu süreçle birlikte sosyal belediyeçiliğin temel görevleri de netleşmeye başlamıştır. Buna göre sosyal belediyeçiliğin temel görev ve fonksiyonları şu şekildedir:

1. Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon: Her birey yaşadığı topluma uyum sağlamak zorunda ve toplumun genel kabul görmüş kurallarına uymak zorundadır. Fakat bazı bireyler bu sorunu yaşamakta ve yaşadığı topluma bir türlü uyum sağlayamamaktadır. Bu durumda uyum sağlayamayan bireyler toplumdan koparlar ve burada sorun başlar. Oluşan sorunu engelleme görevi merkezî idarenin çizdiği sınırlar çerçevesinde yerel yönetimlerde dir. Yerel yönetimler bu durumdaki kişilere belirli yaptırımlar uygulayabilmektedirler. Bu yaptırımların temel amacı toplumdan kopan kişiyi topluma geri kazandırmaktır.

Bu bağlamda belediyeler belirli etkinlikler yaparak bu kişileri tespit ederek topluma kazandırmayı amaçlarlar. Bu bağlamda yapılan etkinliklerden bazıları şunlardır: Halk konseyleri, esnaf ziyaretleri, kültür merkezleri ve bilgi evleri, birlik günleri, festivaller, şenlikler, konserler.

2. Mobilize Etme, Yönlendirme, Kılavuzluk ve Rehberlik Etme: Toplumun belirli kesimlerinden başlanarak tüm topluma yayılacak şekilde topluma rehberlik etme görevi kendi sınırları içerisinde belediyelere aittir. Toplumu ve bireyleri belirli gün ve olaylara yönlendirme bu günlerin anlam ve önemini kendi halkına anlatma, halkın sorunlarını nasıl ve hangi yöntemle çözeceğini araştırma görevi yine belediyelerin en asli görevleri arasında kendisine yer alır. Diğer taraftan kültür etkinlikleri de belediyeler için oldukça önemlidir. Burada tarihî şahsiyetler ve tarihî olaylar halka

anlatılır ve halkın tanınması sağlanır. Böylelikle geçmişten beri süregelen kültür örf ve âdetlerle toplumun uyum içinde yaşaması amaçlanır.

3. Yardım Etme, Gözetme: Yerel yönetimler özellikle belediyeler kendi sınırlar içerisinde özellikle yardıma muhtaç kişilerin bilgilerine hâkimdirler. Bu hâkimiyetle birlikte onların sosyoekonomik durumlarını izleyebilme, yardıma muhtaç vatandaşlara kömür, gıda, yiyecek gibi yardımlar yapmaktadır. Yardıma muhtaç insanlara bu tarz yardımların yapılması, toplumda yardımlaşma ve dayanışma fikrini ön plana çıkarmış ve durumu iyi olan hayırsever iş adamlarıyla belediyelerin koordineli olarak iş birliği yapmasının önünü açmıştır.

4. Yatırım Yapma, Tesisler Kurma: Yerel yönetimler sosyal devlet ve refah devleti anlayışı açısından bir diğer görevi de işsizlik ve halkın geçimini idame ettirecek düzeyde gelir elde etmesiyle alakalı görevidir. Burada yerel yönetimlere oldukça fazla bir sorumluluk düşmektedir. Yerel yönetimler bağlamında belediyeler halkın geçim sıkıntısını gidermek ve istihdam yaratmak amacıyla birtakım hizmetleri üstlenmektedir. Belediyeler buralarda birer işletme gibi faaliyet gösterebilmektedir. Bu bağlamda belediyeler üretim çiftlikleri, tanzim satış mağazaları, ekmek fabrikaları, kilit parke üretim tesisleri gibi tesisler kurarak burada üretim yapmaya başlar. Burada belediyenin temel amacı kâr sağlamak değildir. Burada asıl amaç, belediyenin sınırları içinde yaşayan ve geçim sıkıntısı çeken, iş bulmakta zorlanan bireylere bir istihdam oluşturmaktır.

Günümüz koşullarında ne yerel yönetimlerin ne de merkezî idarenin işsizliği tam anlamıyla ortadan kaldırması mümkündür. Burada bu durumun oluşması merkezî idarenin veya yerel yönetimlerin başarısızlığından değil mevcut sistemin şartlarında ve kanunlarla belirli olan bir sistemde bu imkânsızdır. Bu durumda belediyeler işsizliği tamamen ortadan kaldıramamakla birlikte işverenlerle iş arayanlar arasında bir köprü görevi üstlenip bu sorunla başa çıkabilme gayreti içerisinde. Ayrıca belediyeler kendi sınırları içerisinde istihdamı artırmak ve işsizliği azaltmak adına birtakım sübvansiyonlar verebilmektedir. Örneğin kendi bölgesine bir fabrika kurulması için fabrika sahipleriyle anlaşarak belirli indirimler ve kolaylıklar sağlayabilir. Mesela bir belediye kendi sınırları içerisinde bir fabrika, üretim tesisi veya imalathane kurulmasına karşılık arsanın hibe edileceği, su parasının alınmayacağı, geliri belediyeye ait olan vergilerden feragat edileceği, kurulum aşamasında ücretsiz araç ve

personel desteği sunulacağı gibi kararlar alarak iş sahiplerini kendi bölgesine çekmeyi amaçlar. Burada belediyenin kasasına herhangi bir giriş olmamasına rağmen oradaki halkın daha kolay iş bulmasını ve iş bulan halkın da refahı artacağından dolayı belediyenin sosyal belediyecilik faaliyetinde başarılı bir politika ürettiğinin göstergesidir. Günümüzde birçok belediye, özellikle küçük illerin ve ilçelerin belediyeleri kendi sınırları içerisinde istihdam yaratmak için sıklıkla ya kendi bünyesinde şirket kurmakta ya da büyük fabrikalarla anlaşarak fabrikanın bir kolunu kendi sınırları içerisine taşımaya çalışmaktadır.

Sosyal belediyecilik kavramının birden çok temel fonksiyonu vardır. Bu fonksiyonlar yerin getirilirken temel amaç her zaman halkın refahıdır. Sosyal belediyeciliğin temel fonksiyonları kendi içinde 10'a ayrılır. Bunlar sırasıyla şöyledir (şengün, 2019:25):

- Sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon,
- Koruma ve kollama,
- Sosyal patlama,
- Danışmanlık, harekete geçirme, kılavuzluk ve rehberlik etme,
- Yatırımlar yapma (tesisler kurma),
- Sosyal risk,
- Sosyal zlme sorunları ile baş etme,
- Tampon mekanizma,
- Belediye ile halk iletişimi,
- Olumsuz sonuç (şengün, 2019:25).

Sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon: sosyalleşme bireyin toplum içerisinde bulunduğu çevreyle birlikte uyum içinde davranmayı ve yaşamayı ifade eden bir ifadedir. Belediyelerin bu konuda üzerine düşen ise tamamlayıcı bir rol üstlenmektir. Tamamlayıcı rol üstlenen belediyeler bu konuda belirli yaptırım yetkisine sahiptir. Bu çerçevede bakıldığı zaman bu kurallara uymayanlara belediyelerce birtakım cezalar verilebilmektedir. Sosyalleşme kavramı süreklilik arz eden ve gelişen bir kavram olduğundan insanların bu değişime ayak uydurma sorunu karşımıza çıkılmaktadır. Burada da yerel yönetimlere bu konuda bilinçlendirme ve rehberlik etme görevi düşer.

Sosyal rehabilitasyon ise kişinin ruh ve beden sağlığını iyileştirmeye yönelik çalışmalardır. Belediyeler bu kapsamda kişilerin rehabilite sürecinde her türlü deşteği vermek zorundadır. Bundan dolayı ülkemizde başta büyükşehir ve il belediyeleri olmak üzere birçok belediyede sosyal rehabilitasyon merkezî vardır. Sosyal rehabilitasyon kapsamında birçok hizmet verilmektedir. Bunlar özellikle kişinin topluma kazandırılması için sportif faaliyetler, kültürel aktiviteler ve toplumun uyuşmasına katkı sağlamak için birtakım çalışmalarda yapılmaktadır.

Gözetme ve yardım etme: Belediyeler yardıma muhtaç aileleri araştırıp tespit etmektedirler. Yardıma muhtaç olan kişilerin tespitinden sonra gıda, yakacak, sağlık ve diğer temel yardımlar başta olmak üzere yardımlar yapmaktadır. Ayrıca belediyeler halk, sivil toplum kuruluşları ve diğer yerlerden gelen yardımların koordinasyonunu ve denetimini yapmakla görevlidir.

Sosyal patlama: Yerel yönetimler toplum içindeki yardıma muhtaç kişileri tespit ettikten sonra bu kişilere insan onuruna yakışır derecede ayni ve nakdi yardımlar yapmaktadır. Bu yardımlar genellikle erzak, yakacak ve nakit para olarak yapılmaktadır. Bunu yaparken yerel yönetimlerin temel amacı; toplumda oluşacak bu sorunların sosyal patlamaya yol aması endişesidir. Eğer böyle bir durumda olan insanlara devlet gerekli yardımda bulunmazsa bunun için bireyden başlayarak toplumun geneline yayılan bir kaos durumu oluşur. İnsanların gerekli ihtiyaç malzemelerine ulaşmada sıkıntı yaşaması durumunda bu insanları suça sürükleyecek ve bunun sonucunda toplumda suç işleme oranı artacak ve böylece devletin güvenlik zafiyeti ortaya çıkacaktır.

Yönlendirme, Mobilize Etme, Kılavuzluk ve Rehberlik Etme: Belediyeler halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve sorunlarına çözüm olmak amacıyla danışma merkezleri kurarlar. Bu merkezler vasıtasıyla topluma sosyal alanlarda rehberlik ve danışma hizmeti verirler. Bu bağlamda bu merkezler dinî ve millî günlerde halka gerekli mobilizeyi sağlayarak halkın bu etkinliklerle barışık olmasını ve etkinliklere katılmasını sağlamaktadır.

Yatırımlar yapma (tesis kurma): Belediyeler bazı kesimlerin sosyal şartlarını iyileştirmek ve daha iyi şartlarda yaşamasını sağlamak için bazı yatırımlar yapmaktadır. Bunların en yaygın olanları ise çocuklara yönelik kreşler, gençlere

yönelik sosyal faaliyet alanları ve spor kulüpleri, yaşlılar için yaşlı bakım evleri ve aşevleri, engellilere yönelik rehabilitasyon merkezleri ve benzeri çeşitli yatırımlar yapılmaktadır.

Sosyal risk: Ülkemizde birden çok etnik yapı ve buna bağlı olarak farklı kültürler bulunmaktadır. Bu bağlamda toplumda oluşacak kültür farklılığı, kültür çatışması veya kültürel yozlaşmayı engellemek yine yerel yönetimlere düşmektedir. Farklı kültürlerin bir kaynaşması için ortak bir kültürün geliştirilmesiyle toplumda sosyal bir risk durumu oluşmaktadır. Bunun en belirgin sebebi, bireylerin toplum içerisinde belli isteklerinin karşılanmaması ve bunun sonucu olarak aidiyet duygusunun oluşmamasıdır. Bu durumda da birey kendisini toplumun geri kalanından dışlanmış veya geri kalmış hissederek sosyal anlamda bir boşluğa düşmektedir. Buradan hareketle sosyal risk, kendi içerisinde dar anlamda ve geniş anlamda sosyal risk olmak üzere ikiye ayrılır. Dar anlamda sosyal risk, sadece bireyin ekonomik anlamda zorlandığı durumu ele alırken geniş anlamda sosyal risk ise bireyin hem ekonomik anlamdaki durumunu inceler hem de sosyal anlamda bireyi araştırmaktadır. Tüm bu gelişmelerin bir sonucunda belediyeler, bireyin ekonomik ve sosyal durumunu etkileyen olumsuzlukları tespit ederek bunları ortadan kaldırmaya ve bu eksiklikleri gidermeye çalışır. Bunun etkili şekilde yapılmasıyla da toplumda refah kaybına yol açan olumsuzluklar ortadan kaldırılır ve yoksullukla mücadele başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiş olur.

Sosyal çözülme sorunları ile baş etme: Toplumdaki sosyal ilişkilerin bozulması sonucu toplum yapısının ciddi anlamda bozulmasına sosyal çözülme denilmektedir. Özellikle kültürel çözümler başta olmak üzere dinî sebeplerden çözülme, işsizlikten dolayı çözülme ve bulunduğu topluma yabancılaşma gibi nedenlerle bu çözülme gerçekleşmektedir. Bu sorunların engellenmesi veya oluştuktan sonra doğacak problemlerin asgari düzeye indirilmesinde belediyelere iş düşmektedir. Burada belediyeler hayata geçirecekleri projelerle, bu anlamda açacakları tesislerle bu durumun önüne geçebilmektedir.

Tampon mekanizması: Göreli olarak geniş ve yoğun bir değişim sürecinde doğan ne geçmişe ne de gelecek yapıya ait olan, sadece değişip gelişmekte olan bir yapıda görülen, bütünleşmeyi sağlayan ilişki ve kurumlar şeklinde tanımlanmıştır. Kıray'a göre her toplumda her zaman çatışmakta olan gruplar vardır. Bu çatışmaların

neticesinde değişim yadsınamaz gücünü ortaya çıkarmaktadır. Tampon kurumlarda bu sosyal değişim süreçlerinde toplumun bütünlüğünü korumakla görevlidirler (Şengün, 2019:29). Şehir ile köy hayatı arasındaki dengenin kurulması ve arada derin uçurumlar olmaması için tampon mekanizmaları oluşturulmuştur. Bu tampon mekanizmaları sayesinde toplumda sosyal uyum başarılı bir şekilde gerçekleşmiştir.

Belediye ile halk iletişimi: Sosyal belediyecilik adı altına yerel yönetimlerle halk arasındaki uyum oldukça önemlidir. Burada belediyelere düşen en önemli iş, halkın ihtiyaç ve isteklerine en uygun ve en hızlı şekilde cevap vererek halkla bir bütün olmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda belediyeler halkın sorunlarını daha iyi tespit edebilmek için bazı birimler kurmuştur. Bu birimler genellikle çözüm masası, danışma meclisleri, halk günü etkinliği gibi uygulamalardır. Belediyelerin halkla bu şekilde iletişim hâlinde olması tamamıyla belediyenin başta başkan olmak üzere tüm üst düzey yöneticilerin sorumluluğunda ve bir kanun olmaksızın özerk bir şekilde yapılan bir uygulamadır. Sosyal belediyecilik kapsamında bir diğer husus ise halkla iletişim kurabilmek için teknolojinin yeterli ve personelin bu konuda deneyimli olması gerekmektedir.

Olumsuz etki: Belediyeler, sosyal belediyecilik kapsamında ihtiyaç sahibi vatandaşlara yardım etmektedir. Fakat bu yardımların iyi yönleri olduğu kadar bazı durumlarda olumsuz sonuçları da ortaya çıkmaktadır. Olumsuz sonuçların en büyük örneği ise yapılan bu yardımları kendilerine meslek edinen bazı vatandaşların olmasıdır. Gelen yardımların devamlılığını bildiği için ve asla bir meslek edinip çalışmayı düşünmediği için bu yardımların suistimal edilmesine yol açmaktadır. Bunun neticesinde yapılan ayni ve nakdi yardımlar gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmakta problem yaşamaktadır. Bu durum, hem ihtiyaç sahibi kişilerin bu yardımlardan yararlanmaması sonucu toplumdan refah düzeyi olarak geri kalmasına hem de boşa yapılan yardımlardan dolayı yerel yönetimlerin bütçesinde dolayısıyla da devlet bütçesinde lüzumsuz harcamaya ve zarara yol açmaktadır. Bunu önlemek adına gerek kanunlarla gerekse belediyelerin kendi alacağı kararlarla mücadele edilmelidir. Örneğin sürekli yoksulluk maaşı alan birisinin önce bir kursa tâbi tutularak meslek edinmesi sağlanmalı, daha sonra o kişinin bir işe yerleştirilme sürecinde yerel yönetimler etkin olmalıdır. Bu kursu veya işi reddeden bireye verilen sosyal yardımların kesilmesi gerekmektedir.

2.7. Dünyada Sosyal Belediyecilik Örnekleri

1900'lü yılların başında sosyal belediyecilik uygulamaları yavaş yavaş uygulanmaya başlamıştır. İskandinav ve Batı Avrupa ülkelerinde uygulanmaya başlanan sosyal belediyecilik faaliyetleri ilk örneklerdir. İlk başlarda sosyal belediyecilik kavramı oldukça dar ve uygulanması az bir alandaydı. İlk yıllarında sadece sosyal belediyecilik faaliyetleri içine sosyal yardım, çocuk-anne eğitimi ve konut yardımı girmektedir. Zamanla yerel hizmetlerin görevlerinin değişmesi ve halk üzerinde etkinliklerinin giderek artmasının sonucu olarak sosyal belediyeciliğin faaliyet alanları da genişlemiştir.

İlk başlarda sosyal belediyecilik anlayışı çok dar kalıplara sıkıştırılmış olsa da daha sonraki zamanlarda yerel iktisadi girişimleri desteklemeye başlamış ve âdeta bir piyasa faktörü gibi rol üstlenmiştir. Burada asıl amaç, halkın refahını korumak için piyasada bu şekilde yer edinmesidir. Bu açıdan bakıldığında ülkelerin kendi vatandaşlarının refahını korumak için uyguladığı politikalar göze çarpmaktadır. Aşağıdaki örneklerde ülkelerin bu alanda sosyal politikaları nasıl uygulandığı incelenecektir.

1. İngiltere Örneği

İngiltere'de sosyal hizmetlerin ortaya çıkışı 17. yüzyıla dayanmaktadır. İlk olarak 1601'de "Yoksullar Yasası"nın çıkarılmasıyla sosyal hizmetler resmî olarak başlamıştır. Bu yasanın çıkması sosyal yardımların ana hatlarını çizmiş ve doğuşunu sağlamıştır. Bu yasanın çıkmasının asıl nedeni, işçilerin kötü şartlarda çalıştırılması ve çalışma şartlarının kötü olmasından dolayı ortaya çıkan yoksulluk ve bunun için iyileştirilmeler yapılmasının gerekliliğidir. Toplum tarafından yoksullara yardım edilmesi bir gereklilik olarak algılansa da devlet başlarda bunu kendi politikaları dâhilinde kabul etmemiştir.

1905 yılı İngiltere halkı için dönüm noktalarından birisi olmuştur. Bu yılda çıkarılan yasa ile yerel yönetimler istihdam alanlarında görev almaya başlamıştır. Burada yerel yönetimler dâhilinde gerekli ofisler kurularak işsiz vatandaşların iş bulmasını sağlamak amaçlanmış ve nispeten başarıya da ulaşmıştır. Bu bürolar ayrıca iş bulmak amacıyla başka bölgelere gitmek isteyenlere de maddi destekte bulunulacağı sözünü vermiştir. 1910 yılında yine buna benzer bir yasa daha çıkarılmıştır. Bu yasanın

çıkmasıyla yerel yönetimler gençlere yönelik iş sorununu üstlenmiştir. Yani bu yasayla birlikte yeni mezun gençlerin iş bulması veya bir meslek edinme kursuna kaydolması gibi sorumluluğu üstlenmiştir. 1919 yılında ise “Annelik ve Çocuk Refahı Yasası” yürürlüğe girmiştir. Bu yasayla birlikte yerel yönetimler halkın sağlığıyla ilgili de sosyal politikalar yapmaya başlamıştır (Yavuzçehre, 2016:914).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yapılan yasalarla birlikte İngiltere’de yaşlı ve muhtaç olan kişilerle alakalı olarak iki kurum arasında iş birliği yapılmıştır. Hasta olan yaşlıların ihtiyaçlarının giderilmesi ve sağlık sorunlarıyla ilgili çalışmaları Sağlık Bakanlığı üstlenirken bakım ihtiyacı olan kişilerin sorumluluğunu ise yerel yönetimler üstlenmiştir. Bununla beraber yerel yönetimler ayrıca karma bakım modelini de benimsemiştir. Bu modele göre hem bakıma muhtaç yaşlılara bakmak hem de sağlık sorunlarından dolayı muhtaç olan kişilere bakmakla yükümlü olmuşlardır.

İngiltere’de yaşlılar sosyal hizmet programları içinde en çok payı alan kesimdir. Bundan dolayı yine yaşlılara yönelik bir hizmet daha vardır. O hizmet ise yaşlı köyleridir. Yaşlı köyleri projesiyle birlikte yaşlılar için özel bölgeler oluşturulmuş, burada yaşayan yaşlı insanlara daha huzurlu bir yaşam için bağımsız ve sessiz sakin ortam sunulmuştur. Bunun yanı sıra aynı yardımların yanında nakdi yardıma ihtiyacı olan yaşlılara da belirli miktarlarda nakdi yardım yapılmaktadır. 1955 yılından sonra, özellikle 1975 yılına kadar yerel yönetimlerin sosyal politikalar alanında etkinliği giderek artmıştır. Bu dönemde çok fazla yasal düzenleme yapılmıştır. Bu yasal düzenlemelerle birlikte yerel yönetimlerin sorumlulukları ve geniş bir çerçevede yetkileri artırılmıştır. Sosyal belediyecilik faaliyetlerine kitap okuma, okulların kalitesinin artırılması, sosyal alanların genişletilmesi, belirli sosyal alanların inşa edilmesi ve işletilmesi gibi sosyal hayatı etkileyen projeler dâhil edilmiştir. Bunları yaparken engelliler, gençler ve kimsesizler için de yapılacak faaliyetler yerel yönetimlerin temel sorumluluklarından sayıldı ve bu konuda projelerin geliştirilmesi desteklendi (Yavuzçehre, 2016:914).

2000’li yıllarda ise “Yerel Yönetim Yasası”nın çıkarılmasıyla birlikte yerel yönetimlere yeni görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Bu görevler çevre sorunları, sosyal hayat ve ekonomiyle ilgili konulardır. Yerel yönetimler kendilerine merkezi bütçeden ayrılan bütçenin yaklaşık %60-%70’lik kısmını sosyal hizmetlere ayırmıştır. Sosyal harcamaların temel amacı, bireyin gelişimine katkı sağlayarak sağlık, eğitim,

sosyal güvenlik, iyi şartlarda çalışma gibi hakların düzenlenmesini içermektedir (Yılmaztürk, 2017:44).

İngiltere’de sosyal hizmetler kapmasında en yoğun çalışma alanlarından birisi, engellilere sunulan hizmettir. Bu kapsamda engellilere verilen hizmetler büyük bürokrasi ve bunun sonucunda büyük organizasyonlarla yapılmaktadır. Tıbbi malzeme yardımı, kulak için duyu cihazları ve göz için cihazların sunulması gibi gerekli sağlık malzemeleri yardımı yapılmaktadır. Bunun yanı sıra engellilere vergi indirimleri, ücretsiz toplu taşımadan yararlanma hakkı ve rehberlik desteği gibi haklar sağlamaktadır. Her eyalette engellilere yönelik farklı uygulamalar mevcuttur. Örneğin Manchester’da 18 yaşından büyük engelli bir bireye engelli bursu verilir. Ayrıca iş seçme ve iş bulma konusunda yardım sağlanmaktadır. Coventry’de ise 18 yaşından küçük engelli bireylerin sosyalleşmesini sağlayacak alanlar yapılarak bu kişilerin sosyal gelişimine katkı sağlanması hedeflenmektedir (Yılmaztürk, 2017:45).

Bir diğer hizmet olan konut hizmeti ise İngiltere’nin en temel ve en eski sosyal sorumluluk projelerinden birisidir. Her yerel yönetim kendisi özel sektörle iş birliği yaparak halkın konut ihtiyaçlarını karşılamada önemli görevler üstlenir. Bu bağlamda yerel yönetimler konutlar için vatandaşlara konut yardımı adı altında nakdi yardımlar da yaparlar. Bu yardımlardan yararlanabilmek için belirlenen kriterlere uygun olmak gerekmektedir.

En önemli sosyal yardım dalı da eğitim için yapılan yardımlardır. Sosyal yardımlar kapsamında en çok bütçe aktarılan yer eğitime dair yapılanlardır. Merkezî yönetimin zorunlu eğitim hizmetinin yanı sıra yerel yönetimler de eğitime büyük önem vermektedir. Bu bağlamda toplum eğitimi, okul öncesi eğitim gibi konular ön plana çıkmaktadır.

Genel olarak İngiltere sistemi değerlendirildiğinde sosyal yardımların yerel yönetimler vasıtasıyla halka ulaştırıldığı görülmektedir. En çok yardım işsizlere, gençlere, yaşlılara, engellilere, bakıma muhtaç kişilere ve özel eğitim gerektiren kişilere yapılmaktadır. Sosyal hizmetler bağlamında bu kişilere pozitif ayrımcılık yapılarak toplumdan geri kalmasının önlenmesi ve topluma uyumu amaçlanmaktadır.

2.Almanya Örneği

Almanya için ülkemize benzer bir yönetim biçiminden söz etmek mümkündür. İlçeler ve belediyeler yerel yönetim kuruluşlarıdır. Fakat her yerel yönetimin farklı yapıda olmasından dolayı ülkede tek bir yerel yönetim modelinden söz etmek mümkün değildir. Bazı eyaletlerde il yönetimleri mevcuttur. Bu il yönetimleri âdeta merkez ile yerel yönetimler arasındaki bir basamak gibidir. Almanya 3 adet kent devletiyle yönetilmektedir. Bu kent devletlerinin temel özelliği yerel yönetimlerin yapmadığı veya eksik kaldığı işlerde bu açıkları tamamlamaktır.

Almanya'yı diğer ülkelerden ayıran özellik, sosyal yardım görevini merkezî idare yerine yerel yönetimlerin yapmasıdır. Bu bağlamda sosyal güvenlik harcamalarının büyük bir çoğunluğu yerel yönetimler tarafından yapılmaktadır. Merkezî idare bu konuda tüm iş yükünü yerel yönetimlere yüklemekte, sadece mali yükünü kendisi üstlenmektedir.

Almanya'nın en önemli özelliği ve diğer Avrupalı devletlerden farkı ise ailenin refahına verilen önemdir. Aile hayatına yönelik projelerin doğması ve uygulanması öncelik teşkil eder. Bunun için aile hayatına yönelik uygulamaların hem kanunlarla hem de sosyokültürel etkileşimle tüm halka hitap etmesi sağlanır.

Sosyal hizmetler ve yardımlar dinî inançlardan ve hayırseverlik duygusundan doğmuştur. İlk başlarda kiliseler yoksul ailelere yardımda bulunmaktaydı. 19. yüzyılda ise işçiler kendi aralarında sendikalar kurmaya başlamış ve bu sendikalarla beraber kendilerine sigorta sandıkları da kurmuşlardır. Bu sandıkların kurulmasıyla beraber işsizliği önlemeyi ve ihtiyacı olanlara yardım yapılmasını amaçlamışlardır.

Almanya'da sosyal belediyecilik ve sosyal devlet kavramları 1930'lu yıllarda ortaya çıkmıştır. 1960'lı yıllarda ise sosyal devlet ve sosyal belediyecilik altın yıllarını geçirmiştir. Bu yıllarda sosyal hizmetlerin birçoğu devlet tarafından kabul edilmiş ve finansman kaynağı da yine devlet bütçesinden karşılanmaya başlamıştır. Devlet özellikle nüfusunu artırmak için doğumla ilgili tüm sosyal hizmetlere sınırsız olanaklar tanımıştır. 1969 yılında "Federal Sosyal Yardım Kanunu" her vatandaşa insan onuruna yakışır bir yaşam sürebilmesi ve hayat kalitesinin artırılması amacıyla çıkarılmıştır. Bu yasayla beraber bakıma muhtaç ifadesinin tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre bakıma muhtaç kişiler, hastalık veya sakatlıktan dolayı yardım ve bakım görmeksizin

hayatını idame ettiremeyen bireylerdir. 1995'te çıkarılan kanunla bakıma muhtaç kişiler bakım sigortasıyla korunma altına alınmıştır (Şengün, 2019:42).

Almanya'da sosyal politikalarda merkezî idare ve yerel yönetimlerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları da politikalara katılma, izleme ve proje geliştirme görevini üstlenmektedir. Sivil toplum kuruluşlarıyla belediyeler özellikle çocuklara ve gençlere yönelik hizmetlerde ortak projeler hayata geçirmektedirler. Gençlerin ilgi duyduğu alanları tespit ederek bu alanda sosyal projeleri hayata geçirirler. Ayrıca gençlerin aktif bir şekilde toplumun sorunlarına katılmasını, toplumda sorumluluk bilinci oluşmasını, özgürce düşüncelerini ve ülke gündemine duyarlı kalmamaları için sorumluluk bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesini sağlarlar.

Gençlik Dairesi, yerel yönetime bağlı bir birim olan Kamu Düzeni Dairesiyle ortaklaşa çalışmalar yürütmektedir. Çocukların suça karışması durumunda kendi alanını ilgilendiren bir olayla alakalı durumda müdahil olarak çocuğun velilerini davet ederek yardımcı olmayı teklif etmektedir (Şengün, 2019: 43). Gençlik Daireleri bu hizmetinin dışında gençlerin gelişmesine katkıda bulunacak her türlü hizmeti yürütür.

Sosyal hizmetler kapsamında en önemli sorunlardan birisi de madde bağımlılığıdır. Yerel yönetimler gerekli makamlarla iş birliği içine bu konuda girerek daha fazla sorumluluk üstlenmektedir. Bu anlamda sosyal alanlar açmak, rehabilite merkezleri açmak, tedavi klinikleri açmak, psikologlar vasıtasıyla kişileri bilinçlendirmek gibi faaliyetleri üstlenmektedirler.

3. İsveç Örneği

Sosyal hizmetlerde kendine özgü bir modeli olan İsveç bu anlamda dünyaya örnek olmuştur. Bu nedenle İsveç refah devletinin ilk örneği sayılmaktadır. Sosyal hizmetler ve sağlık hizmetleri için yapılan tüm harcamalar ülkede toplanan vergilerle finanse edilmektedir. Bu hizmetleri merkezî yönetim adına yerel yönetimler bu anlamda da belediyeler yürütür.

1989 yılında yapılan kanun değişiklikleriyle yerel yönetimlerin sorumluluk ve yetkileri artırılmıştır. Bu reformlarla birlikte uygulanan hizmetlerin vatandaşa en yakın ve verimli şekilde ulaştırılması amaçlanmıştır.

Sosyal politikaların tam anlamıyla yerel yönetimlere devredilmesi ise 1993 yılına dayanmaktadır. 1993 yılında yürürlüğe giren “Yerel Yönetimler Kanunu” ile bu devredilme sağlanmıştır. Bu kanunla birlikte belediyelerin, hangi kanunları uygulayıp uygulamayacakları, hangi hizmetleri, nasıl ve ne şekilde organize edecekleri gibi konularda karar verme ve sorumluluk alma yetkileri artırılmıştır (Şengün, 2019:46).

İsveç’te Sosyal Hizmetler Yasası’nda temel ilke, ihtiyacın hiçbir şekilde karşılanamamasıdır. Bu ilkenin asıl amacı, bireyin ihtiyaçlarını hiçbir şekilde giderememesi durumunda yerel yönetimlerin bu ihtiyaçları karşılamasıdır. Yerel yönetimler sosyal yardımların ve sosyal hizmetlerin birer insan hakkı olduğunu ve evrensel hak olduğunu kabul etmiş ve bu bilinçle hareket etmiştir. Merkezî idare temel ihtiyaçların karşılanması için her sene fon oluşturur ve bu fonla birlikte tüm ihtiyaçlar karşılanır.

İsveç’te belediyelerin sosyal kurullar oluşturması yasal bir zorunluluktur. Bu kurulların işi, belediye sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların yaşam koşullarını araştırmak, yaşam koşullarını daha iyi şartlara taşımak ve sosyal anlamda halkının gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda bakıma muhtaç bireylerin bakım ihtiyaçlarını gidermek, danışmanlık hizmeti vermek, ihtiyaç sahibi vatandaşlara ekonomik yardımlar yapmak da bu kurulların işlerindendir. Bu kurulların zorunlu bir diğer işi de bireylerin konut ve iş edinmesini sağlamak amacıyla politikalar üretmesidir.

Belediyelerin sosyal hizmetler kapsamında en önemli görevlerinden birisi de eğitimle ilgili görevleridir. Belediyeler 7-16 yaş arasındaki çocuklara yönelik olarak zorunlu temel eğitim veren okullarla meslek edinme kursları ve liselerdeki neredeyse tüm işlerden belediyeler sorumludur. Bu bağlamda üniversiteler tarafından sağlanan tüm eğitimler yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Eğitimle ilgili finansman ihtiyacı yine yerel yönetimlerin bütçesinden karşılanmaktadır. Kadınların iş yaşamına katılması ve bu katılımın gün geçtikçe artmasıyla kreş, okul öncesi eğitim ve ana sınıfı gibi kurumlara ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Bu kurumların yapılması, onarılması, işletilmesi ve sorumluluğu yerel yönetimlere düşmektedir. Bu yüzden yerel yönetimler bu alanda projeler üretmiş ve sürekli olarak gelişim içinde olmuşlardır.

Gelişmiş sosyal belediyeçilik uygulamaları ile İsveç, kurduğu sosyal kurullar vasıtasıyla ihtiyacı olan bireylerin tespit edilmesini, halkın bu uygulamalar hakkında bilgilendirilmesini ve yaptıkları gözetimlerle ihtiyacı olan bireylere ekonomik yardımlar yapılmasını sağlamaktadır (Şengün, 2019: 46).

3. TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK

Kavram olarak yerel yönetim, belirli bir coğrafyada yaşamını sürdüren toplumun her bir bireyinin bir arada yaşamlarından dolayı ortak hizmetleri yerine getirmek amacıyla kurulan ve bu bağlamda teşkilatlarını kuran ve yerel topluluk tarafından seçilebilen yönetim organları, bazı durumlarda da yürütme organları yasalarla belirlenmiştir. Kendilerine özel bütçeleri, kendi personeli, kendi gelirleri olan özerk bir yönetime sahip kamu tüzel kişiliğine haiz kuruluşlardır (Çöpoğlu, 2014:228).

Ülkemizde yerel yönetimler üçe ayrılır. Bunlar; belediyeler, il özel idareleri ve köylendir. Fakat yerel yönetimler denildiğinde akla ilk gelen, belediyelerdir. Bunun en büyük sebebi, belediyelerin sosyal politikalarda daha aktif olması ve özel idare ile köylere göre daha özerk bir yapıda olmasıdır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda bu konu açıkça belirtilmiştir. Bu kanuna göre belediyeler, kendi sınırları içinde bulunan vatandaşların mahallî ve müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip bir kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmıştır.

Belediyeler merkezî yönetimlerin yerine geçen alternatif bir organ değil aksine belediyeler merkezî idarenin tamamlayıcısı konumundadır. Ülkemizde merkezî idare Ankara'dan yönetilmektedir. Merkezî idareye seçilen kişilerin Ankara'da ikamet etmesi gerekmektedir. Fakat yerel yönetimler seçimle iş başına gelen karar organları olduğundan durum farklıdır. Şöyle ki yerel yönetimlere seçilen kişiler, genellikle yaşamını ve geçimini seçilmeden önce de o şehirde sürdürdüğünden o bölgenin sıkıntılarına, halkına, sosyal ve etnik yapısına hâkim bir kişidir. Durum böyle olunca da yerel yönetimlerde sosyal politikalar konusunda daha başarılı bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Yerel yönetimlerin başarılı olmasının bir diğer nedeni ise bölgede var olan sivil toplum kuruluşları, şirketler ve diğer toplum kesimleriyle koordineli ve uyum içinde çalışmalarındır. Bu bağlamda yerel yönetimlerde merkezî idareye göre karar alma süreçleri ve bu kararların uygulanması daha hızlı ve daha etkilidir. Ayrıca mahallî

nitelikteki hizmetlerin yerel yönetimlere devredilmesi merkezî idarenin iş yükünü azaltmış, merkezî yönetimlerin ulaşamadığı ve eksik bıraktığı alanları yerel yönetimler tamamlamıştır.

Türkiye’de 1950’li yıllar genel olarak köyden şehre göçün ve buna bağlı olarak çarpık kentleşmenin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu durum, 1960’ların başında en yüksek seviyeye ulaşmıştır, zira bu dönemde rekor seviyelerde köyden kente göç yaşanmıştır. Bu göç dalgasının başlamasıyla beraber şehirlerdeki nüfus giderek artan nüfusa paralel olarak ihtiyaçlar, giderler ve sorunlar da artmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak kent yönetimlerinde ve yönetimin ihtiyaçları karşılamaında önemli sorunların da ortaya çıkması yerel yönetimlerin güçlenmesi gerektiğini gösterince yerel yönetimlere yasal düzenlemelerle yeni sorumluluklar eklenmiştir (Çöpoğlu, 2014:228).

Türkiye’de 1960’lı yıllar köyden kente göçün hızlandığı dönemdir. Bu durum da beraberinde artmaya başlayan sorunları getirmiştir. Bu konuda da yerel yöneticilere oldukça fazla iş düşmeye başlamıştır. Özellikle bu dönemde artan sorunlar paralelinde halkın ihtiyaçları da artınca karşılanması için yerel yöneticiler sosyal belediyeçiliğe geçmeye zorlanmıştır. Türkiye’de sosyal belediyeçiliğin temeli 1960’lı yıllarda atılmış olsa da tam anlamıyla kurumsallaşması ve faaliyete geçmesi 1970’li yılların ortalarına denk gelmektedir. Bu dönemde belediyeler, STK’ları, kooperatifleri, sendikaları da yerel yönetimlerde yürütülen sosyal belediyeçilik faaliyetlerine dâhil etmek suretiyle etkin olmayı amaçlamıştır (Çöpoğlu, 2014:228).

1960’lı yıllarda belediyeler modernleşme sürecine girmiştir. Bu dönemde başlayan sosyal belediyeçilikteki modernleşme süreci, merkezî idarenin belediyelerin gelirlerine zorla el koyması, sendikal hareketlerin artması ve yaşanan askerî darbe gibi nedenlerle sekteye uğramıştır.

1973 yılına gelindiğinde ise Türkiye’de sosyal belediyeçiliğin temelleri sağlamlaştırılmıştır. Sosyal belediyeçilik ilk defa, Avrupa’daki gibi detaylandırılmış ve içerisi doldurulmuştur. Yerel yönetimlerin demokrasiyle bağının güçlenmesi sosyal belediyeçilik anlamında olumlu gelişmelere yol açmıştır. 1970’li yıllarda İstanbul, Ankara, İzmir ve İzmit öncülüğünde sosyal belediyeçilik uygulamaları hayata geçmeye başlanmıştır. Sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin uygulanmaya başlamasıyla

birlikte yerel yönetimlerin kaynak ihtiyacı da artmıştır. Bu ihtiyaçların merkezî idare tarafından tam anlamıyla giderilmemesi, belediyeleri üretim yapan bir fabrikalara dönüştürmüştür. Böylece belediyeler, halk pazarları, tanzim satış noktaları gibi yerler açarak hem halka ucuz ürün sunmayı hem de buradan gelir elde etmeyi amaçlamıştır. Kentlerde sürülebilir yaşam alanını yerel yönetimler sağlamıştır. Bu dönemde geleneksel belediyeçilik anlayışından modern belediyeçilik anlayışına geçilmiştir. Modern belediyeçilik anlayışında belediyeler, sadece altyapı, üstyapı gibi hizmetlerle yetinmeyip halkın sosyokültürel yapısını, refah düzeyini ve diğer sosyal faaliyet alanlarını da dikkate alarak hizmet sunar.

Yaşanan sosyal değişiminden dolayı belediyelerin idarelerinde yönetsel boşluklar ortaya çıktı. Bu boşluğun giderilmesi amacıyla merkezî yönetim birtakım yetki ve görevlerini kanuni düzenlemelerle yerel yönetimlere bıraktı. Böylelikle yerel yönetimler hem daha işlevsel hâle geldi hem de güç kazanmaya başladı. Böylece belediyeler yapılan kanuni düzenlemelerle güçlü birer kamu tüzel kişiliğine dönüşürken belirli özerklikleri de oldu.

Yeni düzenlemelerle belediyeler sadece altyapı, üstyapı gibi sorunlarla değil aynı zamanda sosyal sorunlarla da ilgilenmek durumunda kalınca sosyal belediyeçilik kavramı öne çıktı ve gün geçtikçe daha da değer kazanmaya başladı. Buna bağlı olarak belediyelerde yeni harcama kalemleri ortaya çıkınca merkezî idare belediyelerin bütçesini artırmak durumunda kaldı. Böylece belediyelere ayrılan bütçelerin bir kısmı sosyal amaçlı projeler için kullanıldı. Bu bağlamda belediye sınırlarında yaşayan bireylerin sosyal ihtiyaçları doğrultusunda yeni politikalar geliştirildi. Sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin artması ve uygulanmasıyla toplumsal dayanışma daha sağlıklı şekilde ilerlemiş ve aynı zamanda bu konudaki hatalar minimize edilmiştir.

Sosyal belediyeçiliğin bir diğer amacı, dezavantajlı gruplar için sosyal refahı artırmak ve sosyal adaleti güçlendirmektir. 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan sosyal belediyeçiliğin temel dayanak noktası sosyal devlet olmaktadır.

Sanayi Devrimi döneminde sosyal politikalar sadece yoksullara yardım etmekle sınırlıydı. Fakat günümüzde yerel yönetimler tarafından gençlerin bağımlılık yapıcı maddelerden korunması, çocukların kitap okuma alışkanlığı edinmesi veya yaşlıların gün içerisinde zamanını daha iyi geçirmesine yönelik faaliyetler gibi birçok

aland ve farklı şekillerde sosyal politikalar geliştirilmektedir. Sürekli artan ve değişen talepler, belediyelerin hizmet listelerine eklenirken buna bağı olarak belediyelerin bütçeleri ve yetkileri değişmektedir. Klasik belediye hizmetleriyle karşılaştırıldığında sosyal belediyecilik faaliyetlerinin belediyeleri, sosyal yapıyı doğrudan etkileyen kurumlara dönüştürdüğü görülmektedir.

Sosyal belediyecilik kavramı ademimerkeziyetçilik anlayışının yöntemlerinin hayata geçirilip uygulanmasını ifade etmektedir. Bu anlayışa göre sosyal devlet, desteğe ihtiyacı olan vatandaşların ihtiyacını gidermek, oluşmuş ve oluşması muhtemel sosyal sorunlara çözümler üretmek, halkın ekonomik ve sosyal durumunu iyileştirerek halkın refahını artırmak, halkın mutluluğu için çalışmalar yürütmek ve halkın kültürel ihtiyaçlarını karşılamak şeklinde sıralanabilir. Ayrıca dezavantajlı gruplar olan çocuklara, yaşlılara, kadınlara, zihinsel ve bedensel engellilere ve özel bakım gerektiren kişilere yönelik politikalar ve projeler geliştirerek bunları sorunsuz bir şekilde uygulamaktır. Kısacası yerel yönetimlerin yapması gereken sosyal faaliyetler, halkın temel ihtiyaçlarını gidermenin yanı sıra her türlü sanatsal, kültürel, sportif ve eğitsel faaliyetlerin bütünüdür.

Türkiye’de ise sosyal belediyecilik faaliyetleri Osmanlı’dan beri uygulanmakta olup zamanla içeriği değişmiştir. Özellikle 1994’ten sonra belediyelerin sosyal hizmetlerine sanatsal ve kültürel etkinlikler de dâhil olmaya başladı.

Sosyal belediyecilik, sunduğu hizmetlerle hemşehrilerine daha kaliteli bir yaşam sunmayı amaçlarken halkın geneline ulaşmak için ekonomik anlamda aradaki uçurumları kaldırarak herkese daha adil bir yaşam düzeni sunmayı amaçlar. Belediyeler sosyal anlamda yeni uygulama ve projeler geliştirip bunları hayata geçirmek suretiyle süreklilik arz edecek şekilde halkın huzur ve refahını artırarak sosyal dengeyi sağlama gayreti içindedirler. Bu minvalde belediyeler sosyal belediyecilik faaliyetleri bağlamında ulusal ve uluslararası ölçekteki kalkınma programları ve planlarına katılırlar. Burada amaç, sosyal anlamda ortaya koydukları ve uygulamaya çalıştıkları politikalar dâhilinde hem projelerin daha etkili ve verimli kullanılması suretiyle halkın tamamına hitap etmesini sağlamak hem de bu projeler hayata geçerken ortaya çıkan ekonomik yükü, aldıkları desteklerle hafifletmektir.

Sosyal belediyeler, toplumsal sorunları çözen birer kurum olarak gösterilmektedir. Bu açıdan bakıldığı zaman belediyelerin en temel görevi; toplumsal adaleti sağlamak, toplumsal adaletten kopmayacak ve bazı kişi veya gruplara ayrımcılık yapmayacak şekilde üretimi sağlayarak var olan üretimi artırmaktır. Diğer bir tanıma göre ise sosyal belediyecilik; sosyokültürel değerlere dikkat çekerek bu değerleri korumak ve geliştirmektir. Yine bu görüşe göre sosyal belediyecilik denince akla dezavantajlı grupların korunması gelmelidir.

Sosyal belediyecilik en genel tanımıyla; belirli bir coğrafyada yaşayan kişilerin ihtiyaçları olan tüm hizmetleri yerine getiren kurumdur. Bu bağlamda belediyeler, vatandaşların yaşam kalitesini artırmak için tüm dezavantajlı gruplara yönelik projeler hayata geçirmek suretiyle bu dezavantajlı grupların sorunlarını çözerek bu gruptaki kişileri topluma kazandırmak; toplumun hiçbir kesimindeki bireye ayrımcılık yapmadan tüm vatandaşlara adil şekilde davranmak; sanat, kültür, eğitim, spor, bilinçlendirme çalışmaları yapmak; meslek ve beceri kazandırmak; fırsat eşitliği yaratan hizmetler sunarak halkının kişisel ve toplumsal gelişimini sağlamakla yükümlü görülmektedir. Belediyeler sosyal anlamda kendilerine verilen bu işleri kanunun verdiği belirli yetkiler ve ölçüler doğrultusunda özgürce ve özerkçe yapabilme yetkisine sahiptir.

Toplumun yapısı itibarıyla bireyler eşit fırsatlara sahip değildir. Gelir dağılımı, yaşam düzeyi, sahip olunan varlık toplumun her kesiminde kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Burada devreye sosyal yardımlar girer. Devlet alım gücü zayıf, toplumun gerisinde kalmış ve ekonomik olarak sıkıntılar çeken bireyleri tespit ederek sosyal yardım yapar. Devlet bu yardımları yaparken herhangi bir karşılık beklemediği gibi bu yardımları geri ödemesi olmayan bağış şeklinde yapar.

Sosyal hizmetler ise toplumdaki dezavantajlı kişi veya grupları tespit ederek onları toplumun refah düzeyine ulaştırmayı amaçlar. Bu bağlamda sosyal hizmetler, dezavantajlı grup ve kişilerin insan onuruna yakışır biçimde daha düzenli bir hayat sürmelerini sağlamak üzere yapılan politikalar olarak görülmektedir.

Sosyal yardım ve sosyal hizmet kavramları günümüzde kullanılan bir kavram olmakla birlikte geçmiş dönemlerde de varlığını hep korumuştur. Bu iki kavram özellikle Cumhuriyet öncesi dönem ile Cumhuriyetin ilk yıllarında eş dost, aile-

akraba, sivil toplum kuruluşları, vakıflar, loncalar vasıtasıyla yerine getirilmekteydi. Fakat toplumun modernleşmesine paralel olarak yardımlaşma duygusu yavaş yavaş yok olmaya başlamıştır. Dolayısıyla sosyal yardım ve sosyal hizmetler devletin asli görevlerinden sayılmış ve devlet ihtiyaç sahibi kişilere bakmakla yükümlü kılınmıştır.

Sosyal devletin bir gereği olarak devletin sosyal yardım ve hizmetlerini vermektedir fakat merkezî idare bu kişilerin tespit edilmesinde, yardımların dağıtılmasında ve dağıtılan yardımların gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasında yetersiz kalmaktadır ki işte burada devreye yerel yönetimler girdiğinden bu noktada sosyal devlet uygulamalarının en temel yapı taşı yerel yönetimlerdir.

Sosyal devlet uygulamalarının hayata geçmesiyle birlikte belediyelerin temel yükümlülükleri olan yol, su, kanalizasyon, altyapı, üstyapı gibi hizmetlere ek olarak sosyal hizmetler de dâhil edilmiştir. Sosyal hizmetler belediyelerin yapması ihtiyari hizmetler olarak görülürken zamanla zorunlu hizmetler olarak değerlendirilmeye başlamıştır.

Sosyal belediyecilik anlayışı ise sosyal devlet anlayışının yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesidir. Tıpkı sosyal devlet anlayışında olduğu gibi sosyal belediyecilik anlayışında da dar anlamda sosyal belediyecilik ve geniş anlamda sosyal belediyecilik diye iki kavram söz konusudur. Dar anlamda sosyal belediyecilik, sadece ihtiyaç sahibi ve yoksul kişilere yönelik sosyal yardım yapılmasını ve sosyal hizmetleri içerir. Geniş anlamda sosyal belediyecilik ise maddi durumlarına bakmaksızın, kişileri yoksul, fakir vb. biçiminde ayırmadan tüm topluma verilen sosyal hizmetlerin bütünüdür.

3.1. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi

Batı toplumlarında sosyal belediyecilik anlayışı 19. yüzyılın sonlarında Almanya’da ortaya çıkmıştır. Aslında sosyal belediyecilik kavramı her ne kadar 19. yy.da ortaya atılmış olsa da insanlığın varoluşundan bugüne tüm toplumlar arasında sosyal yardımlaşma ve dayanışma söz konusu olmuştur. 19. yüzyılla birlikte sadece bu dayanışma ve toplumsal duyarlılık devletler tarafından tanınan bir kavram olmuş ve hukuki güvence altına alınmaya başlamıştır.

Sosyal belediyecilik fikrinin oluşmasına en büyük katkıyı sosyal devlet ilkesinin benimsenmiş olması ve bu anlamda hukuki bir nitelik kazanması sağlamıştır.

Avrupa’da o dönemde yaşanan kıtlık, doğal afetler, savaş ve salgın hastalıklar bölgelerin feodal yapısının bozulmasına yol açmış ve dolayısıyla halk savunmasız ve eksik kalmıştır. Hâl böyle olunca toplumun işleyişindeki yapı da bozulmuştur. Feodal yapının bozulmasıyla devletin sosyal hayata doğrudan müdahalesi zorunlu hâle gelmiştir ki bu müdahaleyle birlikte sosyal devlet fikri ortaya çıkmış ve bu aşamada sosyal devletin sınırları ilk defa çizilmiştir.

Bu anlamda sosyal belediyecilik ilk olarak 1601 yılında İngiltere’de Yoksulluk Yasası’nın çıkarılmasıyla uygulanmıştır. Burada amaç, feodalite sonrası geçim sıkıntısına düşen halkın sorunlarına çözüm üretmek ve sosyal anlamda halkı refaha kavuşturmaktır. Bu yasa her ne kadar yoksulluğu hafifletmek için çıkarılmış olsa da uygulamada daha çok dilencilğe dair gelene şikâyetlere karşı çıkarılmış bir yasa olarak hayata geçmiştir (Sezik, 2016:174).

Sosyal politika kavramı ilk ortaya çıktığında işçilerle işveren arasındaki ilişkileri esas almıştı. Fakat zamanla bu durum değişmeye ve kavramın içi daha da dolmaya başlamıştır. 1980’lere gelindiğinde dünya yeni bir ekonomik sistemi, yani neoliberal ekonomik sistem benimsemeye başlamıştır. Ekonomide neoliberal sistem dönemine geçişle birlikte merkezî yönetimler sosyal alandaki harcamalarını azaltmaya başlamıştır. Merkezî yönetimin sosyal alandaki harcamalarını azaltması üzerine ortaya çıkan ihtiyacı karşılama görevi yerel yönetimlere verilmeye başlamıştır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin sosyal alandaki harcamaları ciddi derecede artmaya başlayınca hâliyle sorumlulukları da artmaya başlamıştır.

Gelişmiş ülkelerin tersine gelişmekte olan ülkelerin yerel yönetimleri, genellikle şehirdeki hizmet eksikliğinin giderilmesine odaklanmıştır. Özellikle sosyal ve kültürel nitelikteki belediye hizmetleri gelişimini tam anlamıyla tamamlayamamış ülkelerde kısıtlı seviyede gerçekleştirilmektedir. Çünkü gelişimini tamamlayamamış devletlerin yerel yönetimleri, gelişmiş devletlerdeki yerel yönetimlerin İkinci Dünya Savaşı’nın öncesinde ve savaştan sonra karşılaştıkları problemleri günümüzde yeni yaşamaktadırlar. Bu ülkelerde nüfusun giderek artması, insanların sürekli göç etmesi ve buna bağlı olarak kentlerde ortaya çıkan problemler geliri ve bütçesi oldukça dar olan yerel yönetimlerin öncelikli hizmet konularını teşkil etmektedir. Belediyelerin en temel ve belirgin özellikleri, piyasaların denetlenmesi; kesim mezbahaneleri, itfaiye hizmeti; cadde ve sokakların bakımı, onarımı, süpürülüp yıkanması, çöplerinin

alınması, sokak lambalarının düzeli şekilde yanması; çöplerin toplanması ve mezarlıkların bakım ve onarım hizmetlerinden ibarettir. Sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler genellikle merkezî idare tarafından üstlenilse de büyükşehirlerde ya da bazı il belediyelerinde belediye tarafından da yerine getirilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin büyükşehirlerindeki yerel yönetimlerin ise küçük şehirlere göre çok daha fazla sorumluluğu bulunmaktadır. Başkent olan ilin yerel yönetim organlarında sistem biraz daha farklıdır. Çünkü merkezî idareyle yerel yönetim arasında bazı karmaşalar yaşanmaktadır. Bu bağlamda başkent olan ilin yerel yönetimler kapsamında merkezî idarenin yapması gerektiği birtakım işleri de üstlendiği görülmektedir (Sezik, 2016:175).

Türk tarihi, dünyanın en eski tarihlerinden birisidir. Türkler Uygur Devleti'yle birlikte 745-840 yılları arasında yerleşik hayata geçmiştir. Türklerin yerleşik hayata geçmesiyle birlikte yönetim biçimi de yavaş yavaş oluşmaya başlamıştır. Bu bağlamda özellikle Osmanlı Devleti'nin kurulup imparatorluk olmasıyla birlikte halkın her kesimine ulaşabilen bir devlet yönetim sistemi geliştirilmiştir. Osmanlı Devleti'nde merkez yönetimi (İstanbul) ve taşra yönetimi (beylikler) olmak üzere devlet teşkilatı şeması vardı. Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanı'yla birlikte yönetimde de köklü değişiklikler yapılmıştır (Sezik, 2016:175).

Cumhuriyet öncesi dönem Osmanlı'nın sosyal hizmetlerinin başlangıcından itibaren yaşanan süreci ele almaktadır. Osmanlı Devleti'nde sosyal hizmetler kanunlardan ziyade gönüllük esasına dayanmaktaydı. Bu bağlamda Osmanlı'da kervansaraylar, yollar, kasırlar, aşhaneler, şifahaneler ve bunun gibi birçok sosyal kurum halk tarafından yapılmaktaydı. Aynı zamanda sosyal yardımlar Osmanlı'da bir kültürün parçası olmaktan ziyade dinî inanışın bir gereği idi. Bu bağlamda zengin kimseler ihtiyaç sahibi ve yoksullara fitre, zekât, adak ve hayır gibi adlarla yardım yapmaktaydı. Osmanlı'da bu tür sosyal faaliyetlerin yürütülmesinde kadılar çok önemli bir yere sahipti. Kadıların yanı sıra Osmanlı Devleti'nde lonca ve vakıflar çok gelişmişti ve aktif bir role sahipti. Bu minvalde sosyal hizmetlerin yürütülmesi, organizasyonu ve paylaşımında bu üç kurum koordineli hareket ediyor ve yardımın gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşacağı biçimde çalışmalarını yürütüyordu. Günümüzdeki belediyeçilik hizmetlerini yürütme işlevini bir nevi kadılar üstlenmiş gibi olsa da kadılık aslında hem belediye görevlerinin hem devlet görevlerinin hem de yargı

görevinin toplandığı kurumdu. Kadıların görevlerini genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür: Kentte asayişi ve düzeni sağlamak, halkın alışveriş yaptığı yerleri ve esnafı denetlemek, vakıf lonca gibi kurumları denetlemek, düzeni bozan ve kurallara uymayanlara yaptırım uygulamak gibi... (Sezik, 2016:175).

Kadıların bu konuda en büyük yardımcıları “muhtesip” adı verilen görevlilerdi. Muhtesipler günümüzdeki zabıtalara karşılık gelmektedir. 1826 yılında Yeniçeri Ocağının kaldırılmasının ardından kadılık makamı da kaldırıldığından günümüzdeki anlamda belediye hizmetlerinin yürütülmesi için “İhtisap Nazırlığı” kuruldu. İhtisap Nazırlığında dâhilinde her mahallede halk kendi mahallesinin bekçisini seçiyor ve mahallenin tüm sorumluluğu bu bekçiye ait oluyordu (Aydın, 2006: 8).

Osmanlı’da sosyal hizmetlerin yürütülmesinde bir diğer önemli kurum da lonca teşkilatı adı verilen meslek kuruluşlarıydı. Loncalar günümüzdeki sendikaların görevini görmektedir. Her loncanın kendi üyesi olur ve bu üyeler arasında hem ticari hem de sosyal anlamda bir yardımlaşma söz konusudur. Her üyeden belirli bir aidat toplanır ve bu toplanan aidatlar bir sandıkta biriktirilirdi. Biriken bu paralarla yeni iş kuran esnafa destek olunur, durumu kötü olan üyeye maddi yardım sağlanır ve sosyal refahın artması için gerekli harcamalar yapılırdı. Bu loncaların bir diğer hizmeti ise vefat eden bir üyenin cenazesi için yapılması gereken masraflarının karşılanmasıydı. Yine aynı şekilde loncaya üye bir kişinin sakatlanması, iş kazası geçirmesi, yaşlanması durumunda lonca tarafından emeklilik maaşı veya engelli maaşı gibi bir ödenek bağlanırdı. Burada amaç, esnafın sosyal güvenliğinin sağlanmasıydı.

Osmanlı vakıflarından biri olan Evkafı Hümayun Nezareti, şehirlerde yaşayan kişilerin eğitimiyle alakalı meselelerden sorumlu bir vakıftı. Kütüphaneler yapmak, kütüphaneleri düzenlemek, ihtiyaçlarını gidermek ve bu kütüphaneleri halka tanıtmak gibi görevler üstlenmiştir (Aydın, 2006: 8).

Tanzimat dönemiyle geleneksel devlet yönetim biçimi değiştirilerek modern yönetim biçimine geçilmiştir. Tanzimat dönemindeki bu modernleşme çabalarına örnek olarak ilk kez kurulan belediyeler karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda İstanbul Şehremaneti ve Altıncı Belediye Dairesinin kurulmasıyla birlikte Osmanlı’da belediyeçilik anlamında ilk temel atılmış oldu. Tanzimat Fermanı’ndan önce halkın yerel ihtiyaçlarının giderilmesi, sorunlarının çözülmesi, eksikliklerinin giderilmesi ve

asgari yaşam şartlarının sağlanması görevini vakıflar ve loncalar vasıtasıyla merkez teşkilatı yapmaktaydı. Sürekli toprakları ve nüfusu genişleyen bir devlet için bu durum artık kontrol edilemez bir noktaya ulaşmıştı. Vakıfların ve loncaların yerini alacak olan belediyelerle bu iş yükü yerel yönetimlere bırakıldı. Böylece hem merkezî teşkilatın iş yükü hafiflemiş oldu hem de halkın her kesimine ulaşan bir devlet şeması oluşturulmuş oldu. Osmanlı'daki belediye sistemi “belediye reisi, belediye meclisi ve cemiyeti belediye”den oluşmaktadır. Bu sistem, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte aynen benimsenmiş olup 1930 yılına kadar hiç değişikliğe uğramadan aynen devam etmiştir. 1930 yılında ise “Belediyeler Kanunu” ile belediyenin görevleri aynen şu şekilde tanımlanmıştır: “Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin mahallî mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef hükmi bir şahsiyettir” (Resmî Gazete 1471 sayılı Karar).

Günümüzde belediyeler kendi sınırları içinde yaşayan halkın tüm sorunlarıyla ilgilenmek zorundadır. Genelde toplumun sistemsiz işleyişinden ve yapısından ortaya çıkan ve özellikle büyük şehirlerde anında müdahaleyi gerektirecek boyutlara ulaşan yoksulluk, işsizlik, dilencilik, suçluluk ve benzeri sorunlar, yerel yönetimlerin kendi hizmet sınırları içinde cereyan eden olaylardan dolayı zarar gören şahıs ve ailelerin karşılaştıkları problemler ile insandan kaynaklanan ve çevrenin de etkisiyle somutlaşan çocuk, yaşlı ve engellilerin karşılaştıkları sorunlar günümüz belediyelerinde sosyal belediyecilik anlayışı dâhilinde bulunmaktadır. Sosyal belediyecilik faaliyetleri iki ana kola ayrılmaktadır. Bunlar; sosyal hizmetler ve sosyal yardımlardır. Bu iki durum bakıldığı zaman aynı şey gibi görünse de aslında farklı şeylerdir. Sosyal yardımlar ifadesi, en asgari şekilde kendisini ve aile bireylerini geçindirmekte zorlanan ve bunun neticesinde yardıma ihtiyaç duyan kişinin nakdi ve aynı yardım almasıdır (Aydın, 2006: 8). Bu yardımlar, sürekli olabildiği gibi belirli bir süreyle de sınırlanabilmektedir ya da belirli şartlara bağlanabilir. Kesinlikle nakdi yardım yapılacak diye bir durum söz konusu değildir. Bazen de teşvikin, faizsiz kredi şeklinde de dağıtılması mümkündür. Sosyal yardımların asıl amacı, ihtiyaç sahibi vatandaşların korunmasını sağlayarak toplumda huzur ve güvenliğin sağlanmasıyla muhtemel sosyal sorunların önüne geçilmeye çalışılmasıdır. Sosyal hizmetler ise devletin gücü ölçüsünde toplumdaki yoksul ve engelli gibi dezavantajlı vatandaşlara, insan onuruna yaraşır, çevreleriyle uyumlu bir hayat sürdürebilmeleri için sağlanan ayni veya nakdi yardımlardır. Sosyal hizmetlerin amacı, toplumun dezavantajlı

kesimlerine insanlık onuruna yakışan bir sosyal ortam hazırlamaktır. Belediyelerce sunulan sosyal hizmetlerin çeşitleri, yoğunluğu, kalite ve etkinliği belediyelerin büyüklüğüne, sahip olduğu kaynak ve nitelikli personel durumuna, hizmet sunulan toplumun gelişmişlik düzeyine, yapı ve özelliklerine göre değişmekle birlikte sosyal belediyecilik kapsamında yürütülmesi öngörülen hizmetler, çok genel olarak şöyle özetlenebilir (Akdoğan, 2006: 45):

Belediyelerin sosyal anlamda yapması gereken en temel işleri şöyle sıralamak mümkündür: Kültür, sanat ve spor tesisleri açmak; tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak; park, bahçeler ve piknik alanlarını yaygınlaştırmak; gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak; yaşlılara huzur evleri tesis etmek; kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak; toplumsal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik ederek onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek ve buna benzer uygulamaları yapmak belediyelerin sosyal yükümlülükleri olarak ifade edilmektedir.

Sosyal belediyecilik uygulamasında bazı sorunlar da çıkmaktadır. Bu sorunların çözümü için yine belediyeler kendi içlerinde çözümler üretme gayretindedir. Bu sorunları da şu şekilde sıralamak mümkündür:

Belediye yapısı seçimle iş başına gelen kişi topluluğudur. Bu bağlamda belediyelere seçilmiş kişiler sosyal belediyeciliği tam anlamıyla kavrayamadığı için politikalar üretirken ve bu konuda kararlar alırken çoğu zaman hatalar yapabilmektedir. Bu durumda da ayrılan kaynağın doğru kullanılmamasından doğan sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu durum da kaynakların yetersiz olmasına neden olduğundan hem belediyenin halka sunması gereken hizmet hem de yapmasının zorunlu olduğu sosyal faaliyetler ya hiç yapılmaz ya da eksik yapılır ki bu da belediyelerde bütçeyle ilgili sorunlara yol açar. Aynı zamanda çoğu belediyede bu politikalar deneme yanılma yoluyla hayata geçirilmeye çalışılmasından ve sağlıklı bir fizibilite çalışması yapılamamasından veya verilerin doğru analiz edilememesinden dolayı birçok uygulama hayata geçse dahi faydalı olamadığından başarısız olabilmektedir. Belediyeler arasında koordinasyona dair bazı sorunlar da bulunduğu bazı vatandaşlar tarafından belediyelerin sosyal yardımlarının suistimal edilmesi söz konusu olabilmektedir. Bunun en somut örneği bir belediyeden sosyal

yardım alan bir şahsın başka bir belediyeden de yine sosyal yardım alabiliyor olmasıdır. Sosyal belediyeçilik ve sosyal hizmetlere dair bir diğer sorun da devletin merkez teşkilatının sosyal alanda yerel yönetimlere ciddi yatırımlar yapıyor olmasına rağmen bu yatırımların uzman kişiler tarafından değerlendirilmemesinden kaynaklanan gereksiz harcama ve israftan doğan giderlerdir.

Sosyal belediyeçilik kavramının tam olarak sınırlarının bulunmaması ve dolayısıyla hangi işin sosyal belediyeçilik faaliyeti alanında gerçekleştirileceği net bir şekilde belli olmadığı için kendi hizmetlerini, bütçelerini, personelinin kendileri belirledikleri için oldukça verimsiz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenlerden dolayı sosyal belediyeçilik anlamında her ne kadar politikalar üretilip hayata geçirilse bile yanlış uygulamalar, bilinçsiz yöneticilere alanında uzman olmayan kişilerin harcamalarda yetkili olmasından dolayı pek fazla verim alınamamaktadır. Sosyal belediyeçilik sorunlarına dair bazı çözüm önerileri üretilmiştir. Bu önerileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Belediyeler sosyal alanda yapacakları hizmetlerini sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte planlamalı ve müştereken yürütmelidir.
2. Yerel idarelerin yöneticilerinin sosyal hizmet alanında sorumluluk üstlenmesi ve sahip olduğu sorumluluğu geliştirilmesi oldukça kritiktir. Devletin vatandaşla tanıdığı bu sosyal hakların bir lütuf değil de anayasal bir hak olduğu, bu kapsamda gerçekleştirilen sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin anayasal dayanağı bulunduğu unutulmamalıdır.
3. Sosyal belediyeçilik uygulamaları deneme yanılma yoluyla değil de bilimsel ve teknik veriler kullanılarak yapılmalıdır. Burada belediyeye oldukça önemli bir görev düşmektedir. Şöyle ki belediyeler kendi halkının ihtiyaçlarını önceliklere göre belirleyip ihtiyaçların gerekliliklerinin analizlerini yaptıktan sonra uygulamalarını bu doğrultuda gerçekleştirmelidir (Akdoğan, 2006: 46).
4. Sosyal belediyeçiliğin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için en önemli nokta, belediyenin bu alanda yapması gereken işler için yeteri kadar kaynak ayırması ve bu kaynakların uzman kişiler tarafından kullanılmasını sağlamasıdır.
5. Belediyelerin yönetim ve karar organları seçimle iş başına gelen kişiler olduklarından sosyal alanda belediyeçilik faaliyetleri yürütülürken halkın menfaatinden çok, kişilerin menfaati ön plana çıkmaktadır, dolayısıyla

hizmetlerde zaman zaman kayırmacılık söz konusu olabilmektedir. Belediyeler sosyal faaliyetlerini, ya kendi bünyesinde uzmanlar yetiştirmek suretiyle ya da dışarıdan tahsis ettiği uzmanlar vasıtasıyla gerçekleştirmektedir.

Türkiye’de sosyal belediyeçilik tarihi Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. II. Bayezid döneminde nizamnamelerle yönetilen şehirler sosyal belediyeçilik uygulamalarının günümüzdeki ilk örneklerini oluşturur. Modern belediyeçilik örnekleri yine Osmanlı döneminde kurulmuş belediyelerdir. 1854 yılında Fransız sistemi esas alınarak modern anlamda ilk belediye teşkilatı sistemi kurulmuştur (Çöpoğlu, 2014:233).

Cumhuriyet döneminde belediyelerle ilgili ilk kapsamlı düzenleme 1930 yılında 1580 sayılı Yasa ile yapılmıştır ki 2005 yılına kadarki 75 yıl boyunca belediyeler faaliyetlerini bu yasa çerçevesinde sürdürmüştür (Çöpoğlu, 2014:234). Cumhuriyetin ilk yıllarından II. Dünya Savaşı yıllarının sonlarına kadar belediyeçilik faaliyetleri tam anlamıyla gelişmemiş ve etkin olamamıştır. Aslında II. Dünya Savaşı yıllarından sonra bile bu durum geçerliliğini korumuştur. 1950’li yıllarda belediye ve il özel idarelerine verilmiş olan bazı görev ve yetkiler alınıp çeşitli bakanlıklara devredilmiştir. Bu durum da belediyelerin gücünü kırmış, elini zayıflatmıştır. Bunun yanı sıra belediyelerin kaynak yetersizliğinden dolayı 1580 sayılı Yasa ile verilen birçok sosyal ve kültürel alanı etkileyen görevler de zamanla belediyelerin hizmet alanı dışında kalmıştır.

Bu süreç, 1990’lara kadar bu şekilde devam etmiştir. 1990’lı yıllara gelindiğinde ise artık belediyeler güçlendirilmeye, görev alaları genişletilmeye ve güçlü birer kuruma dönüştürülmeye başlanmıştır. Yine bu dönemde belediyelerin gelir kalemleri artırılmış ve ek kaynaklar tahsis edilmiştir. 1990’lı yıllar Türkiye için kriz yıllarıydı. Özellikle ekonomik krizlerin baş gösterdiği Türkiye’de arka arkaya krizler patlak veriyor ve bu durum da ekonomik krizin yanı sıra siyasal krizlere de yol açıyordu (Çöpoğlu, 2014:234).

Krizle mücadelede başarısız olan devletin faturası yine halka kesiliyor, halk günden güne iyice yoksullaşıyordu. Fakirleşen ve geçim sıkıntısı çeken halk da yine devletin yardımına ihtiyaç duyuyor ve devletin sosyal politikalarını bekliyordu. Bu yıllarda iktidarda bulunan Refah Partisi, yapılan seçimlerde yerel yönetimlerin büyük

bir çoğunluğunu da Refah Partisi almıştı. Hâl böyle olunca Refah Partili kadrolarıyla birlikte sosyal belediyecilikte yeni bir dönem başlamıştır.

Bu dönemde özellikle İstanbul, Ankara, Konya gibi büyükşehirlerde sosyal belediyecilik hizmetlerinin temeli atılmıştır. Ramazan çadırları, sünnet şöenleri, sokak birleşmeleri, kıraathane kültürü, toplu nikâh törenleri, toplu eğlence programları, meslek edindirme kursları, aşevleri, misafirhaneler, konukevleri, öğrenci bursları, giyecek, yakacak ve gıda yardımları bu dönemde başlamıştır. Bu hizmetlerin belediyeler tarafından verilmeye başlamasıyla birlikte sosyal belediyecilik anlayışı artık tamamen hâkim olmaya başlamıştır. Belediyeler bu yıllardan sonra altyapı, üstyapı, yol, kanalizasyon, köprü, kaldırım gibi hizmetlerinin yanında sosyal hizmetleri de zorunlu hizmet olarak görmeye başlamış ve o alanlar için kaynak bularak politikalar üretmeye başlamıştır.

Sosyal belediyecilik hizmetleri üzerine akademik çalışmalar yapılmış belediyelerden biri olan Elâzığ Belediyesini örnek olarak ele almak mümkündür. Elâzığ Belediyesi, sınırları dâhilinde birçok alanda sosyal projeler hayata geçirmek suretiyle sosyal belediyeciliğe örnek bir belediye görüntüsü çizmektedir. Elâzığ Belediyesi bu işlerini tamamen uzman kadrolardan oluşan ve kendi alt birimi olan Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü ile bu müdürlüğe bağlı alt birimler vasıtasıyla yürütmektedir. Sosyal hizmetlerinin yanı sıra aynı zamanda toplumsal kalkınmaya da önem vermekte ve bu konuda çalışmalar yürütmektedir. Toplumsal kalkınmayla birlikte geçinme imkânı bulunmayan insanlara hayatlarını belirli bir noktaya kadar idame ettirebilmeleri için bedelsiz ve karşılıksız olarak ayni ve nakdi yardımlar da yapmaktadır (Aygün, 2014:186)

Elâzığ Belediyesi de 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun ve diğer kanunların verdiği yetkiyle bir yandan sosyal belediyecilik faaliyetleri çerçevesinde sosyal hizmet alanında çalışmalar yürütürken diğer yandan da her gün artan şehir nüfusu arasında hayatını asgari düzeyde idame ettirme imkânı bulunmayan bireylere bazı sosyal yardımlarda bulunmaktadır. Elâzığ Belediyesinin sosyal yardımları gıda ve temizlik yardımları, giyim yardımı, yakacak yardımları, eğitim yardımları ve engellilere yönelik sosyal yardımlar ile diğer sosyal yardımlar olarak sayılabilir (Aygün, 2014:186)

Burada kültürel faaliyetler ve sosyal hizmetler dâhilinde yapılan harcamalara ve ulaşılan kişi sayına bakıldığında en fazla faaliyetin yemek ikramları olduğu görülmektedir.

Belediyenin diğer bir özelliği de sosyal hizmetlerin uzmanlar tarafından yürütülmesi, olası hataların minimuma indirilmesidir. Yani uzman kişiler burada gerekli çalışmaları yaparak belediyenin sosyal anlamda faaliyetlerinde nakdi yardımlar yerine ayni ve maddi yardımların daha etkili olacağını düşünerek temel ihtiyaçların karşılanmasında gerekli olan malzemelerin temini ve kişilere ulaştırılması konusunda oldukça verimli bir çalışma yürütmektedir.

Belediye başkanının eğitim camiasından olması o bölge sınırlarındaki halka sunulacak hizmetlerde daha etkili ve daha verimli sonuçlar alınmasının önünü açmaktadır. Bu bağlamda belediye başkanı özellikle eğitim konusunda birçok sosyal projeyi belediyesi adına faaliyete geçirmiştir.

Sosyal faaliyetlerin önemli kollarından birisi de kültürel özelliklerin tanıtımı olmaktadır. Bu bağlamda Elâzığ Belediyesi bu alanda çok ciddi yatırımlar yapmış ve projeler hayata geçirmiştir. Fakat bu tanıtımlar ve etkinlikler yerel seviyede kaldığından Elâzığ'ın hem ulusal hem de uluslararası alanda tam anlamıyla bilinirliğinin gerçekleşmemiştir (Aygün, 2014:186).

3.2. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Yasal Çerçevesi

Sosyal devlet anlayışının Türkiye açısından tarihi eskilere dayansa da ilk olarak 1961 Anayasası ile hukuki nitelik kazanmıştır. 1982 Anayasası’nda da sosyal devlet anlayışı aynen varlığını korumuş, hatta 1982 Anayasası’nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti devletinin sosyal devlet olduğu açıkça belirtilmiştir. Sosyal devlet anlayışının halka sunmakla yükümlü olduğu bazı zorunlu hizmetler vardır. Bu hizmetlerin yerine getirilmesinden devlet bizzat sorumludur. Bu hakların en başında ailenin korunması, çalışma hakkı, adil ücret hakkı, sosyal güvenlik hakkı, konut hakkı, sağlık hakkı, çevre hakkı, eğitim hakkı gibi haklar gelmektedir. Bu haklar 1982 Anayasası’nda devletin temel görevleri sayılmış ve devletin bu hakları koruması zorunlu tutulmuştur. Bu açıdan bakıldığında 1982 Anayasası tam anlamıyla bir sosyal devlet ilkesini benimsemiştir (Aygen, 2014:173).

Devletin en temel görevi kendi sınırları içinde yaşayan bireyleri din, dil, etnik köken vb. şeyleri gözetmeksizin huzur, güven ve refah içinde yaşamalarını

sağlamaktır. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesinde yerini bulan "Türkiye Cumhuriyeti; toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir." ibaresi sosyal devlete anayasal dayanak vermektedir (Berküm, 2017: 588).

Sosyal belediyecilik ise tam anlamıyla sosyal devlet anlayışının taşraya aktarılmasını ifade etmektedir. Bu yönüyle sosyal belediyecilik; Sosyal ve mali olanaklarla refahı artırarak hem şehirlilik bilinci altında bulunduğu yörede refah, huzur ve esenliği artırarak adaleti ve sosyal dengeyi sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için sosyal belediyecilik anlayışına özellikle kanunlarla düzenlemeler yapılarak daha sağlıklı bir hâle getirilmeye çalışılmıştır. Ülkemizde yerel yönetimlerin iş yükünü ve görev alanları; 1924 yılında çıkarılan 237 sayılı Köy Kanunu, 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunları ile belirlenmiştir. Bu kanunların yürürlüğe girmesiyle birlikte sosyal belediyeciliğin de sınırları net bir şekilde belli olmuştur (Aygen, 2014:174).

Türkiye'de uygulanan sosyal belediyecilik faaliyetlerinin hukuki çerçevesini, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu oluşturmaktadır. Ancak bir yerel yönetim birimi olan İl Özel İdaresi mevzuatı da sosyal politikalara ilişkin düzenlemeler içermektedir (Berküm, 2017: 588).

5393 sayılı Belediye Kanunu 13.07.2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bu kanuna göre yerel yönetimler (belediyeler), beldede yaşayan tüm vatandaşların özel ve genel tüm ihtiyaçlarının karşılanması noktasında yetkili olarak görülmekte ve buna göre yetkilendirilmektedir. Kanuna göre belediyeler sınırları içinde yaşayan bireylerin mahallî müşterek nitelikli her türlü ihtiyaçlarını karşılamak için her türlü projeyi geliştirme, her türlü sorumluluğu alma, faaliyetler gerçekleştir ve girişimde bulunma hakkına sahiptir. 5393 sayılı Kanun'un pek çok maddesinde sosyal belediyeciliğe kanuni altyapı oluşturabilecek hükümler bulunmaktadır. Örneğin 38. maddeye göre, belediye başkanının görevleri arasında belediye sınırlarında yaşayan halkın huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak ve dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizlere yardımda bulunmak da sayılmıştır. Hemşehri hukukunu düzenleyen 13. maddeye göre, belediye sınırlarında yaşayan her birey o

beldenin hemşehrileridir, belediyenin her türlü aldığı karara ve hizmetlere katılma, belediyenin işleyişiyle ilgili bilgi edinme ve belediyenin sağladığı sosyal ve nakdi yardımlardan kendi statüsüne uyacak şekilde faydalanma hakkına sahiptir. Yapılan her türlü yardım bireyin onurunu zedelemeyecek şekilde sunulmak zorundadır. Yine belediyelerin görev ve sorumluluklarını düzenleyen 14. maddenin (a) bendinde “...kültür ve sanat, sosyal hizmetler ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma vb. gibi hizmetleri yapar ve yaptırır.” denmesi, çocuklar ve kadınlara yönelik birtakım hizmetlerin yerine getirilmesinde belediyelerin rolü ortaya çıkmaktadır. Ayrıca büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyelerde çocuklar ve kadınlar için korunma ve sığınma evleri açmaya yetkileri vardır. Yine yoksullara yönelik 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14. maddesine göre toplu konut yapılması belediyelerin görevleri arasında sayılmıştır (Aygen, 2014: 175)

3.3. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Uygulaması

Sosyal devlet anlayışının yerel yönetimler vasıtasıyla halka yansımaya sosyal belediyecilik denir. Sosyal belediyecilik kısaca yarattığı imkânlar sayesinde nitelikli bir hizmet anlayışı içinde vatandaşa daha iyi bir yaşam standardı sunmayı hedeflemektedir. Bu hedefin amacına ulaşmasının yegâne sebeplerinden biri de halkın bütçesine sosyal adaleti yansıtacak şekilde projeler geliştirmek ve bu bağlamda halkın refahının artırılmasını sağlamaktadır (Berküm, 2017: 588).

Yerel yönetimlerde halka doğrudan katkı sunan en büyük organ hiç şüphesiz belediyelerdir. Belediyeler geliştirdikleri politikalar ve uygulamalarla birlikte bir yandan vatandaşın refah kalitesini artırırken diğer yandan da sosyal kalkınmayı topyekûn gerçekleştirmektedir. Bu açıdan belediyeler merkezî yönetimin ülke ve bölge ölçekli kalkınma plan ve programlarına aktif destek vererek ülke kalkınmasına büyük katkı sağlamaktadırlar.

Sosyal belediyecilik uygulamalarını anlamak için öncelikle kalkınma konusunun anlaşılması gerekmektedir. Yerel yönetimlerin başarılı ve etkin politikalar üretebilmesindeki en büyük etken kalkınmış güçlü bir merkezî otoritenin olmasından geçer.

Geçmişten günümüze kalkınma kavramı incelendiğinde, 1800’lü yıllara kadar kalkınma denilince akla ilk gelen en büyük etken tarımdı. Tarımda güçlü olan devletler

kalkınmış ve güçlü devlet sayılıyordu. Fakat 1800’lü yılların ortasında “Sanayi Devrimi”nin gerçekleşmesinden sonra tarım ülkelerin kalkınma aracı olmaktan çıktı. Bu dönemden sonra kalkınmanın en büyük aracı olarak verimlilik, üretim, sermaye ve ham madde artışı ön plana çıkmıştır (Berküm, 2017: 588).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra sanayi alanında gelişmiş ülkelerle geri kalmış ülkeler arasında bütçe makası giderek açılmıştır. Bu durum da kalkınma kavramının daha çok ekonomik sorunlar üzerinden değerlendirilmesine yol açmıştır.

Zamanla kalkınma kavramı da değişime uğramıştır. Kalkınma sadece ekonomik göstergelerden müteşekkil değildir, günümüzde ekonomik göstergelerin dışında artık kültürel, siyasal ve sosyal göstergelerde kalkınmanın bir unsuru olmuştur. 21. yy.de kalkınmada asıl amaç kalkınmanın sürdürülebilir olmasıdır. Günümüzde sürdürülebilir kalkınma hem ulusal düzeyde hem de uluslararası düzeyde kabul edilmiş ve bu yönde politikalar üretilmeye başlanmıştır (Berküm, 2017: 589).

Gelişen süreç içinde bölgesel kalkınma ve özellikle “yerel kalkınma” anlayışı ulusal kalkınma anlayışına oranla daha fazla önem kazanmıştır. Yerel kalkınma anlayışı, yerel dinamiklerin harekete geçirilmesi suretiyle yerel toplulukların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine de uygun olarak gelişmesini sağlamayı amaçlayan bir anlayışı anlatır.

Yerel kalkınmada amaç, yerel toplulukların söz konusu alanlarda gelişmesi için kendi güçlerini birleştirerek hem merkezî hem de yerel yönetimlerin bu harekete destek olmasıdır. AB mevzuatlarına göre yerel kalkınma, ekonomik, kültürel ve teknolojik kaynakların verimli kullanılmasından geçer. AB’nin yerel politikalarından en büyük beklentisi, kendi bölgesinde istihdamı kalıcı olarak sağlamasıdır (Çelik, 2002:31).

AB politikalarına göre planlamada yerel yönetimlerle merkezî idaren arasında görev paylaşımı yapılmıştır. Bu planda asıl amaç yerindelik (subsidiarity) ilkesi esas alınarak ortaklık kültürü oluşturarak faydanın maksimize edilmesini sağlamayı amaçlamıştır

Kalkınma; insan odaklı olma, eşitlikçi ve kapsayıcı olma, çok boyutlu olma gibi 3 temel kavram üzerine kuruludur. Bu kavramlar kısaca şöyle tanımlanabilir:

İnsan odaklı olma: Yerel kalkınmada birinci amaç insan odaklı olmalıdır. Çünkü insan odaklı olmayan bir kalkınma sürdürülemez ve bir yerde tıkanır. Eğer insan odaklı bir büyüme olmazsa ve bu büyüme halka yansıtılamazsa bu kalkınmada bir sonuç elde edilemez (Çelik, 2002:31).

Eşitlikçi ve kapsayıcı olma: Yerel kalkınma halkın tamamını eşit şekilde etkilemelidir. Belediyeler kalkınmada yerel yönetimlerde öncü kurumlardır. Kalkınmaya öncülük eden belediyeler, kalkınmanın sonuçlarının nasıl olacağını analiz etmeli, gerekli raporları tutmalı, buna göre geliştirilen projelerden yeterli derecede yararlanamayan vatandaşları tespit edip bu kişilere karşı pozitif ayrımcılık ilkesini uygulamalıdır.

Çok boyutlu olma: Yerel kalkınmanın çok boyutlu olması, sadece ekonomik koşulların yerine getirilmesinden ibaret değildir. Ekonomik koşulların yanında ekonomik, kültürel, siyasal nedenler de birer etkindir. Tüm bu etkenlerin bir araya gelmesiyle birbirini tamamlayan bir puzzle gibi süreci tamamlar (Çelik, 2002:31).

Sosyal kalkınmanın asıl amacı kişilerin refah düzeyinin kademeli olarak artırılmasıyla mümkün olur. Refahın yükselmesi de sadece ekonomik nedenler veya maaş zammı değildir. Bunun yanı sıra eğitim seviyesini yükseltmek, halkı bilinçlendirmek, halkı eğitmek, insanların devlete karşı sorumluluklarını dürüst bir şekilde yerine getirmesini sağlamak, kişisel ve kolektif düzeyde sosyal ve beşerî ilişkileri, sosyal dayanışmayı ve karşılıklı saygınlığı artırmaktan geçer (Çelik, 2002:32).

Günümüzde sosyal kalkınma ekonomik büyümenin bir sonucu olarak görülse de tam olarak böyle değildir. Birçok ekonomide sosyal kalkınma ile ekonomik büyüme eş güdümlü bir seyir izlese de gelir dağılımının adaletsiz olduğu büyüyen bir ekonomide sosyal kalkınmadan söz edilemez. Ekonomik açıdan gelişmiş birçok ülkede nüfusun büyük kısmı sosyal refah düzeyinin altında yaşamaktadır. Günümüzde buna en güzel örnek ülkeler Çin, Hindistan, Kuzey Kore'dir. Bundan dolayı devletler politikalarını geliştirirken ekonomik büyümenin yanında sosyal kalkınmaya da önem veren politikalar geliştirerek dengeli ve halkın refahının yükseldiği bir büyümeyi hedeflediğinde başarılı olur.

Sosyal kalkınmayla ekonomik büyümenin aynı anda ve başarılı bir şekilde oluşturulup yürütülmesi için sosyal politika etkin hâle getirilmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu alanda ciddi yaptırım ve yatırımlar öne çıkmıştır. Bu konuda özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra ortaya çıkan işçi sorunları, sınıflar arası çatışmalar, eşit ücret, dinlenme hakkı gibi sorunlar sosyal politikanın bir konusu olarak benimsenmiş ve bu yönde etkili politikalar üretilmeye çalışılmıştır.

Devletlerin özellikle bu yönlerde eğilmesi ve bu bağlamda politikalar üretmesiyle birlikte sosyal kalkınma ve ekonomik büyüme aynı anda aynı derecede gerçekleşmeye başlamıştır. Sanayi Devrimi döneminde işçilerin sorunlarıyla birlikte sendikal faaliyetlerin de tohumları ekilmiştir. Özellikle ekonomik büyümenin yanında sosyal refahın artmasında sendikal faaliyetler son derece etkili olmuştur.

Devlet sosyal, ekonomik ve siyasal dönüşümün yaşandığı bir ortamda gelirin yeniden dağıtımını ve sosyal adalet/sosyal yardım başta olmak üzere birçok sosyal politika hizmetini üstlenmek durumunda kalmıştır (Çelik, 2002:31, akt. Keskin, 2008:45).

Tarih boyunca devletlerin en büyük sorunu sınırlarını korumak, güvenliğini sağlamak ve içeride düzeni tesisi etmek iken günümüzdeki en büyük sorunu ise sınır kaygısından ziyade ekonomisini güçlü tutmak ve halkın refahını artırmak olmuştur.

Devletler sosyal sorunlara geliştirdiği politikalarla çözüm üretmiş olsa da sosyal anlamda sorunlar hiçbir zaman tam anlamıyla bitmiyor. Bu durum da devletin ilgili mekanizmalarının sürekli olarak sosyal politikalar geliştirmesi yönünde çalışması için zorluyor.

Başlangıçta sosyal politikanın temel amacı sadece işçi haklarının korunması iken işsizler, gençler, çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, bakıma muhtaçlar, ev hanımları, yabancılar vb. değişik sosyal grupların hak ve menfaatlerini belirlemek, korumak ve geliştirmek de sosyal politikanın hedefleri arasına girmiştir (Seyyar, 2008:31).

Bu açıdan bakıldığında zaman zaman sosyal politika başta istihdam, gelir dağılımı, işsizlik, sendikalar, toplu pazarlık, sosyal güvenlik, vergi politikaları, endüstriyel demokrasi olmak üzere toplumun tüm kesimlerine yönelik eğitim, konut, çevre ve gıda sağlığı, toplumun sosyal ve kültürel gelişimi gibi birçok konuyu kapsamaktadır.

Sonuç olarak sosyal politika kavramı, sosyal devletin vazgeçilmez bir unsuru olarak halka yansıyan sorunlara karşı çözüm üretmek, ekonomik anlamda halkın beklentisine karşılık vermek, sosyal adalet içinde genel refahı artırmak için üretilen politikalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Global sistemde küreselleşen devletlerde ekonomi en temel sorun hâline gelmiştir. Küreselleşmeyle beraber Batılı devletlerle ticari ilişkilerini geliştiren ülkeler zenginleşirken diğer ülkeler fakirleşmeye başlamıştır. Bununla birlikte yoksulluk sorunu ise neredeyse hemen her ülkenin temel sorunu hâline gelmiştir.

Devletler ekonomilerini büyütmenin yanı sıra işsizlikle de mücadele etmek zorunda kalmıştır. Günümüzde devletler açısından yoksulluk, sadece kriz zamanındaki bir sorun olmaktan çıkıp kriz olmayan zamanlarda da var olmuştur. Tüm dünyada ekonominin büyüdüğü dönemlerde bile işsizlik oranında ciddi bir düşüş olmamaktadır (Seyyar, 2008:31).

Yeni sosyal risklerin ortaya çıkması ve sosyal dışlanmanın değişen şekli yoksulluk kavramının yeniden düşünülmesine yol açmıştır. Yoksulluk artık finansal bir problem değil sağlık, eğitim, kültür, siyasi temsil gibi sosyal dışlanmaya sebep olan faktörlerle ilişkilidir. Yoksulluk bireysel bir durum değildir. Bu bağlamda yapılan sosyal yenilikler ve faaliyetler sadece toplumdaki en savunmasız grupların temel ihtiyaçlarını temin etmeyi değil aynı zamanda sosyal öğrenme, bireysel ve toplumsal farkındalığın artırılması ve sosyopolitik hareketler yoluyla sosyal ilişkileri dönüştürerek topluma hizmet etmeyi sağlar (Oosterlynck ve diğerleri, 2013:6).

Yoksullukla mücadele, devletin temel konularından birisi olmuştur ve bu bağlamda devletler yoksulluğa kalıcı çözümler bulmak adına birtakım politikalar üretmek zorunda kalmıştır. Devletler bu politikaları üretirken bu politikaları en sağlıklı şekilde hayata geçirecek olan ise hiç şüphesiz yerel yönetimler olmuştur.

Ülkemizde bu bağlamda yerel yönetimlere kanunlarla birtakım sorumluluklar yüklenmiştir. Özellikle 5393 sayılı Kanun ile 5216 sayılı Kanun'da buna yönelik ciddi düzenlemeler ve değişiklikler yapılmıştır (Dündar, 2011:122).

Daha öncesinde yerel yönetimlere sosyal yardımlarla ilgili birtakım yetkiler veren 1930 tarihli 1580 sayılı Kanun'a göre yerel yönetimler bu konuda proje üretmekte özgürdü. Fakat o yıllarda yerel yönetimler merkezî idareyle arasını iyi

tutmak ve yukarıdan baskı görmemek için bu yetkisini kullanmıyordu. Durum böyle olunca yasadaki sosyal yardımlara yönelik maddeler işlevsiz hâle geliyordu.

Günümüzde ise yerel yönetimlerin bu konudaki görev ve sorumlulukları açık ve net bir şekilde yasalarla belirlenmiş ve yapılması zorunlu kılınmıştır. Durum böyle olunca sosyal belediyeçilik kavramının içi daha dolu hâle gelmiş ve bu alanda yapılan çalışmalar daha geniş kitlelere ulaşmıştır.

Toplumdaki dezavantajlı kesimlere yönelik yapılan sosyal politika faaliyetleri tüm yerel yönetim birimlerinin bir görevi olmasına rağmen kavram olarak “sosyal belediyeçilik” tercih edilmiştir (Öz ve Yıldırım, 2009:457).

Çünkü her ne kadar yerel yönetimlerde 3 ana organ olsa da yerel yönetimler denince Türkiye’de akla ilk belediyeler gelmektedir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ülkemizde belediyelerin önemi çok ciddi derecede artmıştır. 1960’larda köyden kente göçün hızlanması, buna bağlı olarak çarpık kentleşmenin artması ve kentlerin hizmet beklentisinin ve iş yükünün artmasının sonucu olarak yerel yönetimlerde belediyeler ön plana çıkmıştır (Bölükbaşı ve Yıldırım, 2010:226).

Belediyelerin bu kadar ön planda olmasının bir diğer nedeni de belediyeler hem daha geniş alanlara hizmet götürürken hem de daha fazla hizmet kolu olduğu için ön plana çıkmaktadır.

Günümüzde faaliyet göstermeye başlayan sosyal belediyeçilik anlayışıyla yerel yönetimlere sosyal politikalar alanında planlama ve düzenleme görevi vermektedir. Bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevre gibi alanlarda sosyal amaca yönlendirmektedirler (Bölükbaşı ve Yıldırım, 2010:227).

Belediyeler, sosyal belediyeçilik alanında yerel halkın üç farklı sorunuyla ilgilenmek durumundadır. Bunların ilki, toplumun işleyişi ve yapısından kaynaklanan ve acil müdahale gerektiren işsizlik, yoksulluk, dilencilik gibi sorunlar; ikincisi, belediyenin sınırları çerçevesinde meydana gelen afetlerden zarar gören halkın ihtiyaçlarını karşılamak; üçüncüsü ise yine temelden gelen ve çevresel şartlarla kötü etkilenen yaşlı, çocuk ve engellilerin sorunlarını çözmektir. Bugün belediyelerin sosyal belediyeçilik olarak isimlendirdiği faaliyetler bu üç kaynaktan gelmektedir (Dündar, 2011:122).

3.4. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

Bu kanunun 7. maddesinin (v) bendine göre “...yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel faaliyetleri yürütmek, geliştirmek ve bundan dolayı sosyal amaçlı tesis ve işletme kurulması, mesleki eğitim ve yetenek kurslarının açılması, işletilmesi veya bu işletmelerin devredilmesi...”, belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında sayılmaktadır. Bu madde referans alındığında büyükşehirlerdeki belediyeler toplumun genelindeki dezavantajlı grupların dezavantajının ortadan kaldırılması için her türlü sosyal ve kültürel faaliyeti yerine getirebilme yetkisine sahiptir. Bu maddeye dayanarak hem Büyükşehir hem de ilçe belediyelerinde toplumda çalışamayan, sağlık sebeplerinden çalışama zorluğu çeken veya çalışmak isteyip bu doğrultuda bir meslek sahibi olmak veya sanatı öğrenmek ya da sosyalleşmek adına bir şeyler yapmak isteyen bireylere yönelik “mesleki eğitim ve beceri kazandırma ve geliştirme” hizmetlerini yapmaya veya yaptırmaya yetkili olan kurum belediyelerdir. Bu kapsamda çalışamayan, ev işleriyle uğraşan kadınlar, herhangi bir sebepten dolayı okuyamamış veya okumamış kız çocukları, iş arayan genç nüfus, engelliler vb. bireylerin bu tür etkinliklere katılarak mesleki bir kazanım veya beceri kazanabilmelerine imkân sağlanabilmektedir. Bu kurslar sayesinde az da olsa gelir elde etme imkânı vardır. Buna ek olarak açılan bu kurslar vasıtasıyla yeni bir sosyal çevre oluşturup bu çevreye katılarak sosyalleşme olanakları vardır. Ayrıca 18. maddenin m bendine göre büyükşehir belediye başkanlarına “fakir, yardıma muhtaç ve ihtiyaç sahibi” vatandaşlar için özel bir ödenek” ayrılmaktadır. Bu faaliyetlerin yanı sıra “engelli merkezleri oluşturmak” gibi durumlarda yapılacak iş için genel bir yetki vermektedir. Ekonomik olarak geliri kısıtlı, yoksul, yardıma muhtaç ve kimsesizlere verilecek sosyal hizmet ve yardımlar belediyenin harcama kalemleri arasında yer almaktadır ki bunları belediyeler kendi bütçelerine yazma ve gider gösterme imkânına sahip oldukları bilinmelidir (Aygen, 2014:175).

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 sayılı Kanun’a ek olarak engelli vatandaşlar için kritik düzenlemelerle uygulamalar geliştirilmesine olanak sağlamıştır. Kanun, engelli bireylere yönelik hizmet verecek “engelli hizmet birimleri” kurulması görevini büyükşehir belediyelerini zorunlu kılarak devretmektedir. Bu konuda

büyükşehirlerde sorumlu müdürlükler, “engellilerle ilgili bilgi verme, bilinçlendirme, rehberlik etme, danışma hizmetini yerine getirme, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri” vereceklerdir. Ayrıca belediyeler, “engellilere yardım etmek, proje geliştirmek ve hizmet etmek için kurulan vakıf, dernek ve bunların üst kuruluşlarıyla iş birliği” de yapma yetkisine sahiptir. 2006 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediyeleri Engelli Hizmet Birimleri Yönetmeliği de bu birimlerin görevlerini kesin sınırlarla belirlemiştir: Engelli bireylere hizmeti en iyi şekilde ulaştırmak amacıyla kişisel bilgilerin yer aldığı veri tabanı kurmak, engelli bireylerin ailelerine yönelik aydınlatıcı ve yardımcı seminer, kurs, konferans gibi hizmetler sunmak, rehberlik hizmetini vermek, engelli olma riskini önlemeye yönelik yayın ve konferanslar yapmak, engelli bireylere yönelik mesleki eğitimler vermek, yoksul vatandaşlara nakdi veya maddi yardımda bulunmak ve ihtiyaç hâlinde hastane, okul gibi yerlere ulaşımı sağlamak. Bunun yanı sıra belediyeler sosyal hizmetler bağlamında yoksul, muhtaç ve kimsesizlere gıda, temizlik maddesi, yakacak ve ekmek gibi sosyal yardımlar yaptıkları gibi aşevi uygulamaları, toplu nikâh ve toplu sünnet törenleri gibi faaliyetler de gerçekleştirmektedirler. Belediyeler genel sağlık taramaları ve evde bakım hizmetleri sunmanın yanı sıra askerlik görevini yapan askerlerden maddi durumu iyi olmayanların ailelerine sosyal yardım ve destek sağlamaktadır. Belediyeler bu hizmetleri insan onuruna yakışır şekilde yapmak durumundadır (Aygen, 2014:176).

3.5. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Karşılaştığı Sorunlar

Belediye Gelir Kaynaklarının Yetersizliği: Yerel yönetimler günümüz şartları bakımından sadece altyapı, yol, su, kanalizasyon gibi işleri yapmakla kalmayıp aynı zamanda sosyal projeleri de hayata geçirmekle yükümlüdürler. Her ne kadar bu konuda kanunda bir görev tanımı yapılmış olmasa da bu durum günümüzde gerek yerel yönetimdeki yöneticilerin tekrar seçilme arzusundan gerekse halk tarafından baskılı bir istek oluşturmamasından dolayı belediyeler bu hizmetleri yerine getirir.

Bu projelerin hayata geçmesindeki en önemli etken ise belediyelerin ekonomik gelirleridir. Buradan hareketle yapılan hizmetlerin giderek artması ve çeşitlenmesinden dolayı belediyelerin kaynakları yetersiz gelmeye başlamakta ve

gerekli kaynak bulunamadığında ise hizmetlerde aksamalar meydana gelmektedir. Ayrıca kaynakların yetersiz kaldığı durumlarda yerel yönetimlerin sosyal yardımlarından yararlanan vatandaşlar da zorda kalmaktadır. Çünkü yeteri kadar kaynak bulunamadığında belediyeler elindeki kaynakları, çalışanların maaşı, fatura giderleri, araç yakıt giderleri, bakım giderleri gibi diğer zaruri ihtiyaçlarına harcamaktadırlar.

Bunun için merkezî idareden sağlanan kaynakların da artırılması ve belediyelere yeni kaynaklar tahsis edilmesi zorunlu bir hâle gelmiştir. Türkiye’de 6360 sayılı Kanun ile her ne kadar belediyelere ve büyükşehir belediyelerine aktarılan paylar artırılmış olsa da (belediyelerde %5, büyükşehir belediyelerinde %6) bu artış belediyelerin mali açıdan kaynak sıkıntısını azaltmamaktadır. Ülke genelinde tüm belediyelerin gelir ve giderleri incelendiğinde ortaya çıkan sonuca göre belediyelerin sosyal hizmetler için yaptığı harcama GSYİH içerisinde %0,1 paya sahiptir. Bu durumun en büyük sebebi ise merkezden sağlanan kaynakların yetersiz kalması, belediyelerin projelerini sürekli borçlanarak yapması sosyal yardımları kısmasına neden olmaktadır (Aygen, 2014:176).

Merkezî Yönetim İle Belediyeler Arasındaki Eş Güdüm Sorunu: Kamusal hizmetler hem merkezî idare hem de yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Burada hem merkezî idarenin hem de yerel yönetimlerin görev ve yetkileri kanunlarla açıkça belirlenmiştir. Her ne kadar görev ve yetki alanları kanunla belirlenmiş olsa da bu sınırlar sadece zorunlu ve temel hizmetler için geçerlidir. Aynı durum maalesef sosyal hizmetler noktasında böyle değildir. Sosyal hizmetlerin nasıl yapılacağı, kimin yapacağı, koordinasyonunun nasıl sağlanacağı ve hangi hizmetlerin bu kapsamda değerlendirileceği açıkça belirlenmemiştir. Bu yüzden sürekli olarak merkezî idare ile yerel yönetimler anlaşmazlık ve uyumsuzluk içerisinde. Bu sorun vatandaşın mağdur olmasına neden olabilmektedir. Burada en büyük sorun, koordinasyon eksikliği ise yönetim hakkının kötüye kullanılmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle sosyal yardımlardan asıl yararlanması gereken kişilerin yararlanmadığı ve sosyal yardımın doğru kişilere ulaşmadığı görülebilmektedir.

Yöneticilerin Olumsuz Davranışları: Belediyelerin yöneticileri seçimle iş başına gelmektedir. Bundan dolayı sosyal hizmetler konusunda gelen her kadro kendi sosyal projelerini hayata geçirmek ve uygulamak üzere çalışmaktadır. Dolayısıyla

yapılan ve uygulanan sosyal hizmetlerin devamlılığı bazen kesintiye uğrayabilmektedir. Yerel yönetimler vasıtasıyla siyasi partiler propagandasını halka daha kolay ulaştırabilmektedir. Bu durumda da belediyelerde her gelen belediye başkanı öncelikle partisinin sosyal hizmet politikalarını hayata geçirmeye çalışmaktadır. Bundaki en büyük sorun ise bu tarz sosyal yardımların gerçek ihtiyaç sahiplerine değil de o partiye yakın veya seçimlerde başkanı desteklemiş kişi ve gruplara yapılmasıdır. Bu bağlamda yöneticilerin objektif hareket etmek yerine subjektif davrandığı ve bunun sonucunda da haksız bir durum olduğu görülür.

Veri Yetersizliği: Belediyelerin en büyük sorunlarından birisi de veri yetersizliğidir. Belediye sınırları içerisinde yaşayan kişilerin belirli ve düzenli takip edilen bir profili olmadığı için halkın hangisinin sosyal hizmetlere ihtiyaç duyduğu tam olarak tespit edilememektedir. İnsanların gelir düzeyleri, sağlık durumu, yaş, eğitim bilgileri gibi bilgilerden oluşan veri haritalarının oluşturulamaması belediyeler açısından karar alma ve koordinasyon açısından bazı sıkıntıları gün yüzüne çıkarmaktadır. Eğer böyle bir veri haritası çıkarılırsa özellikle sosyal yardımlar konusunda belediyeye âdeta bir rehberlik eden bilgiler olacaktır. Bu verilerin çıkarılmasıyla ihtiyaç sahibi kişilerin tespiti daha kolay ve daha şeffaf olacaktır. Veri yetersizliğinin bir diğer sorunu da fayda maaliyet analizlerinin yapılmamasıdır. Eğer fayda maliyet analizleri sağlıklı bir şekilde yapılabilirse belediyeler kaynaklarını daha etkin ve daha çok kişiye ulaşacak şekilde kullanma imkânına sahip olacaklardır (Şengün, 2019:44).

Uzman Personel Yetersizliği: Sosyal belediyeciliğin en temel sorunlarından birisi de uzman personelin yetersiz olmasıdır. Sosyal belediyecilik faaliyetleri belediyelerde genellikle fizibilite çalışması olmadan ve deneme yanılma yoluyla yapılmaktadır. Uzman personelin olmayışı veya sayısının az olmasından dolayı özellikle sosyal projeler hayata geçirilirken birçok sıkıntı doğmakta ve bu sıkıntılar karşısında çözüm üretilmemektedir. Belediyelerde uzman personelin az olmasının nedenlerini şöyle sıralamak mümkündür: İşinin uzmanı kişiler yerine yöneticilerin kendi adamlarını uzmanı olmadıkları bir alanda işin başı yaptırımları, liyakatsiz bir şekilde görevde yükselmeler, belediyeler tarafından verilen maaşların yetersizliği ve ödeme düzensizliği gibi.

Uzman personellerin olması belediyelerin sosyal hizmet alanlarındaki görevlerini kusursuz yapmasına ortam hazırlamaktadır. Eğer belediyelerde özellikle sosyal hizmetler bağlamında uzman personel olursa bu konudaki projeler hayata geçirilmeden önce uzman personel tarafından gerekli fizibilite çalışması yapılır. Daha sonra bu projenin ortalama maliyeti ve net maliyeti hesaplanıp ona göre kaynak ayrılması sağlanır. Bu yapılan projelerin ise gerçekten ihtiyaç sahibi vatandaşlara ulaşması konusunda verilerden ve uzman personelden yararlanılarak doğru sonuçlara varılır.

Sürdürülebilir ve Kurumsal Olmama: Sosyal belediyecilik kapsamında yerel yönetimlerin henüz kurumsallaşmaması projelerin uygulanmasında sorunları da beraberinde getirmektedir. Bunun en büyük örneği bir belediye başkanının seçilip göreve başladıktan sonra kendisinden önce uygulamaya konulmuş bir sosyal hizmet projesini, kendi isteği doğrultusunda değiştirmesi veya tamamen ortadan kaldırmasıyla alakalıdır. Bu durumda da sosyal belediyecilik faaliyetleri her seçim döneminden sonra sil baştan değişir. Bu projeler genellikle belediye başkanının görev süresiyle sınırlı kalır.

Belediyelerin vatandaşına karşı yürüttüğü bu sosyal hizmetlerin kalıcı ve uzun süreli olabilmesi için hizmetlerin planlanması, değerlendirilmesi, her aşamada sivil toplum kuruluşlarıyla koordineli bir şekilde yürütülmesi ve her türlü siyasi propaganda ile baskıdan uzak tutulması gerekir.

Katılım ve Paylaşım Yetersizliği: Sosyal belediyecilik politikalarının belirlenmesinde ve değerlendirilmesinde halkın yeteri kadar yönetime katılmadığı, yöneticilerin kendi inisiyatiflerine göre karar aldıkları görülmektedir. Halk her ne kadar belediye başkanı ve belediye meclisinin üye ve encümenleriyle aracı olmadan direkt görüşme imkânı bulsa da bu durum belediye meclisi karar alırken geçerli değildir. Bu sorunun önüne geçilmek için yasal düzenlemeler yapılmıştır. 5393 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte kent konseyi oluşturulması yasal bir zemine oturtulmuştur. Her ne kadar bu sorun kanunlarla giderilmeye çalışılmışsa da bu konudaki eksiklikler ve sorunlar tam anlamıyla giderilememiştir. Sosyal belediyecilik uygulamalarında hemşehrilerle duygusal ve fiziki bağ kurularak halkın ihtiyaç ve istekleri gözetilmeli, bu nedenle de yerel katılım sağlanmalıdır. Alınan kararlar, sunulan hizmetler ve uygulanacak politikalar halkın ihtiyaç ve beklentileri

doğrultusunda gerçekleştirilmelidir (Şengün, 2019:36). Bu sorunun çözümü için en iyi formül ise teknoloji çağının avantajlarından geçmektedir. Şöyle ki her belediyenin internet sitesi vardır ve bu siteler neredeyse her belediye tarafından aktif kullanılmaktadır. Bundan dolayı aktif kullanılan internet siteleri vasıtasıyla halka oradan ulaşım sağlanabilir. Özellikle yapılacak bir projenin halka ne gibi faydalarının olacağı ve bu konuda halkın katılımının nasıl olacağı bu vasıta ile değerlendirilebilir.

3.6. Ankara Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

3.6.1. Ankara'nın Tarihi

Ankara'nın kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber insanlık tarihinin başlangıcına kadar dayandığı düşünülmektedir. Ankara İlk Çağlardan itibaren farklı medeniyetlerin hüküm sürdüğü bir coğrafya ve sürekli bir yerleşime sahne olan bir kent... Bugünkü Ankara kentinin kapladığı bölge ve çevresinde yapılan araştırmalarla ulaşılan arkeolojik buluntular, Paleolitik dönemden başlamak üzere Neolitik ve Bakır Çağı boyunca bölgede devam eden toplu yaşamın kültür değerleri olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla şehrin yerleşik düzeni çok eskilere dayanmaktadır fakat bütün arkeolojik bulgulara rağmen şehrin kim tarafından ve ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir.

3.6.2. Ankara Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Hizmet Alanları

ABB sosyal hizmetler alanındaki faaliyetlerini Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı bünyesinde gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda daire başkanlığına bağlı birimler kurulmuştur. Bu birimler şu şekilde sıralanabilir:

Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü,

Kültür Etkinlikleri Şube Müdürlüğü,

Meslek Edinme Şube Müdürlüğü,

Üretim ve Pazarlama Şube Müdürlüğü,

Gençlik ve Çocuk Şube Müdürlüğü,

Yaşlı Evleri ve Şefkat Hizmetleri Müdürlüğü (Keleş, 2008:82).

3.6.3. Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü

Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü Ankara’da ikamet eden tüm kadınlara yönelik hizmet vermek amacıyla kurulmuş bir birimdir.

Sosyal hizmetler kapsamında bazı projeler geliştirmek suretiyle bu alanlarda kadınlara hizmet etmeye başlamıştır. Bunların en başında “Hanımlar Lokali” gelmektedir.

Hanımlar lokalinin amacı; Ankara’da yaşayan ev hanımı, öğrenci veya çalışan kadınların boş zamanlarını değerlendirebilmesi, sosyal faaliyet alanı bulması ve ev hanımları ile çalışan hanımlar arasında sosyal iletişim ve komşuluk kültürünün geliştirilmesi, kadınların spor yapmasına olanak sağlanması, kadınların tanımadıkları başka kadınlarla tanışmak suretiyle sosyal çevrelerinin genişletilmesi, yaşadıkları problemlere çözüm bulunması, hayatın olağan akışı ve olağanüstü durumlar için bilgilendirilmeleri gibi çok çeşitli alanlara temas etmek üzere kurulmuştur (Keleş, 2008:85).

Bu doğrultuda sosyal ve kültürel faaliyetler, eğitim destek hizmetleri, sağlık hizmetleri, spor hizmetleri, psikososyal destek hizmetleri, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilmektedir. Hanımlar lokallerinde çeşitli aktiviteler yapılmakta ve kadınlar orada zamanlarını kaliteli bir şekilde geçirmektedir.

Yine Kadın ve Aile Şube Müdürlüğüne bağlı olarak evlendirme organizasyonları düzenlenmektedir. Bu kapsamda Ankara sınırları içerisinde ikamet eden yardıma muhtaç, dar gelirli ve yoksul vatandaşların evlilik işlemleri ABB Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü tarafından ücretsiz bir şekilde yapılmaktadır.

Bu proje kapsamında evlenen çiftlerin damatlık ve gelinlikleri, gelinlerin kuaför hizmeti ücretsiz olarak belediye tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca evlenen çiftlere çeşitli ev ihtiyaçları da belediye tarafından hediye edilmektedir.

3.6.4. Kültür Etkinlikleri Şube Müdürlüğü

Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlı sosyal faaliyetlerin yürütülmesi için kurulan birimde Kültür Etkinlikleri Şube Müdürlüğüdür.

Bu birimin asıl amacı, çeşitli alanlarda etkinlikler yaparak Ankara halkının sosyalleşmesini ve hayat kalitesini artırmayı amaçlamaktadır. Ankara halkına Türk kültürünü tanıtmakla kalmayıp diğer uluslararası kültürleri de tanıtmak, bu kültürlerin yansımalarını ve programlarını kapalı ve açık alanlarda halka sunmak, toplumun her kesimine hitap edilmesini ve toplumun sosyal kalitesinin artırılmasını sağlamak amacıyla hizmet vermektedir.

Bu bağlamda sanatsal kurslar, kent orkestrası, Türk sanat müziği korusu, Türk halk müziği korusu, mehter takımı, çocuk tiyatrosu, sergiler, konserler vb. gibi faaliyetler yapılmaktadır (Keleş, 2008:86).

Yine bu şubeye bağlı olarak Ankara halkına tiyatro hizmetleri ve müzik hizmetleri verilmektedir.

1994 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkent Tiyatrosu kurulmuştur. Ankara halkına ücretsiz oyunlar ve gösteriler sergileyerek halkın ilgisini çekmeye çalışmıştır. Halk tarafından olumlu karşılanınca ilgi artmış ve bu tiyatro topluluğu diğer illerde turneler düzenleyerek ülke genelinde hizmet veren bir kuruluş olmuştur.

Ayrıca ABB Kültür Etkinlikleri Şube müdürlüğü Metro ve Zafer Çarşısı başta olmak üzere çeşitli yerlerde sergiler açmış ve atölyelerde yapılan çalışmaları Ankara halkının beğenisine sunmuştur (Keleş, 2008:86).

Ankara'nın öğrencilerine yaşadıkları yerin tarihî ve doğal güzelliklerini öğrenmeleri ve görmeleri için her yıl ücretsiz olarak şehir içi turlar düzenlemektedir.

3.6.5. Meslek Edinme Şube Müdürlüğü

ABB'nin sosyal sorumluluk kapsamında üstlendiği en büyük projelerden biri de işsizliği azaltmak ve bu anlamda iş sahaları oluşturmaktır. Bu nokta ABB Meslek Edinme Şube Müdürlüğü kurulmuştur.

Meslek Edinme Şube Müdürlüğüne bağlı olarak Belediye El Becerileri ve Meslek Edindirme Kursları (BELMEK) kurularak faaliyet vermektedir.

BELMEK'in amacı toplumda sanat ve estetik bilincini yaygınlaştırmak suretiyle kadınları bu alanda donanımlı bir zanaatkâr hâline getirerek iş sahası

oluşturmak ve kadınların işe katılımıyla ekonomiye katkı sunmasını beklemek amacıyla kurulmuştur.

Yine Meslek Edinme Şube Müdürlüğüne bağlı olarak Belediye Teknik Eğitim Kursu (BEL-TEK) kurulmuştur.

BEL-TEK'in amacı, kent halkını bilgi ve beceri sahibi yapmak, kentsel bütünleşmeyi sağlamak, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ihtiyaç duyduğu kent ve meslek standartlarına uygun insan gücü yetiştirmek, çeşitli tür ve düzeylerde etkinlikler planlayıp uygulamaktır. Bel-tek kapsamında çeşitli kurslar ve programlar verilmektedir. Bu kursların süresi 3 ay olup bu sürede kursa katılan kişi yeterli donanıma sahip olmaktadır (Keleş, 2008:88).

3.6.6. Üretim ve Pazarlama Şube Müdürlüğü

Bu birimin kurulmasındaki asıl amaç, yerli üreticinin korunması ve üretime teşvik edilmesidir. Bu bağlamda Ankara sınırları içinde çiftçilik yapan vatandaşlara tohum desteği başta olmak üzere çeşitli alanlarda destek vererek üretimde devamlılığın sağlanmasını hedeflenmektedir. Ayrıca belediye pazar yerlerinde köylü vatandaşların kendi mahsulünü satabilmesi için belirli alanlar tahsis ederek ürünlerini Ankara halkına satma imkânı sağlamaktadır.

3.6.7. Gençlik ve Çocuk Şube Müdürlüğü

Ankara'da ikamet eden gençlerin ve Ankara'ya eğitim için başka şehirlerden gelen üniversite öğrencilerinin sosyokültürel gelişimine katkı sunmak, ruh ve beden sağlığını korumak, eğitim hayatı boyunca yanlarında olmak ve eğitimlerine katkı sağlamak amacıyla bu birim kurulmuştur (Keleş, 2008:91).

Gençlere ve çocuklara yönelik, bilgisayar, bilardo, İngilizce, sağlık, yüzme, kütüphane, tiyatro gösterileri, park konserleri, turnuvalar, rehberlik danışmanlık hizmetleri gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu bağlamda verilen hizmetler; sosyal ve kültürel faaliyetler, eğitim destek hizmetleri, sağlık hizmetleri, spor hizmetleri, psikososyal destek hizmetleri, rehberlik ve danışmanlık hizmetleridir (Keleş, 2008:93).

Gençlik ve Çocuk Şube Müdürlüğüne bağlı olarak çocuk kulüpleri, sokakta çalışan çocuklar merkezi, çocuk meclisi, Feyza Gürsoy bilim merkezi ve giyim yıkama merkezleri kurulmuştur.

Çocuk kulüpleri: Ankara'nın yoksul mahallelerinde büyüyen çocukların dezavantajlarını ortadan kaldırmak, sigara, alkol, kumar vb. diğer kötü alışkanlıklardan uzak tutarak topluma kazandırmak amacıyla kurulmuştur.

Sokakta çalışan çocuklar merkezi: Her ne nedenle olursa olsun sokağa düşmüş ve çalışmaya çalışan çocuklara yönelik olarak kurulmuş olan bu merkezin amacı, sokakta çalışan çocukların aileleriyle sorunlarını çözmek, eğitime yönlendirmek ve maddi sebeplerden dolayı eğitim hayatını bırakan veya devam etmekte zorlanan çocuklar için gerekli şartları sağlayarak tekrar eğitim hayatına dönmesini sağlamaktadır.

Çocuk Meclisi: Çocuk Meclisi, Ankara'da yaşayan çocukların problemlerini, taleplerini ifade etmelerini ve kendileriyle ilgili problemlerin çözümünde aktif rol almalarını sağlamak, çocukların içinde yaşadığı ülkenin, manevi ve ahlaki değerlerini öğrenebilmeleri ve geleceklerine güvenle bakabilmeleri amacıyla kurulmuştur.

Giyim yıkama merkezleri: Ankara'ya diğer illerden gelen üniversite ve lise öğrencilerinin kıyafetlerini ücretsiz bir şekilde yıkamalarına olanak sağlayan küçük çamaşırhaneler kurulmuştur. Eğitim alan öğrenciler eğitim süresi boyunca bu hizmetten ücretsiz bir şekilde yararlanmaktadır (Keleş, 2008:94).

3.6.8. Yaşlı Hizmetleri ve Şefkat Evleri Şube Müdürlüğü

ABB'nin üzerinde en çok durduğu ve geçmişten günümüze bu konudaki tutumu net olan bir politika ise yaşlılara yönelik geliştirilen projelerdir. Yaşlanan bireylerin iş hayatının bitmesi, çocuklarının evden eğitim, evlilik, iş ve başka nedenlerle ayrılması, yaşlıların fiziksel olarak zayıflaması ve bu açıdan sosyal faaliyetlerinin kısıtlanması nedeniyle ve yaşlılık psikolojisiyle yalnızlık kaygılarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Burada devreye Ankara Büyükşehir Belediyesinin Yaşlı Hizmetleri ve Şefkat Evleri Şube Müdürlüğü birimi girmektedir. Bu anlamda ciddi çalışmalar yürüten birim, yaşlıların tek başına kalması sebebiyle toplumdan izole edilmesinin önüne geçmek, hayatlarının sosyal kalitesini artırmak, yaşlıların vakitlerini daha rahat ve

keyifli geçirebilmeleri için çeşitli program ve projeler yaparak bu alanda sosyal sorumluluk projesi ortaya koymaktadır.

Müdürlüğün bu alanda en büyük projesi “Yaşlılar Lokali”dir. Yaşlılar lokali 28 Haziran 2005 tarihinde açılmış ve o günden günümüze kadar hizmet vermeye devam etmektedir. Bu lokale üye olmak için tek kriter, 50 yaş ve üzeri olmak gerekmektedir (Keleş, 2008:94).

Lokale üye bireylerin ücretsiz bir şekilde psikolojik ve sosyal anlamda destek alması sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra boş zamanlarında çeşitli aktiviteler, çeşitli buluşmalar düzenlenmekte ve ayrıca sağlık hizmetleri ücretsiz şekilde yerine getirilmektedir.

Lokalin bir diğer amacı ise yaşlıların özellikle çocuklarının başka şehirlere gitmesi, eşlerden birinin ölmesi gibi faktörlerden dolayı çocuklarından ve yakınlarından yeterli manevi desteği göremeyen yaşlı bireylerin yalnız olmadıklarını hissettirerek aile ortamının sıcaklığını tekrar yaşatmaktır.

3.7. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

3.7.1. İstanbul’un Tarihçesi ve İstanbul Belediyesinin Temelleri

İstanbul tarih öncesi dönemden itibaren birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, günümüzde de birçok medeniyetin bulunduğu bir merkezdir. İstanbul’un tarihi incelenirken 5 döneme ayırmak mümkündür. Birincisi tarih öncesi dönem, ikincisi Roma İmparatorluğu dönemi, üçüncüsü Bizans İmparatorluğu dönemi, dördüncüsü Osmanlı İmparatorluğu dönemi ve son dönemi de Türkiye Cumhuriyeti dönemidir.

Türkiye’nin neredeyse her ilinden göç alan bir şehir olan İstanbul, her geçen gün büyümeye devam etmektedir. Bu nedenle şehirdeki doluluk oranı neredeyse her zaman %100’dür. Durum böyle olunca da hâliyle İstanbul Büyükşehir Belediyesine gerek zorunlu hizmetler açısından gerekse sosyal belediyecilik bakımından çok fazla iş düşmektedir.

İstanbul’da belediyecilik faaliyetleri resmî bir şekilde olmasa bile Osmanlı dönemiyle başlamıştır. Özellikle Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Fermanı’ndan sonra belediyecilik çalışmaları ciddi anlamda başlamış ve gelişmeler kaydedilmiştir.

Bu alandaki ilk resmî hareket, 1855 yılında İstanbul’a “Şehremini” ataması yapılmasıdır. Buna ek olarak Beyoğlu ve Galata’da “Altıncı Daireyi Belediye” kurulmuştur. Altıncı Daireyi Belediye de günümüzdeki belediyelerin temeli teşkil etmektedir, aslında Osmanlı döneminde resmî olarak kurulan ilk belediye sayılabilir (Varol, 2021: 108).

Daha sonra alınan bir kararla Dersaadet İdari-i Belediye ve İstanbul’un genelinin sorumluluğunu taşıyacak olan İstanbul Şehremini kurulmuştur. 1930 yılına gelindiğinde 1580 sayılı Kanun, Belediye Kanunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kanunla “şehremaneti” ismi “belediye”, “şehremini” ismi ise “belediye reisi” olarak değiştirilmiştir (Varol, 2021: 108).

1 Mart 1957 tarihinde ise vilayet ile belediye yönetimi birbirinden ayrılmıştır. Beyoğlu, Beşiktaş, Fatih, Eminönü, Sarıyer, Eyüp, Bakırköy, Adalar, Kadıköy, Şişli, Üsküdar ve Beykoz kazalarında belediye şube müdürlükleri kurularak belediye ve özel idare işleri halk tarafından seçilen belediye meclisi ve vilayet meclisinin yetki ve denetimine bırakılmıştır. Ancak 1958 yılının sonuna kadar vilayet belediye yönetiminin valinin uhdesinde olması uygulamasına devam edilmiştir. 11 Temmuz 1958 tarihinden itibaren bu iki görev birbirinden ayrılmıştır.

1960’lı yıllar Türkiye için oldukça karanlık bir dönemdir. O yıllar siyasi istikrarsızlıklar, baskılar, rejim sorunları, darbelerle tarihe geçen yıllardır. 1960 yılında darbeden bir gün sonra, yani 28 Mayıs 1960’ta darbeciler belediyeleri feshetmiştir. 1960-1963 yılları arasında İstanbul’a 8 belediye başkanı ataması yapılmış ve belediyeyi seçilmişlerin yerine atanmış bir başkan yönetmiştir.

1963 yılında çıkarılan bir kanunla birlikte yerel yönetim organlarının seçimle geleceği kabul edilmiş ve yine aynı yıl seçim yapılmıştır. İstanbul’a seçimle gelen ilk belediye başkanı Haşim İşcan olmuştur (Tınar, 2019: 27).

Yine 1980 yılı Türkiye için darbenin ve karanlık geçen günlerin yaşandığı bir yıldır. 1980’de Türkiye Cumhuriyeti tekrar darbeye karşı karşıya kalmış ve askeri ihtilal olmuştur. Hükûmet tekrar görevden el çektilmiş, yerine darbe hükûmeti geçmiştir. Darbeden hemen sonra İstanbul’un da içinde bulunduğu tüm belediye başkanları görevinden alınmıştır.

3.7.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Hizmet Alanları

İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal hizmet alanındaki faaliyetlerini Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı bünyesinde hayata geçirmektedir. Başkanlık kendi içinde 5 birime (müdürlüğe) ayrılmaktadır. Bu birimler şu şekilde sıralanabilir:

Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü,

Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü,

Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğü,

Engelliler Şube Müdürlüğü,

Şehit Yakınları ve Gazilerle İlişkiler Şube Müdürlüğü

3.7.3. Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü

İstanbul sınırları içerisinde yaşayan her vatandaşa yönelik olarak hizmet veren bir birimdir. Sosyal veya ekonomik anlamda desteğe ihtiyaç duyan vatandaşların ihtiyaçlarını gidermek için kurulmuş olan birim, vatandaşların sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını eşit bir şekilde karşılamak üzere faaliyet göstermektedir.

Bu birime bağlı olarak toplam 13 farklı kalemden destek karşımıza çıkmaktadır. Bu destekler şunlardır:

Halk Süt Desteği: Bu destek 2019 yılında hayat geçirilmiştir. 3-6 yaş aralığındaki çocukların yararlanabildiği bir projedir. İBB'ye bağlı olan Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü vasıtasıyla yardım alan vatandaşların çocuklarına yönelik olarak hayata geçirilmiş olan projede, destek alan ailelerin 3-6 yaş arasındaki çocuklarına ücretsiz süt dağıtımı yapılmaktadır.

Genç Üniversiteliler Desteği: Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü tarafından kendisi veya ailesi İstanbul'da ikamet eden tüm gençlerin eğitim ve istihdamda daha fazla yer edinmesi; bilim, sanat, kültür, spor gibi sosyal imkânlarla ulaşımının desteklenmesi amacıyla Genç Üniversiteli Desteği hayata geçirilmiştir. Kendisi veya ailesi İstanbul'da ikamet eden ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora öğrencilerinin ve/veya ailelerinin muhtaçlık durumu değerlendirilerek belirlenen periyotlarda nakdi destekte bulunmaktadır.

Sen Oku Diye Eğitim Desteği: Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü tarafından kendisi veya ailesi İstanbul'da ikamet eden ve çeşitli nedenlerle desteklenmesi gereken öğrencilerin güçlendirilmesi amacıyla Sen Oku Diye Eğitim Desteği hayata geçirilmiştir. İstanbul'daki ilkokul, ortaokul, lise ve iyileştirme merkezlerinde eğitim ve öğrenim gören engelli, şehit çocuğu veya ebeveyn kaybı yaşamış öğrencilerin tamamına durumlarını belgelemek koşuluyla yılda bir kereye mahsus nakdi destek yapılmaktadır.

İstanbul Kart İle Düzenli Nakdi Destek: İstanbul'da yaşayan ve nakdi yardıma muhtaç olan vatandaşlar tespit edilerek belediyeye bağlı birim bünyesinde kurulan komisyon tarafından nakdi yardım yapılmaktadır. Yardımın miktarı hanelere göre değişiklik göstermektedir.

Gıda Kolisi Desteği: Birim müdürlüğü tarafından temel gıda malzemeleri tespit edilip bir hanenin ortalama tüketimi de hesaplanarak yardım kolileri yapılmaktadır. Burada komisyonca tespit edilen vatandaşlara gıda desteği yapılmaktadır.

Sosyal Destek Amaçlı Düzenli ve Tek Seferlik Nakdi Destek: Bu destek devamlı olmayıp sadece kış aylarında ve genelde evsiz vatandaşlara yönelik olarak yapılan yardımlardır. İlaç masrafları, tedavi masrafları ve nakit destekler bu kapsamda uygulanır.

Eşya Desteği: Aynı sosyal destek hizmetleri içerisinde yer alan eşya desteği, sosyal inceleme sonucunda ihtiyaç durumu belirlenen hanelere sunulmaktadır. Buna göre hanelerin hangi eşyaya ihtiyaç duyduğu belirlenerek ona göre destek sağlanmaktadır.

Yenidoğan Destek Paketi: Yeni doğan bebeklerin ailelerine yönelik yapılan yardımdır. Bu kapsamda yenidoğan bebeğin 0-1 aydaki temel ihtiyaçları tespit edilerek hediye paketi yapılır ve aileye teslim edilir.

Göç ve Uyum Faaliyetleri: İstanbul dünyanın sayılı büyükşehirlerinden olmasından dolayı dünya çapındaki büyükşehirlerle karşılaştırıldığında en fazla göç alan büyükşehirlerin başında gelmektedir. Bu bağlamda İstanbul'a göç edenlerin şehre oryantasyonunu kolaylaştırmak ve toplumun kültüründen koparmamak adına birime bağlı ekipler tarafından sürekli projeler geliştirilmektedir.

Evlilik Desteği: İstanbul'da ikamet eden ve müracaatları sonucu maddi durumu tespit edilip evlenecek olan ihtiyaç sahibi vatandaşlara yapılan nakdi destektir.

Beslenme Desteği: Bu desteğin kapsamına giren kişiler, İstanbul'a eğitim için gelen gençler ve eğitim alan çocuklardır. Eğitim hayatına devam eden öğrencilerin hem beslenme hakkını güvence altına almak hem de çocukların bilişsel ve bedensel bütünlüğünü desteklemek amacıyla beslenme desteğinde bulunmaktadır.

Geçici Barınma Merkezi: Geçerli sebeplerden dolayı kalacak yeri olmayan ve temel ihtiyaçlarını gidermekte güçlük çeken ve barınma merkezine başvuran vatandaşlara hizmet veren bir merkezdir. Barınma ihtiyacının yanı sıra giyim, beslenme, psikososyal destek ve kişisel hijyen ihtiyaçlarının da karşılandığı bir merkezdir.

Sosyal Hizmet Noktası: Sosyal Hizmet Noktalarında sosyal hizmetlere erişilebilirliğin artırılması, başvuru yoğunluğu olan ilçelerde vatandaşlara hızlı bir şekilde ulaşılması ve hizmet binalarına uzak yerleşimlerde yaşayan yurttaşların ulaşımının kolaylaştırılması amacıyla Sosyal Hizmetler şube Müdürlüğüne bağlı 14 Sosyal Hizmet Noktası aktif olarak hizmet sunmaktadır.

3.7.4. Kadın ve Aile Hizmetleri şube Müdürlüğü

Kadın ve Aile Hizmetleri şube Müdürlüğünün amacı kadın ve çocukların güçlendirilmesi, korunması ve toplum içinde eşit haklara sahip olmasının sağlanmasıdır. Kadın ve Aile şube Müdürlüğüne bağlı 10 birim hizmet vermektedir. Bu birimler şunlardır:

İstanbul Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezi (İSADEM),

İstanbul Bebek,

Kadın Danışma Birimi,

Otogar Kadın Danışma Birimi,

Kadın Dayanışma Evi,

Kadın Destek Hattı,

Cinsel şiddetle Mücadele Hattı,

İBB Kadın,

Mor Otobüs,

Mahalle Evleri.

İstanbul Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezi (İSADEM): İstanbul Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezleri, bulunduğu ilçe sınırlarında ikamet eden çocuk, genç, yetişkin müteşekkil her yaş grubuna ruh ve beden sağlıklarını koruma ve yaşam koşullarını geliştirme konularında grup eğitimi, bireysel danışmanlık, tarama ve etkinlik hizmetleri veren merkezlerdir (<https://sosyalhizmetler.ibb.gov.tr>).

İstanbul Bebek: İSADEM bünyesinde gerçekleştirilen bu program, İstanbul 95 adıyla çalışmalarını yürütmeye başlamış olup daha sonraki çalışmalarda İstanbul Bebek olarak değiştirilmiştir. Amacı, yapılan düzenli ev ziyaretleri kapsamında çocukların gelişimini takip ederek ebeveyn ile çocuk ilişkisini güçlendirmektir. Programın hedef kitlesi 0-3 yaş arası çocuğu olan düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip ailelerdir. Çocuğun sağlıklı gelişimini desteklemek amacıyla doğum öncesi ve sonrası annenin fiziksel ve ruhsal sağlığı; çocuğun bilişsel, ince motor, dil, sosyal, fiziksel ve duygusal gelişimi; beslenme ve ebeveynlik konularında aileye rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmektedir (<https://sosyalhizmetler.ibb.gov.tr>).

Kadın Danışma Birimi: Şiddete maruz kalan kadınların veya aile içi baskı ve zorlamaya tâbi tutulan kadınların hem 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamındaki haklarına yönelik hem de bu konuda nasıl bir yol izleyebileceğine yönelik bilgi veren kurumdur (<https://sosyalhizmetler.ibb.gov.tr>).

Otogar Danışma Birimi: İBB Kadın Danışma Birimi ve İBB Otogar Geçici Barınma Merkezine yapılan başvurular gözlemlendiğinde şiddete maruz bırakılan kadınların, şiddetten bağımsız bir yaşam inşa etmek amacıyla il dışından İstanbul'a gelebildiği veya İstanbul'dan il dışına göç edebildiği görülmektedir. Tüm bu süreçte kadınlar için bir geçiş noktası olan Büyük İstanbul Otogarında şiddet özelinde yüz yüze danışmanlık hizmeti alabilecekleri merkezlerin önemli olduğu düşünülmektedir. Otogar Kadın Danışma Birimi il dışından İstanbul'a gelen kadınların ivedilikle başvuru yapmasını kolaylaştıracak olup birime başvuruda bulunan kadının şiddet öyküsü dinlenip can güvenliği riski değerlendirilmekte ve mesleki çalışma yürütülmektedir. Her kadının öyküsünün biricik olduğunun bilinciyle ve kadının kendi isteği referans alınarak planlamalar yapılmaktadır.

Kadın Dayanışma Evi: Şiddete maruz kalmış kadınlara veya tehdit edilip şiddete uğrama olasılığı olan kadınlara yönelik olarak geçici barınma imkânı tanıyan bir birimdir.

Kadın Destek Hattı: Şiddete uğramış veya şiddet görme olasılığı olan kadınların yedi gün yirmi dört saat ulaşabileceği, sosyal ve hukuki destek alabileceği bir danışma hattıdır. Türkçe, Kürtçe, İngilizce ve Arapça olarak hizmet vermektedir.

Cinsel Şiddetle Mücadele Hattı: Cinsel şiddete maruz bırakılan ve/veya cinsel şiddete uğrama tehdidi altında olan kadınlara yönelik, yedi gün yirmi dört saat hizmet esasına dayalı, çok dilli (Türkçe, Kürtçe, Arapça ve İngilizce) psikososyal ve hukuksal danışmanlık hizmetleri sağlanmaktadır.

İBB Kadın: İBB, İstanbul'da yaşamlarını sürdüren kadınların sağlık, sosyal hizmet, kültürel etkinlikler, istihdam, eğitim ve spor gibi birçok farklı alanda sosyal ve fiziksel iyilik hâllerinin desteklenmesi için çeşitli politika ve hizmetler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda geliştirilen İBB Kadın ile kadınlara yönelik destekleyici hizmetlerin tek bir çatı altında sunulması hedeflenmiş ve bu kapsamda bu birim kurulmuştur.

Mor Otobüs: Mor Otobüs ile uluslararası sözleşmelerde tarif edilen nitelikteki kadın merkezlerinin yaygınlaştırılması, merkezlere gelemeyecek kadınlar için gezici kadın danışma noktaları oluşturulması; eğitim merkezlerinde 6284 sayılı Yasa ve haklarına dair eğitimler verilmesi suretiyle kadınların güçlenmesine yönelik içeriklerin artırılması hedeflenmektedir. Bununla birlikte aile planlamasından önleyici sağlık hizmetlerine, psikolojik danışmanlıktan bilinçli beslenmeye kadar pek çok alanda danışmanlık hizmeti sunulması hedeflenmektedir. Atölyelerde el emeği ürünlerle ekonomik özgürlüklerini sağlayabilecekleri alan açılırken aynı zamanda yeteneklerini keşfederek el becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Mahalle Evleri: Mahalle Evleri, halkın sosyal etkinliklerini rahat bir şekilde ve çevreye zarar vermeyecek bir şekilde yapabilmesine olanak sağlayan yerlerdir. Mahalle Evleri çocuklar, gençler, kadınlar başta olmak üzere tüm mahalleli için güvenli sosyal/kamusal alan işlevi görmektedir. Doğum günü, buluşma vb. amaçlarla mahalleli tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.

3.7.5. Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğü

Çocukların güçlendirilmesi, korunması ve bilinçlendirilmesi amacıyla kurulmuş bir birimdir. Müdürlük bünyesindeki Yuvarımız İstanbul Çocuk Etkinlik Merkezleri, Çocuk Hakları Birimi, İBB Çocuk Birimi, Yuvarımız İstanbul Dergisi ile çocuklara ve ailelere yönelik kapsayıcı sosyal hizmet uygulamalarını gerçekleştirilmektedir. Müdürlük bünyesinde faaliyet gösteren “Yuvarımız Çocuk Etkinlik Merkezleri”, “Çocuk Hakları Birimi”, “Yuvarımız İstanbul Dergisi”, “İBB Çocuk” birimleri üzerinden hizmet verilmektedir (<https://sosyalhizmetler.ibb.gov.tr>).

3.7.6. Engelliler Şube Müdürlüğü

İstanbul sınırları içerisinde yaşayan engelli ve özel gereksinime ihtiyaç duyan vatandaşlara yönelik hizmet veren bir müdürlüktür. Sadece engelli ve özel gereksinimli vatandaşlara hizmet vermekle kalmayıp ailelerine de birtakım destek ve hizmetleri sağlamaktadır. Engelli bireylerin ailelerine psikolojik destek, sosyal destek ve yeri geldiğinde aynı destek sağlanmaktadır.

Özel gereksinimli vatandaşların toplumdan soyutlanmaması için çalışmalar yürüten müdürlük, engelli ve özel gereksinimli bireyleri topluma kazandırmak için çeşitli projeleri hayata geçirir.

Yine bu çerçevede müdürlük bünyesinde engel oranı yüzde 40 ve üzeri olan bireylere ücretsiz taşıt kartı gibi birtakım nakdi hizmetler de sağlanmaktadır.

3.7.7. Şehit Yakınları ve Gazilerle İlişkiler Şube Müdürlüğü

İstanbul’da yaşayan tüm şehit yakınlarına ve gazilere, onların bağlı oldukları sivil toplum kuruluşlarına yönelik ziyaretler gerçekleştirmek suretiyle şehit yakınları ve gaziler ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi arasında köklü ve kalıcı bir bağ kurulması hedeflenmektedir (<https://sosyalhizmetler.ibb.gov.tr/>).

İletişim kurduğu tüm ailelerin yaşamlarına yönelik psikososyal olarak fayda sağlayacak etkinlik ve faaliyetler düzenlemenin yanı sıra hayatlarını kolaylaştıracak, onların ihtiyaç ve gereksinimlerine cevap verebilecek nitelikli çalışmalarda bulunularak ailelerin yaşamlarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Müdürlük bünyesinde 6 birim hizmet vermektedir. Bu birimler şu şekilde sıralanabilir:

Raporlama Birimi,

İdari ve Mali İşler Birimi,

Psikolojik Danışmanlık Birimi,

İstihdam ve Sosyal Haklar Birimi,

Kurumsal İletişim ve Saha Hizmetleri Yönetimi Birimi,

Etkinlik ve Organizasyon Raporlama Birimleri.

Bu birimlerin amacı şehit ve gazi ailelerine toplumda ayrıcalıklar sağlayarak acılarını bir nebze paylaşmak ve onları toplumdan koparmadan hayatlarını devam ettirmelerini sağlamaktır (<https://sosyalhizmetler.ibb.gov.tr/>).

4. SULAKYURT BELEDİYESİNDE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI

4.1. Sulakyurt'un Tarihi

Sulakyurt 1071'den sonra Türk toprağı olmuştur. Fetih'ten önce bir süre Karatekin Bey'in idaresinde kalan bölge bir süre sonra Danişmentogulları'nın kontrolüne geçmiş ve daha sonra da tamamen Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlanmıştır. 1308'de Anadolu Selçuklu Devleti çökünce bir süre İlhanlıların kontrolüne girmiştir. İlhanlılardan sonra Eratnaogulları ve Kadı Burhaneddin'in idaresinde kalan bölge Yıldırım Beyazıt tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır.

15. yüzyılda Sulakyurt ilçesi Ankara ili Kalecik nahiyesine bağlı bir köy olarak Şeyh Şami tarafından İç Anadolu'nun ortasında kurulmuştur. İlçe, Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde de yer almaktadır. Bir rivayete göre kuruluşunun orada belirtildiğı yazmaktadır. Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde "Orada ileride Şeyh Şami köyüne geldik. Bu Çankırı toprağı ile Sivas Eyaleti arasında Keskin için; Kalecik nahiyesinde 200 evli mamur ve güzel bir köydür. Ama yine evleri toprağın içindedir." diye geçer.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Şeyh Şami'den şu şekilde bahseder:

Asıl adı Hamza'dır. Hamzavi Tarikatı onda kalmıştır. Nice kerametleri görölmüştür." sözleriyle onu metheder. Evliya Çelebi, Şeyh Şami'nin asası ile yerden su çıkardığını da kerametleri arasında zikreder.

"Orada ileride Şeyh Şami köyüne geldik. Bu Çankırı toprağı Sivas Eyaleti arasında Keskin için; Kalecik nahiyesinde 200 evli mamur ve güzel bir köydür. Ama yine evleri toprağın içindedir." Şeyh Şami için yapılan cami ve türbeyi de methederek şu beyiti söyler. "Hazreti Şeyh Şami'yi gelüp ziyaret eyledük/Çok şükür Hakka yine hüsnü ibadet eyledük" Bütün bu bilgilerden Şeyh Şami lakabıyla tanınan büyük zatın, maiyeti ile birlikte gelip şu anki Sulakyurt ilçesinin bulunduğu yere yerleşmiş olduğu ve Şeyh Şami'nin Türkistan'dan Semerkant taraflarından Anadolu'ya geldiğı anlaşılmaktadır (www.sulakyurtkaymakamlığı.gov.tr).

İlçe merkezinde bulunan Şeyh Şami Camisinin avlusunun içerisinde Şeyh Şami Türbesi bulunmaktadır. Halkın inanışına göre türbenin içerisinde özel bir taş vardır ve

bu taşın inanarak ağrıyan yerine sürenlerin iyileştiğine inanılır. Ayrıca Şeyh Şami'nin asasını vurması sonucu çıktığına inanılan bir de çeşme bulunmaktadır. Bu çeşmenin adı “Şeyh Şami Çeşmesi” veya “Camisi Çeşmesi” olarak anılır.

Tacü't Tevarih isimli eserde Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemseddin'in halifelerinden olan Şeyh Hamza Şami'nin Sivas Beylerbeyliğine bağlı Keskin'de XV. yüzyılın ikinci yarısında toprağa verildiği yazılıdır. Şu andaki Yeşilyazı köyünde bulunan türbe, cami yazıtına göre Şeyh Şami tarafından 1531 yılında yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Türbede dört sanduka mevcut olup eşi ve çocuklarının defnedildikleri sanılmaktadır.

Şeyh Şami'nin Şeyh Bedreddin'in oğlu olduğu ve Nakşibendi-Bayrami tarikatine mensup olduğu da bilinmektedir. Bayramilik, Ankara'da Hacı Bayrami Veli tarafından 14. yüzyılın sonlarında kurulmuş bir tarikattır.

Sulakyurt ilçe merkezinde bulunan cami Şeyh Şami tarafından 15. yüzyılda yaptırılmıştır. Değişik zamanlarda tahribata maruz kalmış, yapılan onarımlar sonucu mimari özelliklerini kısmen kaybetmiştir. İlçenin kurucusu olan Şeyh Şami'ye ait türbe de bu caminin yanında yüksekçe bir yerde bulunmaktadır. Türbe kesme ve moloz taştan yapılmıştır. Bu türbe, yerli ve yabancı turistler tarafından sık sık ziyaret edilmektedir. Kozlu veya Kozdere adıyla anılan mezra ile Eşme mezarası (bugünkü Yeşilyazı köyü) arasına zaviyesini kurmuş ve epeyce kalabalık bir cemaate sahip olduğundan burada bir de Cuma Mescidi inşa etmiştir.

Kurulduğu günden 1940 yılına kadar Şeyh Şami ismini alan Sulakyurt ilçesi 1940 yılında Konur adını alarak bucak merkezi hâline gelmiştir. 1956 yılındaki kanun değişikliği ile Konur bucağına belediye kurulmasına karar verilmiştir. 1960 yılındaki kanunla birlikte ilçe statüsünü kazanmıştır. 1960 yılında Sulakyurt adıyla Ankara iline bağlı ilçe konumuna gelmiştir.

Daha sonrasında 1989 yılına kadar Ankara ilinin küçük bir ilçesi olarak kalmıştır. 1989 yılındaki 3578 sayılı Kanun'la birlikte Kırıkkale'nin il olmasıyla birlikte Sulakyurt ilçesi Kırıkkale iline bağlı ilçe konumuna gelmiştir.

Karagüney Dağı'nın kuzey eteklerinde kurulu olan ilçenin; yüz ölçümü 741 km. kare olup denizden yüksekliği 830 metredir. İl merkezine 52. km, Ankara'ya ise 130 km'dir. İlçenin yıllık ortalama sıcaklığı 11 derecedir. Ortalama yağış miktarı ise 410 mm'dir.

İlçenin coğrafi konumu itibarıyla en büyük sorunlarından birisi kış aylarının sert geçmesi ve buna bağlı olarak ulaşımın sıkıntıya girmesidir.

Sulakyurt ilçesine bağlı 25 köy 1 belde bulunmaktadır. İlçe merkezinde 2023 TÜİK verilerine göre 7 mahallede 2181 kişi yaşamaktadır. Sulakyurt ilçesinin köyler dâhil toplam nüfusu TÜİK 2023 verilerine göre 6762'dir.

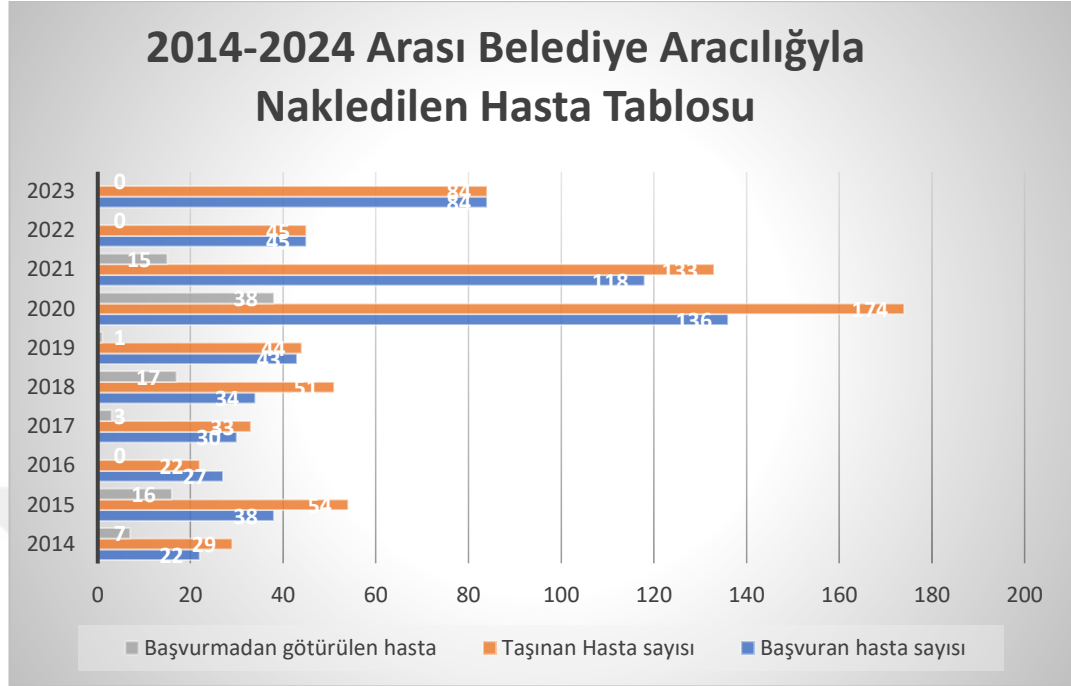
4.2. Sulakyurt Belediyesinde Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

4.2.1. Yaşlılara Yönelik Faaliyetler

Sulakyurt ilçesi, konumu itibarıyla Kırıkkale ilinin kuzeyinde yer almaktadır. Kırıkkale her ne kadar 43 ili birbirine bağlayan bir transit geçiş noktası olsa da Sulakyurt ilçesi konumundan dolayı bu güzergâhların dışında kalmaktadır. Bu nedenle ulaşım sıkıntıları yaşanmaktadır ki bu durum da iş sahası oluşumunu olumsuz etkilemektedir. Yeterli istihdam alanlarının olmaması, ulaşım imkânlarının kısıtlı olması, sosyal aktivite alanlarının yetersiz kalması ve ısınma için sadece taş kömürü kullanılmasından dolayı göç veren bir ilçedir. Başka yerlere gidenlerin büyük bir çoğunluğunu 18-40 yaş aralığındaki gençler oluşturmaktadır. Bu bağlamda ilçe nüfusunun yaklaşık yüzde 68'lik kısmını yaşlılar oluşturmaktadır. Bu nedenle belediyenin faaliyetlerinin birçoğu yaşlılar üzerine olmaktadır.

Yaşlı kesimin büyük bir kısmının kronik hastalığının olması, sürekli hastaneye veya tedavi için rehabilitasyon merkezlerine gitmelerine neden olmaktadır. Bu kapsamda belediye üzerine düşen görevi yerine getirmek amacıyla 2 adet binek otomobili bu hizmete ayırmıştır.

Tablo 1: 2014-2024 yılları arasında Belediyenin taşıdığı hastalar

Sulakyurt Belediyesi yukarıdaki tabloda gösterildiği gibi hastaları taşımıştır. Bu tablo 2014 yılı verileri baz alınarak oluşturulmuş olup 2014 öncesi verilere ulaşamamıştır. 30 Mart 2014 yerel seçimleriyle birlikte Sulakyurt ilçesinde mevcut belediye başkanı Ali Şahin seçimi kaybetmiş, yerine İsmail Bildik geçmiştir. Yeni dönemle birlikte sosyal belediyecilik hizmetlerinde artış olmuştur. Bu çerçevede yaşlılara hizmet konusunda, özellikle hasta olan yaşlıların hastaneye veya sağlık kuruluşuna nakledilmesi konusunda yapılan çalışmalar ve veriler tablodaki gibidir. 2014-2020 yılları arasında ilçe nüfusuna oranla normal bir seviyede olan hasta nakli 2020 yılında pandeminin girmesiyle beraber geçmiş yıllara oranla %120 bir artış gerçekleşmiştir. Hastaların kendi müracaatları sonucu hastaneye nakli gerçekleştiği gibi ihtiyaç durumunda ve belediye yetkililerinin tespitleri sonucunda nakle muhtaç hastaların da nakli ücretsiz olarak sağlanmıştır. 10 yıllık süreçte resmî kayıtlara göre taşınan hasta sayısı 669'dur. 669 hastanın 577'si hastaların veya yakınlarının belediyenin ilgili birimine müracaatı sonucu olurken 92 hastanın herhangi bir müracaatı olmadan belediyenin tespitleri sonucunda nakledilmiştir.

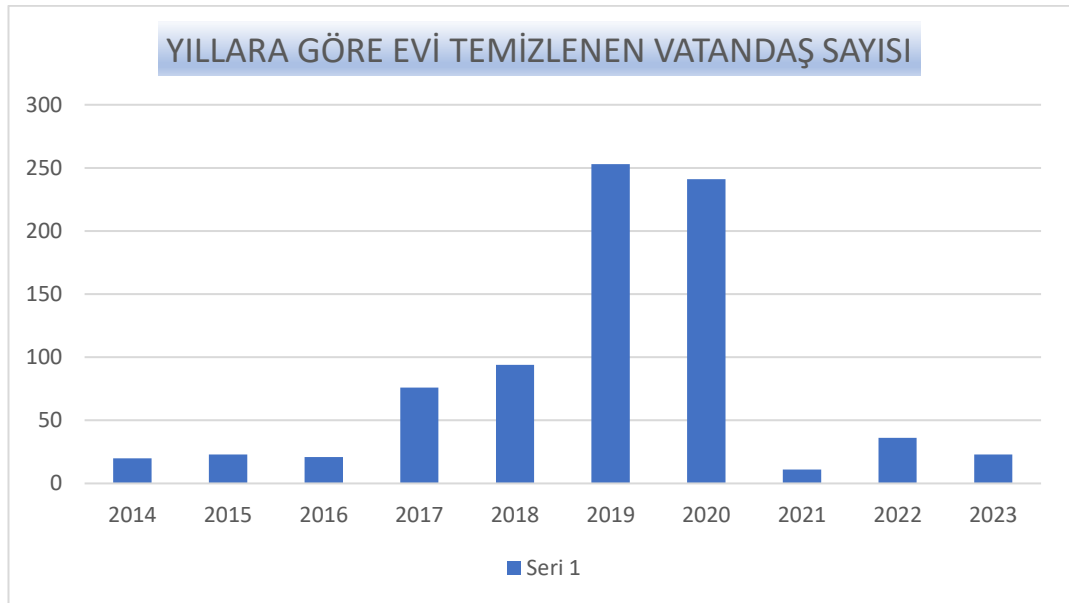
Ayrıca hastalar hastaneye sevk edilene kadar yanlarında refakatçi olmaları için belediye personeli eşlik etmiştir. Hastanedeki evrak işlemleri, tahlil işlemleri, yatış işlemleri, ilaç işlemleri gibi tüm hizmetlerin takibi ve gerekli malzemelerin temini de

belediye personellerince takip edilip yapılmıştır. Yaşlı ve bakıma muhtaç olan hastalara hastane sürecinden sonra evde gerekli takiplerinin yapılması, ilaçlarının temini ve evinin hijyeni gibi konular da titizlikle takip edilmiştir.

İlçede yaşlı vatandaşlara özel olarak geliştirilen bir diğer proje de yaşlı vatandaşların evlerinin bakımları, temizlikleri, yemeklerin yapımları ve kış aylarında soba kovalarının doldurulması boşaltılması ve sobaya taşınması gibi ihtiyaçlarını karşılayacak bir ekip oluşturulmuştur. Bu ihtiyaçlar Sulakyurt Belediyesi personelleriyle giderilmektedir.

İlçede 2014-2024 yılları arasında 798 yaşlı ve hasta vatandaşın evi temizlenmiş, evin gerekli temizlik ve bakımları yapılmıştır. Bu 10 yıllık süreç içerisinde 2019 ve 2020 yılları hariç tutulmuştur. Pandemi döneminde, yani 2019-2020 yıllarında pandemiden dolayı belediye personeline ek olarak erkek kuaförü alınmıştır. Erkek kuaförünün kadroya katılmasıyla beraber özellikle pandeminin yoğun yaşandığı ve sokağa çıkma yasaklarının olduğu dönemlerde personel ev temizliği ve ev bakımlarının yanı sıra yaşlı vatandaşlara ücretsiz şekilde kuaför ve kişisel bakım imkânı sunulmuştur.

Tablo 2: Yıllara göre Belediye tarafından temizliği yapılan hane sayısı

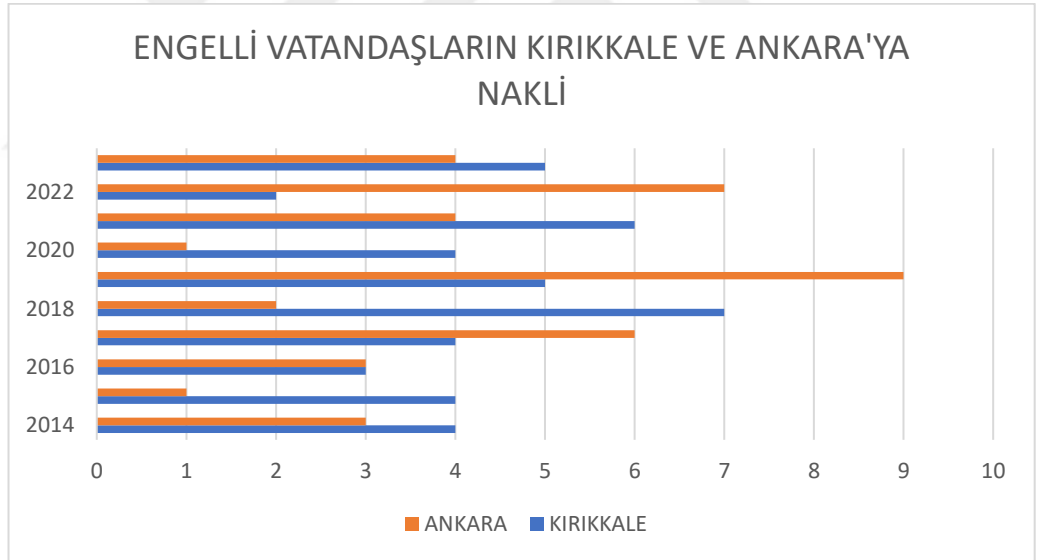
4.2.2. Engellilere Yönelik Faaliyetler

İlçe nüfusunun az olmasından dolayı ilçede yaşayan engelli nüfusu da oldukça azdır. Bu durum da ilçedeki engelli bireylerin daha çok ve daha iyi hizmet almasını sağlamaktadır. Engelli vatandaşların rehabilitasyon ve diğer hizmetleri için Belediye Başkanlığına müracaatları sonucu Belediye Başkanlığı sosyal belediyeciliğin bir gereği olarak üzerine düşen görevi yapmaktadır.

Ankara'ya ve Kırıkkale'ye engelli vatandaşların tedavisi için gitmesi gerektiğinde ulaşımı sağlanmaktadır. Bundan dolayı da hiçbir vatandaştan ücret talep edilmemiştir.

Toplamda 10 yıllık süreçte 84 engelli vatandaş Kırıkkale ve Ankara'ya tedavi için gönderilmiştir. Belediye ilgili bakanlıklarla resmî yazışmalar yaparak engelli vatandaşların durumlarına göre tedavi süreçleri hakkında bir gayret ortaya koymuştur.

Tablo 3: Engelli vatandaşların diğer illere sevk tablosu

Ayrıca 3 Aralık Dünya Engelliler Günü'nde Sulakyurt Belediyesi engelli bireyleri ziyaret ederek çeşitli hediyeler vermiştir. Bu ziyaretlerle engelli bireylerimizin toplumdan ayrı tutulmaması ve motivasyonlarının artırılması amaçlanmıştır.

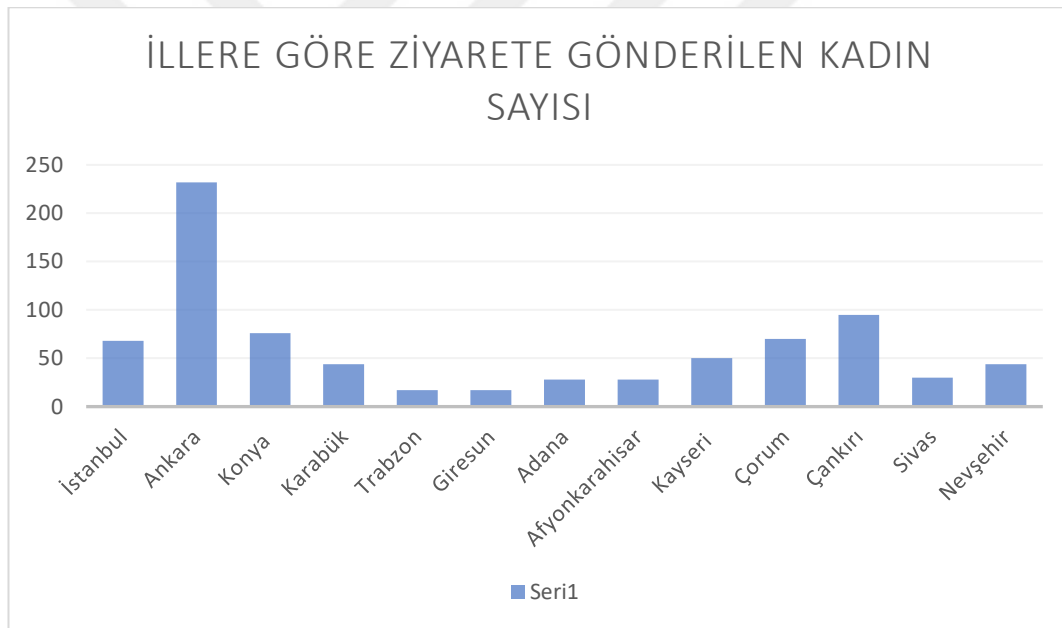
4.2.3. Kadınlara Yönelik Faaliyetler

Sulakyurt Belediyesi 2014-2024 yılları arasında ilçede yaşayan tüm kadınlara çeşitli etkinlikler ve programlar tertip edilmiştir. Özellikle Kadınlar Günü ve Anneler

Günü'nde ilçede yaşayan ve belediyenin düzenlediği programa iştirak eden ilçe kadınlarına çeşitli hediyeler ve ikramlar yapılmıştır. Belediye bünyesinde bulunan kapalı düğün salonu, açık hava kır düğün salonu, belediye taziye evi ve belediye aşevi kadınların talepleri doğrultusunda çeşitli programlar ve etkinlikler için kadınlara tahsis edilmiştir.

Kadınlar çeşitli illere düzenlenen günübirlik gezilere belediye tarafından ücretsiz bir şekilde gönderilmiştir. Bu iller; İstanbul, Ankara, Konya, Karabük, Trabzon, Giresun, Adana, Afyonkarahisar, Kayseri, Çorum, Çankırı, Sivas ve Nevşehir illeridir.

Tablo 4: Başka illere turistik amaçlı geziye gönderilen kadınların sayısı ve gönderilen iller

İlçenin ekonomik yapısı ve nüfusundan dolayı imkânları kısıtlı olmasına rağmen 10 yıllık süreç boyunca 13 ile sadece kadınlara yönelik olarak toplamda 70 farklı sefer olmak üzere 799 kadın turistik gezilere katılmıştır.

Ayrıca ilçede Polis Haftası, Tıp Bayramı, Öğretmenler Günü, Anneler Günü, Dünya Kadınlar Günü gibi özel günlerde ilçede çalışan kadın kamu personeli ve kadın esnafların özel günleri çeşitli hediyelerle kutlanmıştır.

Kadınların iş hayatına katılması ve istihdamı konusunda da belediye üzerine düşen sorumluluğun bilincinde olarak çalışması için belediyenin boş kadrolarına kadın personel istihdamı sağlamıştır.

Sulakyurt Belediye Meclisi, nüfusundan dolayı 9 üyeden oluşmaktadır. Her seçim döneminde en az biri kadın üye olarak şekillenmiştir. 31 Mart 2024 mahallî idareler seçimlerinde kadın Belediye Meclis üye sayısı 2'ye yükselmiştir. Kadın Belediye Meclis üyesinin olması ilçede kadınlara verilen değeri gösterdiği gibi kadınların yönetimde söz sahibi olmasına da olanak sağlamıştır. İlçede kadın Belediye Meclis üyelerinin olması, ilçede yaşayan veya ilçe sınırları içerisinde çalışan kadınların sorunlarının çözümü için oldukça etkili olmuştur.

İlçe nüfusunun az olması, ilçenin il merkezine uzak olması ve sosyal faaliyet alanlarının oldukça kısıtlı olması nedeniyle ilçede sosyal aktiviteler oldukça sınırlıdır. Bu nedenle kadınlar kendi aralarında organize olarak belediyenin sponsorluğunda etkinlikler yapmaktadırlar.

Sulakyurt, konumu itibarıyla sulu ve susuz tarım yapılmasına elverişli arazilere sahiptir. Bu bağlamda Sulakyurt'ta yeni bir iş sahasının önünü açmak ve ilçede kadın nüfusunun iş hayatına katılımını artırmak amacıyla 2020 yılında Kırıkkale Ticaret İl Müdürlüğü, Sulakyurt Kaymakamlığı ve Sulakyurt Belediyesinin ortak çabası sonucunda Sulakyurt Kadın Kooperatifi kurulmuştur. Bu kooperatifte Sulakyurt arazilerinde yetişen kornişon salatalık turşusu, domates salçası, domates kurusu üretimi yapılarak iç pazarlarda satılmıştır. Böylelikle ilçede yaşayan kadınlara ek iş sahası açılmış olup ayrıca gelir elde etmeleri sağlanmıştır.

Kadın kooperatifinin kurulacağı bina belediyenin binasıdır. Belediye sosyal belediyeciliğin bir sorumluluğu olarak bu binayı kooperatife ücretsiz bir şekilde tahsis etmiştir. Ayrıca belediyeye ait olan 30.000 m² tarla bedelsiz bir şekilde kooperatifin kullanımına bağışlanmıştır. Bu arazilerde yetiştirilen domates ve salatalıklar hasat edildikten sonra kooperatif bünyesinde turşu ve salça yapımında kullanılmıştır.

Daha önceki yıllarda ise Sulakyurt Belediyesinin buna benzer örnek bir uygulaması olmuştur. 2007 yılında Sulakyurt Belediyesine bağlı olarak Süt Birliği Kooperatifi ve Süt Ürünleri Üretim Tesisi kurulmuştur. Burada da amaç yine ilçe kadınlarının iş hayatına girmesini katılımını ve maddi olarak gelir elde etmesini sağlamaktır.

Bu kooperatifte ise her gün sabah ilçede hayvanlardan sağılan sütler birliğe getirilir. Birlikte gerekli sağlık kontrollerinden geçtikten sonra üretim merkezine gönderilerek orada peynir ve yoğurt gibi süt ürünleri üretilerek piyasaya sürülmesi sağlanmıştır.

İlçede dinî günlerde de kadınlar unutulmamıştır. Her türlü dinî etkinlikte kadınlara özel olarak düzenlenen mevlüt ve diğer organizasyonlarda belediye imkânları seferber edilmiştir.

4.2.4. Çocuklara ve Gençlere Yönelik Faaliyetler

Gençlerin, çocukların beden ve ruh sağlığını korumak, sosyokültürel gelişimlerini desteklemek, gençlerin ve çocukların, ilgi alanları doğrultusunda eğitimlerine katkı sağlamak ve beceri kazandırmak amacıyla merkezlerde sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif amaçlı faaliyetlerde bulunmaktadır.

Bu kapsamda Sulakyurt Belediyesi yoğun uğraşları sonucu ilçeye bir spor salonu kazandırmıştır. İş insanı Sadettin Saran ile iletişime geçen Sulakyurt Belediye Başkanlığı bu girişimlerin sonucunda kamu harcaması olmadan tamamen bağış usulüyle ilçeye tam donanımlı bir spor salonu kazandırmıştır. Spor salonunun kapasitesi 400 kişilik olup voleybol, basketbol gibi salon sporlarının hepsinin yapılabilmesi için tasarlanmıştır.

Her yıl geleneksel olarak lise son sınıf öğrencilerinin mezuniyet kutlaması da belediye tarafından muazzam titizlikle organize edilmiştir. Bu kapsamda belediyeye ait olan park, her sene mezuniyet için dizayn edilmiş, gerekli ses ve ışıklandırma sistemi ayarlanmıştır. Ayrıca belediye gençlerin organizasyonuna bir jest yaparak her sene yerel sanatçılardan bir sanatçı getirmiştir.

Daha önceki yıllarda birkaç kez kurulmuş olup tekrar kapatılan Sulakyurt Belediyespor 2016 yılında tekrar kurularak Kırıkkale 2. Amatör Kümeye 2016-2017 sezonunda katılmıştır. O sezon takım ligi 2. bitirmiş ve şampiyonluğu kıl payı kaçırmıştır. Belediyenin gelecek sezon için ciddi anlamda emeği ve çabası sonucu takım sponsorluk almıştır.

Bunun sonucunda 2017-2018 sezonunda takım 2. Amatör Kümede namağlup şampiyon olarak 1. Amatör Kümeye yükseldi. 1. Amatör Kümede de 5 sezondur

mücadele vermektedir. Sulakyurt Belediyesporun bu başarısı ilçede gençlerin kötü alışkanlıklardan uzaklaşarak spora yönelmesine sağlamıştır. Ayrıca ilçedeki gençler arasında bu takım sayesinde bir birliktelik ve kaynaşma olmuştur.

Yine 2017 yılında Sulakyurt Ömer Halisdemir Spor Salonunda Türkiye Gençler Wushu Şampiyonası Final Etapları yapıldı. Bu turnuvaya 10 ilden 29 kulüp ve 290 sporcu katıldı. Turnuva 4 gün sürdü ve tüm ilçe halkının çok yoğun ilgisini çekti.

2016 yılında Kırıkkale Amatör Küme tarihinde bir ilk yaşanarak ilk gece maçı oynandı. İlk gece maçı Sulakyurt Belediyespor ile Delice Belediyespor arasında gerçekleşti.

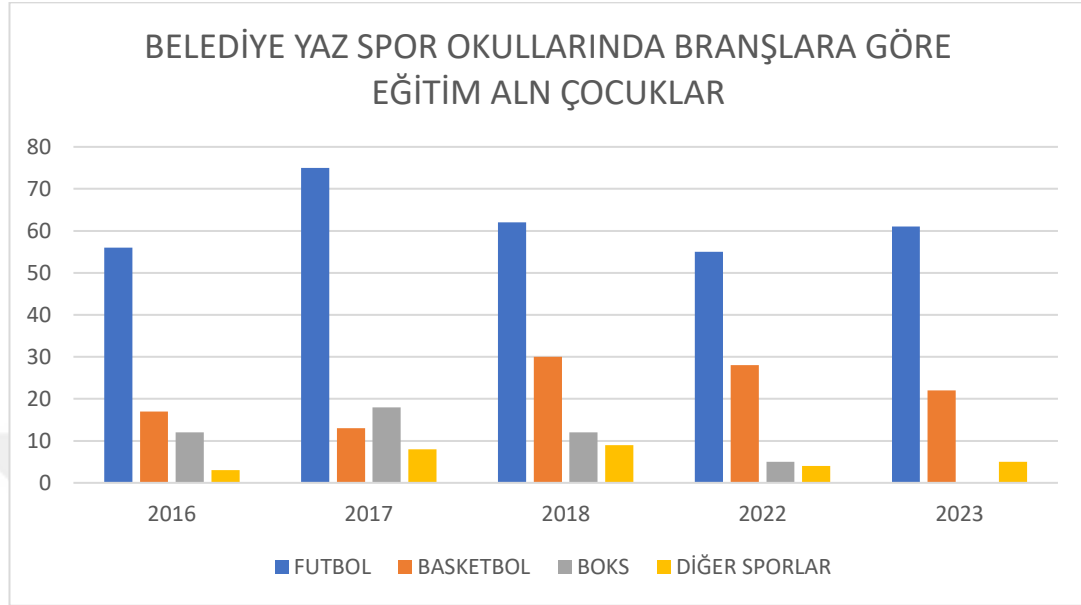
Sulakyurt Belediyesi yaz aylarında ilçe gençlerinin spor yapabilmesi amacıyla kendisine ait olan kapalı düğün salonunu spor salonuna çevirerek gençlere ücretsiz bir şekilde çeşitli branşlarda spor yapma imkânı tanıdı. Bu kapsamda profesyonel hocalarla anlaşarak yaz ayı boyunca gençlerin profesyonel şekilde eğitim alması sağlandı.

Bu kapsamda yetiştirilen sporcularından birisi 15-19 Ocak 2020 tarihlerinde Kyokushin Türkiye Şampiyonasında derece yaparak Avrupa Şampiyonasına katılmaya hak kazandı.

2018 yılının Eylül ayında Sulakyurt Belediyesinin girişimleri sonucu Kırıkkalegücü Spor Kulübü Sulakyurt ilçesinde Basketbol Şenliği düzenledi. Şenlikte Kırıkkalegücü takımı profesyonel sporcuları gösteri yaptılar. Bu gösterinin ardından ilçenin gençlerinden oluşan bir karma takım ile A Takımı oyuncularını dostluk maçı yaptı. Bu şenlik halkın beğenisini topladı.

Belediye yaz spor okulları açarak yazın ilçede ikamet eden veya yaz tatilini ilçede geçirmek için ilçeye gelen çocuklar için çeşitli branşlarda eğitimler vermiştir. Ayrıca burada eğitim alan gençlerin forma gibi ihtiyaç duyduğu malzemeler de belediye bünyesinde karşılanmıştır.

Tablo 5: Belediye bünyesinde açılan yaz spor okullarında eğitim alan öğrencilerin branşlara göre dağılımı

2016-2023 yılları arasında ilçede toplamda 495 genç yaz spor okullarında eğitim almıştır.

2019-2021 yılları arasında pandeminin etkisinden dolayı yaz spor okulları faaliyetlerine ara vermiştir. Yaz okulu faaliyetleri ilçede sosyal belediyeciliğe örnek durumların başında gelmektedir. Öyle ki gençlerin yaz aylarının sıcağında ilçede imkânların kısıtlı olmasından ve sosyal anlamda yapacak bir şeyler bulunmamasından dolayı böyle bir kurs, gençlerin sosyal anlamda alan bulmasına imkân sağlamıştır.

Sulakyurt ilçesinin Kırıkkale iline yaklaşık 60 km uzaklıkta olması il merkezine ulaşımı da oldukça zor hâle getirmektedir. Özellikle üniversiteye giriş sınavı olan “Temel Yeterlilik Sınavı (TYT)” ve “Alan Yeterlilik Sınavı”nda (AYT) gençlerin ulaşım açısından problem yaşamaması için her yıl belediye tarafından ücretsiz şekilde hem sınava girmek için hem de sınavdan sonra ilçeye geri dönmek için ücretsiz otobüs tahsis edilmektedir.

4.2.5. Yoksullara Yönelik Faaliyetler

Sulakyurt belediyesi sosyal belediyeciliğin bir gereği olarak yardıma muhtaç vatandaşlar için kendi üzerine düşen her sorumluluğu yerine getirmektedir. İlçede

yoksul vatandaşların tespiti için mahalle muhtarları, Sulakyurt Kaymakamlığı, Sulakyurt Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve esnaflarla birlikte komisyon kurulmuştur. Ayrıca bu vatandaşlara ne tür yardım yapılacağı yardımların cinsinin ne olacağı kararlaştırılmıştır.

İlçede kışın ısınmak için tek çarenin soba kömürü olması ve ülkede enflasyonist yapının aktif olmasından dolayı kömür maliyetleri özellikle yoksul vatandaşlar için oldukça sorun teşkil etmektedir. Bu bağlamda belediye tarafından ihtiyaç sahibi vatandaşlara gerekli kömür yardımı yapılmaktadır. Ayrıca ramazan ayında ve yılın başkaca diğer zamanlarında yardım kolileri düzenlenerek ihtiyaç sahibi vatandaşlara ulaştırılmaktadır.

İlçede ikamet eden ve üniversiteyi kazanan fakat maddi imkânsızlıklardan dolayı okumakta zorlanan öğrencilere gerekli destek belediye tarafından sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra gerekli teknolojik gereçler ihtiyaç sahibi öğrencilere verilmektedir.

4.3. Mesleki Eğitim Faaliyetlerine ve İşsizlere Yönelik Uygulamalar

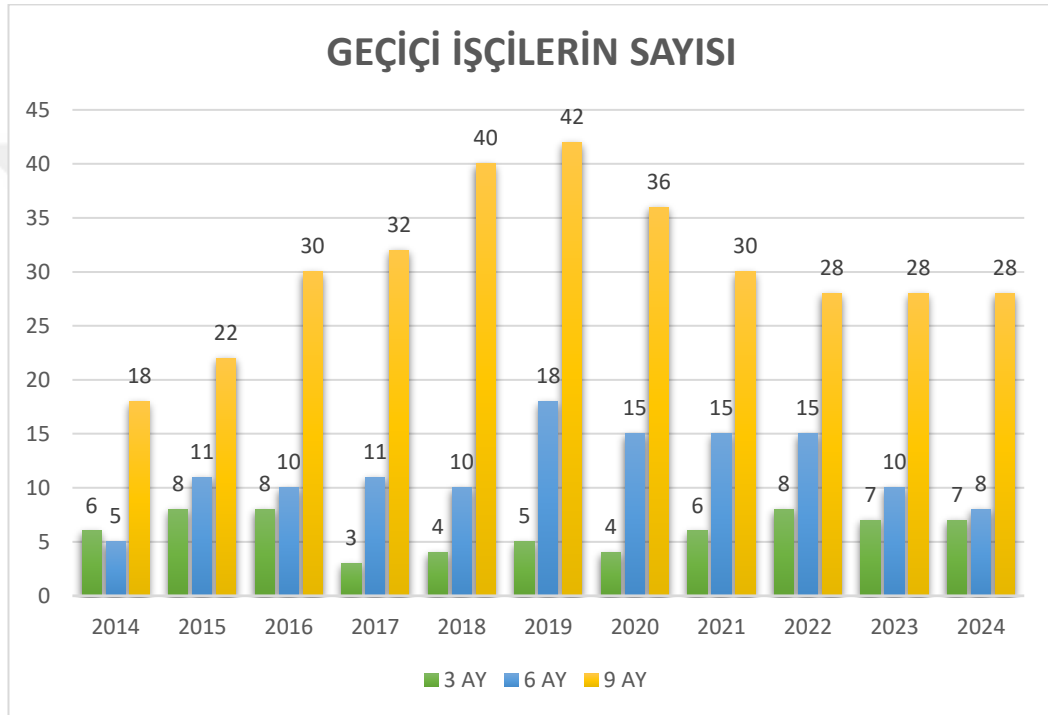
Sulakyurt 1959'da ilçe olmuştur. İlçe olmasından önce Ankara ili Kalecik ilçesine bağlı bir nahiyedir. Daha sonra ilçe olmasıyla beraber Kırıkkale iline bağlanmıştır. Sulakyurt ilk kuruluşundan bu tarafa ana geçim kaynağı çiftçilik ve hayvancılık olmuştur.

İlçede tarım ve hayvancılık harici iş sahasının olmaması ilçede yaşayan özellikle 18-45 yaş arası nüfus için en temel sorunların başında gelmektedir. İş sahasının olmamasından dolayı mesleki kollara yönelim de az olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı belediyeye sosyal sorumluluğun bir gereği olarak iş alanı oluşturma ve işsizlikle mücadele etme konusunda önemli işler düşmektedir.

Özellikle ilçenin konumu ve şehirler arası yollara uzaklığından dolayı iş sahası bulunmaması ve bu nedenle de dışarıya göç veren bir ilçe olması ilçenin en temel sorunlarının başında gelir. Bu bağlamda belediye bu konuda sürekli olarak girişimlerde bulunmaktadır. 2014-2024 döneminde 2024 yılı dâhil sürekli olarak İş-Kur ile koordineli çalışarak 3 aylık, 6 aylık ve 9 aylık sürelerle de olsa geçici işçi alımlarıyla bu sorunu çözmeye çalışmaktadır.

Aşağıdaki tabloda belediye ve İş-Kur İl Müdürlüğü'nün anlaşmasının sonucu olarak yıllara göre çalıştırılan işçi ve TYP'liler (Toplum Yararına Programlar) gösterilmektedir. Bu tablodaki veriler baz alınarak incelendiğinde 2000 nüfuslu bir ilçe için işsizlik sorununu kökten çözme bile sorun büyük oranda çözüme kavuşturulmuştur.

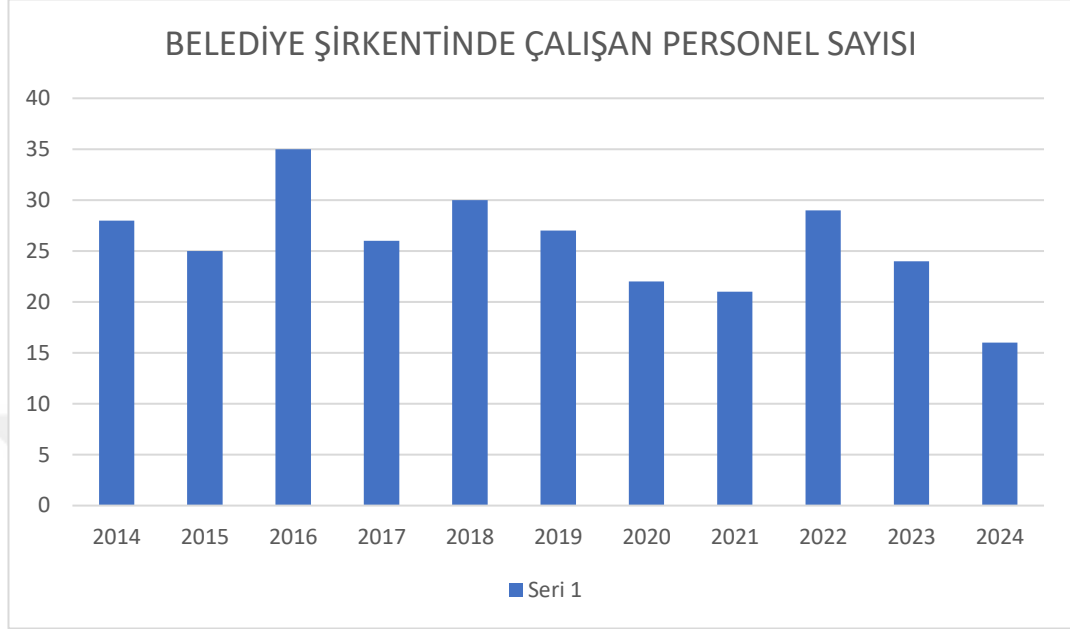
Tablo 6: Belediye ve İş-Kur İl Müdürlüğü ortak protokolü sonucu alınan işçilerin sayısal verisi

03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 70'inci maddesi 03.07.2005 Tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Şirket Kurulması" başlıklı 70'inci maddesi aynen şöyledir: "Belediye kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre şirket kurabilir."

2005 tarihli ve 5393 sayılı bu Kanun'a göre belediyeler işleyişin bozulmaması ve istihdamın artması için şirket kurabilmektedir. Bu maddeye dayanarak Sulakyurt Belediyesi kendi iştirakinde bir şirket kurmuştur. Bu şirketin kurulmasındaki amaç ilçede işsizliğin azaltılması ve belediyenin işlerinin yürütülmesidir. Bu bağlamda kurulan şirketin temel amacı istihdam sorunu olmuştur. Bu şirkete işçi alımında temel kriter işe alınacak kişinin ekonomik durumudur. 10 yıllık süreç incelendiğinde yıllık bazda toplamda 283 vatandaşa istihdam sağlanmıştır.

Tablo 7: Belediye bünyesine bağlı şirkette yıllara göre çalışan kişi sayısı

Şirkete işçi alımında ihtiyaçların önceliğine göre personel alım kriteri uygulanmıştır. Ayrıca şirkete personel alımında yıllara göre farklılık görülmesinin temel nedeni, personel gideri belediyenin genel bütçesinin yüzde 40'ını aşmadığından dolayıdır.

Sulakyurt Belediyesi sürekli diğer belediyelerle iletişim hâlinde kalmış ve işsizliğin azaltılması için diğer belediyelerle fikir alışverişinde bulunmuştur. İşsizliğin yanı sıra kendi personelinin eğitimi ve gelişimine katkı sağlamak için diğer illerdeki il belediyelerine ve ilçe belediyelerine personelini eğitime göndermiştir.

5. SOSYAL BELEDİYESİCİLİK UYGULAMASINDA ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

Sosyal politika kavramı 19. yüzyılda Batı'da ortaya çıkmış ve devletin, sendikaların, sivil toplum örgütlerinin ve benzeri oluşumların ortak çabalarıyla biçimlenmiştir. Gelişmiş ülkelerde sosyal devlet kavramı başarılı bir oluşumken az gelişmiş ülkelerde durum tam tersine işlemektedir. Az gelişmiş ülkeler ekonomik ve sosyal gelişimini henüz tamamlayamadığı için kamu yönetimleri bu alanda zayıf kalmaktadır. Bu nedenden dolayı devlet üzerine düşen sosyal devlet sorumluluğunu tam anlamıyla yerine getiremediği için halkın refahı yeterli düzeye çıkarılamamaktadır.

Sosyal belediyecilik uygulamalarının sınırlarının kanunlarla açıkça çizilmemiş olması ve sosyal belediyecilik faaliyetleri üzerine etkin denetim yapılmaması hizmetlerin halka sunulmasında tarafsızlığı ve kayırmacılığı beraberinde getirmektedir. Tarafsızlık/nesnellik, açıklık/şeffaflık gibi evrensel ilkelerin yerini genellikle partizanlık ya da kendi adamı gibi kavramların alması da sosyal belediyeciliğin temel sorunlarını oluşturmaktadır.

Belediyeler sosyal belediyecilik faaliyetlerini gerçekleştirirken şeffaflık yerine partizanlık yapmaktadır. Özellikle kırsal kesim belediyeleri veya nüfusu az olan ilçe belediyelerinde bu sorunla sıklıkla karşılaşmaktadır. Kendisine oy veren, seçim sürecinde kendisini destekleyen kendi seçmenine veya kendi adamına sosyal politikalar adı altında nakdi ve ayni yardımlar yapılırken kendi seçmeni olmayan, seçimlerde muhalif olan kişiler gerçekten ihtiyaç sahibi olsa bile sosyal yardımlardan ve diğer sosyal politikalardan mahrum bırakılabilmektedir.

Akraba, hemşehri, siyasilerle olan yakın ilişkiler, eş dost ilişkileri göz önünde tutularak sosyal nitelikli iş ve hizmetler yerel yönetimleri bir kamu kurumu olmaktan çıkarak küçük bir topluluk, grup ya da bir kulüp gibi atfedilmesine neden olmaktadır (Keskin, 2008:148-150).

Tüm bu nedenlerden dolayı partizanlığı engelleyecek, eş, dost, kardeş, akraba, hemşehri gibi ayrımcı kavramları ortadan kaldıracak, adil bir kaynak dağılımını

düzgün bir şekilde yapan, gerçekliği ve şeffaflığı baz alan ulusal ve uluslararası standartlara uygun yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Vatandaşa verilen sosyal hak ve hizmetlerin uygulanmasında bunun bir anayasal hak değil de mevcut belediyenin veya iktidarın o vatandaşa hediyesiymiş gibi sunulması da sorunlardan biridir. Bir anlamda söz konusu hizmetler onlara göre bir lütuftur ve dolaylı olarak da yararlananları minnet duygusu içinde bırakmaya yöneliktir. Böyle olunca siyasi rant ortaya çıkmaktadır. Mevcut yönetim bu hakkı kişiye bir lütufmuş gibi verdiği için o vatandaştan oy beklentisi içine girer ve bu konuda yardımını alan kişi psikolojik bir baskıya maruz kalır.

Bu sorunun önüne geçmek için en önemli hareket, eğitim sisteminin değiştirilmesiyle başlar. Şöyle ki eğitim sisteminin başında, yani çocukluk yaşlarından itibaren kişilerin devlete karşı sorumluluklarının hatırlatıldığı gibi devletin de vatandaşa karşı sorumluluklarının net bir şekilde eğitim alan çocuklara aktarılması zorunludur. Böylelikle gerek yerel yönetimlerin gerekse merkezî idarenin vatandaşın temel hakkını vatandaşa hizmet olarak sunarken bunu bir lütufmuş gibi göstermek suretiyle siyasi ranta mahal verilmemiş olur.

Sosyal hizmetlerin uygulanması sırasında merkezî idare ile yerel yönetimler arasında sürekli görev uyuşmazlığı ve alan anlaşmazlığı çıkmaktadır. Bu uyuşmazlık hizmetlerin ciddi derecede aksamasına ve bu aksamadan dolayı vatandaşların mağduriyeti söz konusu olabilmektedir. Gerek merkezî idarenin gerekse yerel yönetimlerin hizmet alanlarının açık bir şekilde belirtilmemesi karmaşanın en temel nedenidir.

Sosyal belediyeciliğin aslında en temel sorunu yerel yönetimlerin yeterli mali kaynak bulamamasıdır. Kaynak yetersizliğinin olduğu yerel yönetimlerde sosyal politikalara yeteri kadar bütçe ayrılmamaktadır. Bu nedenle bu anlamda bir politika veya bir proje hayata geçirileceği zaman kaynak yetersizliğinden dolayı genellikle ertelenir ya da tamamen iptal edilir.

Merkezî idare yerel yönetimlere sosyal politikalar konusunda görev aktarımı yaparken genellikle bütçeyi sağlamaz ya da sağlasa bile görevin maliyetinin altında bir bütçe karşılar. Bu durum kaynak yetersizliğinden dolayı hizmetlerin aksamasına neden olmaktadır. 2008 yılında çıkarılan yasa hükmüne göre yerel yönetimlerin genel bütçe vergi gelirleri toplamı içinden alacakları payın miktarı toplam %6,5'tir. Bu

durum yerel yönetimleri hem mali güç bakımından sınırlamakta hem de merkezî yönetime olan bağımlılığını artırmaktadır. Bunun bir doğal sonucu olarak da ülkemizin en önemli yerel yönetim birimleri olan belediyelerin kamu hizmetlerine olan katkıları ve dolayısıyla sosyal politika alanlarına yönelik harcamaları da sınırlı olmaktadır.

Sosyal belediyeçilik hizmetleri yürütülürken fiziksel ve sosyokültürel hizmetler bir bütünlük içinde ele alınmalı ve birbirini tamamlayan unsurlar olarak görülmelidir. Örneğin fiziksel çevrenin erişilebilir ve ulaşılabilir nitelikte yeniden yapılandırılması, engellilerin önündeki sadece fiziksel engellerini değil sosyokültürel hayata katılımlarının önündeki engelleri de ortadan kaldıracaktır. Öte yandan sosyal ve pedagojik unsurlar içermeyen, sadece maddi desteğe dayanan bir sosyal yardım anlayışı ve uygulaması, sosyal barış, ahlak ve gelişme gibi sosyal politika hedeflerinin gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır. Aile içi şiddet, yabancılaşıma, kültürel yozlaşma gibi genel sosyal tehlikelere karşı çok yönlü sosyokültürel programların da uygulanması gerekmektedir (Seyyar, 2008:41).

Büyükşehirler başta olmak üzere il belediyelerinde veya nüfusu fazla olan ilçe belediyelerinde dar gelirli bazı vatandaşlar için belediyelerin sosyal yardımları tek gelir kaynağı olmakta ve yaşamsal bir değer taşımaktadır. Buradaki en büyük sorun, bu hizmetlerin benimsenmiş olup bir çözüm arayışına girmek yerine kendini bu politikalarla geçinmeye zorlamasından kaynaklanmaktadır. Bu yardımların ve bu politikaların geçici bir çözüm olduğunun çoğu zaman farkında olunmadığından vatandaşların buna göre hayatının geçimini şekillendirmesi sorunun temel nedenidir. Bu yardımları benimseyen ve bunun üzerine plan yapan vatandaşların bunun yerine istihdamı artırıcı nitelikte olan sosyal politikaları benimsemeleri hem vatandaşların refah kalitesini artırır hem de yerel yönetimler üzerindeki maliyeti azaltır.

Aksi durumda yardıma alışmış, sürekli yardım alan aileler, yoksulluk tuzağına düşebilirler. Yardımların sürekliliği o aileleri çalışmamaya ve bunun sonucunda tembelliğe itmektir. Bu nedenle yardım alanlar kısa vadeli olmalı, orta ve uzun vadede yoksullara daha çok kalkındırma ve istihdam sağlama amaçlı uygulamalara öncelik verilmelidir (Keskin, 2008:156).

Nakdi yardımlar, iş gücü niteliğine sahip yoksullara mesleki eğitim alma, okuma yazma kurslarına katılma, çocuğunu okula gönderme vb. belirli sosyokültürel şartlara bağlı ve kişinin ekonomik bağımsızlığa kavuşması durumunda da kısmi geri

ödemeli olarak yapılmalıdır. Bazı nedenlerden dolayı çalışmayan yoksul, engelli, malul, yaşlı veya çalıştığı hâlde açlık sınırının altında kalan kişilere ise sosyal yardımlar şartsız olarak verilmelidir. Teşvik amaçlı olarak yoksul girişimciler için mikro finans projeleri geliştirilmeli, ayrıca kendi işini kurmak isteyenlere parasal destek yerine işletme için gerekli teçhizat, temel malzeme, ham madde, gerekli personelin giderleri, yakıt giderleri, üretim giderleri gibi giderler karşılanmalıdır.

Yerel yönetimler özellikle sosyal politikaları oluştururken sadece kendi yönetim organlarıyla bu politikaları oluşturmamalıdır. Bunun için üniversitelerden, ilgili odalardan, sivil toplum kuruluşlarından (STK), özel sektör temsilcilerinden ve mahalle muhtarlarından destek alınması gerekmektedir. Çünkü belediyeler halkın her kesimine vâkıf olamadıkları için bu politikaları oluştururken eksik oluşturmaktadırlar. Böyle bir durumda da toplumda gerçekten bu politikaların sağlayacağı nakdi ve aynı yardımlara ihtiyacı olan vatandaşların bu politikaların dışında kalarak yararlanamaması durumu gün yüzüne çıkmaktadır.

Sosyal belediyecilik faaliyetlerinde başarı kriterinin değerlendirilmesi sadece kaç kişiye ne kadar hizmet götürdüğü şeklinde değerlendirilmemelidir. Kişiyi baz almaktan çok, halkın ne kadarının ne kadar faydalandığıdır. Sosyal politikalarla halktan ne kadar çok kişiye ulaşırsa ve halkın refahının ne kadar arttığı hesaplanırsa sosyal politikaların başarısı ortaya çıkar.

Bir diğer kriter de bu politikalar oluşturulurken sivil toplum kuruluşlarından ne kadar destek alındığı, bu destek sayesinde halkın ne kadarına ulaşabildiğidir.

Tüm ülkelerin genel sorunlarından birisi de bürokratik işlemlerin çokluğu ve evrak işlerinin karmaşık olmasıdır. Bu sorun, özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde daha da fazladır. Bu sorundan kaynaklanan en önemli problem de sosyal politikalara ihtiyaç duyan kesimin tespitinin yapılmasında eksikliklerin yaşanması ve buna bağlı olarak gerek merkezî idare gerekse yerel yönetimler tarafından ihtiyaç sahibi vatandaşların tespitinin yapılamamasıdır.

5.1. Türkiye'nin Sosyal Belediyeciliğe Yönelme Nedenleri

Yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik faaliyetleri Avrupa'da 19. yüzyılda başlamıştır. O dönemde Avrupa'da yerel yönetimler yol, su, kanalizasyon gibi temel

hizmetlerin yanı sıra kadın ve çocuk emeğinin denetimi, kamu sağlığı sistemlerinin oluşturulması, okullar, yoksullar ve yaşlılar için bakım imkânlarının geliştirilmesi gibi sosyal belediyeçilik hizmetlerini karşılamaktaydı. Türkiye’de köyden kente göçün başladığı 1940’larda ise kentlerde ciddi sorunlar oluşmaya başlamıştır. Dolayısıyla kent yönetimleri artık temel ihtiyaçları dahi karşılamakta zorlanır hâle gelmişti. Bu süreçte İstanbul Ankara İzmir Kocaeli Bursa başta olmak üzere büyükşehirlerde yerel yönetimlerin sadece yol, su, kanalizasyon gibi faaliyetleri yapmasının yetersiz olduğu görülmekteydi. Bu bağlamda belediyeler artık temel hizmetlerinin yanı sıra halkın refahını artıracak politikaları da üretmek zorunda kalıyordu.

Türkiye’de çarpık kentleşme sonucu gecekondu sayısı çok fazla artmıştır. Şöyle ki gecekondu sayısı 1955 yılında 50 bin iken 1980’de 950 bine, buralarda yaşayan nüfus miktarı ise 250 binden 4 milyon 475 bine yükselmiştir. Toplamda bakıldığında ise gecekondu nüfusunun genel nüfus içindeki oranının 1955 yılında %4,6 iken 1980 yılında %23,5’e yükseldiği görülmektedir (Aydınlı, 2004: 145).

Türkiye’de 1980’li yıllar halk üzerindeki baskının oldukça arttığı ve âdeta halkın köyden kente göçe zorlandığı dönemlerdi. Bu yıllarda Türkiye’de ortaya çıkan terör sorunu ve ülkedeki ekonomik istikrarsızlığın halkı etkilemesi sonucu göç oranlarında ciddi bir artış olmuştur. Daha iyi bir hayat kurma düşüncesiyle köyden kente göç eden insanlar burada da umduğunu bulamamış ve sonucunda travmayla karşı karşıya kalmıştır. Başta şehrin sosyokültürel değerlerine uyum sağlamakta zorlanan bireyler buna ek olarak ekonomik nedenlerden dolayı da zorlanmıştır. Böyle ortamda çocukların suça karışma oranı artmıştır, bazen de eğitimlerinden fedakârlık yaparak ailenin geçimiyle ilgilenmek zorunda kalmışlardır (Aydın, 2011: 58).

Günden güne halkın devletten beklentisi artmaktadır. Bu beklentilere karşılık bulmak için en yakın temsilciyi belediyeler olarak görmektedir. Ayrıca 1940’lardan günümüze kadar belediyelerin sorumlulukları ve görev alanlarında da artış olmuştur. Temel altyapı giderlerinin yanı sıra bu gelişmelerde sosyal hizmetlerin yerel niteliğinin genel niteliğinden fazla olmasının önemi yadsınamaz derecededir. Yani bir bölgedeki maddi durumu iyi olmayan, asgari düzeyde de olsa geçimini sağlayamayan, kendi kendine bakmakta zorlanıp bakıma muhtaç olanlara, engellilere, çocuklara ve kadınlara yönelik yerel sosyal projelerin hayata geçirilmesi ve doğrudan transfer harcamalarının yapılması, yerel yönetimlerin sosyal projeleri hayata geçirme

konusunda merkezî idareden daha iyi olduğu ve daha etkili sonuçlar aldığı görülmektedir. Sosyal ve kültürel hizmetlerin bölgeden bölgeye farklılık göstermesi ve her bölgenin kendine göre ihtiyaçların ortaya çıkması, bu hizmetlerin yerel yönetimler ve belediyeler tarafından yerine getirilmesinin bir diğer önemli nedenidir (Ateş, 2009: 90-91).

5.2. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Yetersiz Kaldığı Durumlar

Türkiye’de sosyal belediyeciliğin tam anlamıyla bekleneni karşılayamamasından dolayı bazı sorunlar oluşmaktadır. Sosyal belediyecilik uygulaması, az da olsa belediyelerde uygulama alanı bulsa bile Türkiye’de çoğu belediyede sosyal belediyecilik uygulamaları beklenen seviyede uygulanamamaktadır.

2000’lerin başında kavramı oluşan sosyal belediyecilik uygulamalarında sorunların daha net, daha anlaşılır olduğu zamanlarda temel sorun kaynakların az olması ya da yetersiz gelmesi, belediyeler arasında iş ve görev paylaşımı noktasında ortaya çıkan sorunlar ve merkezî yönetim ile yerel yönetimlerin ayrı siyasi partilerden olması durumunda merkezî idare ile yereldeki belediyenin anlaşamaması şeklinde öne çıkmaktadır.

Sosyal belediyecilik, ülkemizde çok dar kalıplarla sınırlandırılmaktadır. Sosyal belediyecilik denince sadece dar gelirliilere yapılan ayni ve nakdi yardımlar olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla birçok belediye sosyal belediyecilikle ilgili üzerine düşeni tam olarak yerine getirememektedir.

Sosyal belediyecilik kavramının ülkemizde başarısız olmasının bir diğer nedeni de sosyal belediyecilik projeleri üzerinden yerel yönetim yöneticilerinin siyasi rant elde etmesidir. Bu kapsamda yardıma muhtaç kişilere yakacak, gıda veya nakdi yardımların yapılması, öğrencilere burs verilmesi veya bilgisayar alınması gibi projelerin halka bu bir hediyeymiş gibi lütfedilmesidir. Aslında sosyal sorumluluk adına yapılan tüm yardımlar devletin vatandaşa yapmak zorunda olduğu temel yükümlülüklerdendir. Maalesef halkımızın bunu bilmemesi ve bunun kendilerine bir hediyeymiş gibi gösterilmesinden dolayı yerel yönetimdeki siyasiler oyunu korumanın derdine girebilmektedir.

Ülkemizde sosyal politikaların uygulanmasının eksik ya da başarısız olmasının en temel nedeni ekonomik sorunlar ve yeteri kadar kaynak ayrılmamasıdır. Özellikle

merkezî idareden ayrılan kaynağın oldukça az olması, bu kaynakların yerel yönetimlerin temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlandığı bir süreçte sosyal projelere yeteri kadar kaynak ayıramamasıdır.

6. SONUÇ

Yerel yönetim birimi olarak akla ilk gelen birim belediyeler bu çalışmanın en önemli ayağını oluşturmaktadır. Belediyeler halkın, beldenin refahı ve gelişmesi için gerekli projeleri, çalışmaları yapmalı ve geliştirmelidir. Yerel yönetimler durumları tespit etmede ve çözüm bulmada hem merkezî hem yönetim yararına çalışmaktadır. Hizmet sunma ve ulaştırmada en yetkili yöntem belediyelerdir. Belediyelerin temel görevleri dışında sosyal yardım hizmetleri de bulunmaktadır. Bu doğrultudan bakıldığında sosyal belediyecilik anlayışıyla paydaş olarak ilerlemektedir. Sosyal belediyecilik anlayışı doğrultusunda sosyal faaliyetlerin yöneldiği kesimler genel olarak dezavantajlı gruplar ya da yaşlı, bakıma muhtaç ve engelliler olarak belirlenmiştir.

Yapılan çalışmalara bakıldığında ihtiyaç doğrultusunda sosyal hizmetler verilmektedir. Yıllardır süregelen bir düşünce olan sosyal belediyecilik sadece yardım olarak anlaşılmakta ve bilinmektedir. Oysaki sosyal belediyecilik çeşitli alanlarla yakından ilişkilidir. Bu kavramlar sosyal devlet, sosyal politika, sosyal hizmet gibi kavramlardır. Sosyal belediyecilikte, yardımlaşma kavramının yanında bireylere yönelik eğitim ve kültürel projelerden bahsedilmeli ve tanıtılmalıdır.

Sosyal belediyecilik faaliyetleri belde halkının ihtiyacı ve istekleri doğrultusunda yapılmalı ve bu çalışmalar yapılırken halkla iletişim hâlinde olunmalıdır. Sosyal belediyeciliğin yaygınlaşması ve bilinmesi için öncelikle halk tarafından benimsenmesi ve sürekliliğin sağlanması gereklidir.

Yapılan proje ve çalışmaların tamamlanması önemli bir etkenidir. Sosyal belediyecilik faaliyetleri kısa vadeli olarak öngörülmektedir. Her dönem değişen partiler nedeniyle projelerin sürekliliği ve devamlılığı sağlanamamıştır. Bu projelerin sürekliliği sağlanmalı ve devamı için teşvik edilmelidir. Devamlılık sürdürülebilir sosyal belediyecilik açısından önemlidir.

Geçmişten günümüze sosyal belediyecilik ele alındığında aslında sosyal belediyecilik faaliyetlerinin belediyecilik tarihinden bile eski olduğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü sosyal belediyecilik kavramı esasında halkın refah düzeyini, yaşam kalitesini, toplumun diğer kesimleriyle olan sosyal farkının en aza indirilmesini, arada fark olan bireylerin dahi devletten eşit şartlarda yararlanmasına olanak sağlayan

bir sistemdir. Fakat özellikle belediyeçilik faaliyetleri tam olarak oluşmadan bu görevi merkezî idareler gerekli vakıf, lonca, oda gibi yerlerle yerine getiriyordu. Belediyeler kurulmaya başlandıkça bu görevler yavaş yavaş belediyelere geçmeye başladı.

Özellikle 1800'lü yıllar küresel düzeyde sanayileşmenin yoğun yaşandığı yıllardı. Bu yıllarda özellikle Avrupa'da birçok devlette vatandaşların istihdam sahası tarımdan sanayiye dönmüştü. Bu dönemde işçi hareketlerinin yoğun yaşanması sebebiyle aslında modern anlamda belediyeçiliğin temelleri atılmış oldu.

İşçi hakları, işçilerin daha iyi şartlarda çalışması, refah kalitesinin artırılması, izin hakkı, işe göre ücret hakkı gibi kavramlar bu dönemde globalleşmiştir. Dolayısıyla bu yıllar sendikalaşma hareketlerini gün yüzüne çıkarmıştır.

Sendikalaşmayla beraber devletin vatandaşına karşı sosyal sorumlulukları ve ödevleri de artmıştır. Aslında bir yandan devletler birtakım sosyal projeleri yapmak zorunda kalmıştır. Bu durum yerel yönetim anlayışının güçlenmesine yol açmıştır.

19. yüzyıl başlarına gelindiğinde ise modern anlamda sosyal belediyeçilik doğmuştur. Sosyal belediyeçiliğin temeli, devletin sosyal devlet olma gayretine dayanmaktadır. 19. yy.da günümüzdeki belediyeçilik anlayışından farklı ve daha az hizmetin sunulduğu bir yapı hâkimdi.

O zamanlarda belediyelerin halka sosyal anlamda sunduğu hizmetler çok azdı. Belediyeler sadece temel belediyeçilik sorumluluklarını yerine getiriyordu. Yani sadece altyapı, üstyapı gibi hizmetler ve şehrin genel sorunlarıyla ilgileniyordu. Genelde vakıflar sayesinde halkın refahı sağlanıyordu. Ayrıca Osmanlı Devleti'nde halkın inancından dolayı bu tür eksiklikleri halk kendi arasında dinî inanışına dayanarak karşılıyordu.

Ülkemizde özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1950-1960'lı yıllarda köyden kente göçün yoğun şekilde yaşandığı dönemlerdir. Bu yıllarda İstanbul, Ankara, Bursa, İzmir, Kocaeli gibi büyükşehirlerde nüfus orantısız bir şekilde artmış ve bunun sonucunda büyükşehirlerde çarpık kentleşme başlamıştır.

Belediyelerin temel sorunlarının yanı sıra plansız göçün yaşanmasından dolayı bu şehirlerde yaşayan bireylerin refahı ve yaşam kalitesi düşmüştür. Ayrıca farklı şehirlerden insanların büyükşehirlerde toplanmasının bir sonucu olarak kültür

yozlaşması olmuştur. Bu da belediyeler üzerinde sosyal anlamda görev yükünü artırmıştır.

Günümüzde ise belediyelerin sosyal anlamda görevleri artmıştır. Günümüzde belediyeçilik faaliyetleri sadece altyapı, yol, su, kanalizasyon gibi hizmetlerle sınırlı kalmayıp halkın sosyal yaşantısını doğrudan ilgilendiren sorunlarla da uğraşan bir yapı olmuştur.

Özellikle şehirlere farklı bölgelerden insanların gelmesi, o şehirlerde kültürel farklılıklara yol açmaktadır. Bu da belediyelerin halkın sosyal anlamda yozlaşma mücadelesini öne çıkarır.

Belediyeler günümüz ekonomik şartlarında halkın refahının zorlaşması nedeniyle sosyal hizmetlerdeki çalışma alanını genişletmiştir. Özellikle halkın geçinme noktasında sıkıntı yaşadığı durumlarda belediyeler sosyal belediyeçilik faaliyetleriyle ön plana çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ş. (2013). Kentsel Yoksullukla Mücadelenin Bir Aracı Olarak “Sosyal Belediyecilik” Antakya Belediyesi Sosyal Belediyecilik Uygulamaları. *İçinde Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın (Ed.), Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar*, 186-195.
- Akbaş, Ö. Z. (2011). Türkiye’de Kentsel Yoksulluk Sorunu Açısından Sosyal Belediyeciliğin Önemi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 1(2), 117-126.
- Akif Özer, M., & Çiftçi, A. (2023). Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Dünyü Bugünü. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1).
- Aksakaloğlu, Y. (2018). Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Etimesgut Belediyesi Örneği. *Uluslararası Tarihte Etimesgut Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 256-274.
- Alan, Ç. (2018). Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Uygulanmasını Zorlaştıran Nedenler. *Uluslararası Yönetim Eğitim ve Ekonomi Perspektifleri Dergisi*, 6(2), 54-66.
- Arıcı, E. (2019). Dezavantajlı Gruplara Yönelik Sosyal Politika Uygulamalarının Yerel Düzeyde Bir Örneği Olarak: Kütahya Belediyesi. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, (3-4), 40-48.
- Ay, N. (2009). Türkiye’de Belediyecilik, Karaman’da Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Etkinliklerinin Analizi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aygen, M. (2014). Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Elâzığ Belediyesi Örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 173-192.
- Bahar, Ö. F. (2021). Kentsel Yoksulluğa Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Antalya Kepez Belediyesi Örneği, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Bahar, Ö. F., & Durmaz, Ş. (2023). Yoksulluğa Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (45), 703-740.
- Balcılar, A. N., & Çınarlı, S. (2020). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Bornova Belediyesi Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(2), 122-156.
- Başcı, G., & Kaya, A. (2018). Sosyal Belediyecilikte Farkındalık ve Memnuniyet Düzeyi: Çorum Belediyesi Örneği. *Elektronik Türkçe Çalışmaları*, 13(15).
- Batal, S. (2015). Türkiye’de Sosyal Devlet Kavramının Dönüşümü: Sosyal Belediyecilik. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 453-463.
- Bayraktar, B. (2013). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Sosyal Politikaya Bakış Açısı” Sosyal Belediyecilik” Nilüfer ve Yıldırım Belediyesi Örneği*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Berk, Z. (2011). *Kent Yoksulluğu ve Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Kırıkkale Belediyesi Örneği*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Berkün, S. (2017). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *Şarkiyat*, 9 (2), 582-598.
- Ceren, A., & Erdem, T. (2018). Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Yardım Uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 6-24.
- Çağatay, A. L. A. N., & Güven, A. Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Açısından Eskişehir ve Gaziantep Büyükşehir Belediyelerinin Karşılaştırılması. *II. Uluslararası Battalgazi Multidisipliner Çalışmalar Kongresi 15-16-17 Mart 2019*, 272.
- Çakır, R. Y. (2016). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Nazilli Belediyesi Örneği*, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Çelik, A. (2013). Yerel Özerklik Açısından 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun Genel Bir Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 12-24.
- Çelik, A. (2014). Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-20.
- Çolak, H. (2012). Türk Toplumunda Demokrasi ve Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi Bağlamında 1580 sayılı Belediye Kanunu Yasama Müzakereleri. *Atatürk Yolu Dergisi*, 13(49), 33-55.
- Çöpoğlu, M. (2014). Sosyal Belediyecilik ve Sorunları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 223-247.
- Çuhadar, B. (2022). Sosyal Refah Devletinin Türk Yerel Yönetimindeki Karşılığı: Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çukurçayır, A., & Ay, N. G. (2012). Türkiye’de Belediyecilik Ve Karaman Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (3), 34-62.
- Demir, M. (2021). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına Halkın Bakışı: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane Üniversitesi.
- Demir, S. (2022). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Sosyal Belediyecilik İlkesi Doğrultusunda Sosyal ve Ekonomik Destek Uygulamaları; Çorum Belediyesi Gıda Bankası ve Sosyal Destek Kartı Uygulaması. *Hitit Ekonomi ve Politika Dergisi*, 2(1), 193-215.
- Deniz, N. (2012). Sosyal Belediyecilik: Esenler Belediyesi Ekseninde Halkın Refahına Odaklı Yerel Yönetim Vizyonu. *Uluslararası Hakemli Akademik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 24-34.

- Efe, H. (2012). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik: Bayrampaşa Belediyesi Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Eryılmaz, E. (2023). Türkiye'deki Sosyal Belediyecilik Anlayışının Dönüşümü: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul 2023,172.
- Es, M., & Menteşe, B. (2018). Yerel Yönetimlerde Dezavantajlı Gruplara Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(19), 525-551.
- Es, M., Başkurt, M., & Zengin, E. (2013). Kentsel Yoksulluğun Önlenmesinde Sosyal Belediyecilik Uygulamaları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 21-39.
- Esmer, Y., & Yüksel, M. (2020). Belediyelerde Sosyal Girişimcilik Uygulamaları: Karadeniz Bölgesi Örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 170-188.
- Genç, Y., Çavuşoğlu, O., & Çöpoğlu, M. Sosyal Politika Geliştirme ve Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yerelleşme: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Gelişim Merkezi Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 235-272.
- Gürbüz, B. (2021). *Belediyelerde Sosyal Bütçe Uygulamaları: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Örneği*, Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şırnak.
- Hekimoğlu, E. *Yerel Yönetimlerde Sosyal Belediyecilik: Başakşehir Belediyesi Örneği*, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- İpek, S., & Çıplak, B. (2016). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik ve Sosyal Bütçe Uygulamaları: Çanakkale Belediyesi Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27).
- İşgör, K., & Gemrik, S. (2022). Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri: Zonguldak Belediyesi İçin Bir Analiz. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, (1), 181-204.
- Kalağan, G. (2018). Türkiye'de 6360 sayılı Büyükşehir Yasası Kapsamında Büyükşehirler/Bütünşehirler: Yönetimsel Yapı, Mali/İktisadi Boyut ve Gelecek Vizyonu Üzerine Bir Tartışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(25), 591-603.
- Karadaş, E. (2019). Türkiye'de Sosyal Politika ve Sosyal Belediyecilik Anlayışının Geliştirilmesi. *Toplum ve Demokrasi*, 13, 27-28.
- Kaya, N. (2012). Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçe; Erzurum Büyükşehir Belediyesi Sosyal Bütçesinin Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(2), 157-169.
- Kaya, Ş. (2015). *Sosyal Yaşam Merkezlerinin Sosyalleşmeye Etkisi: Karabük Belediyesi Örneği*, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

- Kaya, T. (2017). *Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Sorumluluğu: Muratpaşa ve Kepez Belediyeleri Örneği*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Kesgin, B. (2016). Sosyal Belediyecilik Uygulamalarında Sivil Toplum Ortaklığı. *Stratejik Kamu Yönetimi Dergisi*, 2(4), 82-94.
- Kılavuz, F., & Yüksel, C. (2017). Yerel Yönetimler Maliyesi Çerçevesinde Toplumcu Belediyecilik: Fatsa ve Ovacık Örneği. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 11(23).
- Kırımlı, E. N. (2023). *Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Belediyelerde Kurumsal İmaja Etkisi: Çankırı Belediyesi Örneği*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Koçak, O., & Kavi, E. (2014). Sosyal Politika Aktörü Olarak Sosyal Girişimci Belediyecilik. *Hak İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, 3(6), 26-49.
- Köse, H. (2010). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir Karşılaştırma: Maltepe ve Kadıköy İlçe Belediyeleri Örnekleri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kutlu, Ö., & Göksel, Z. S. (2014). Kent Kültürü Oluşturma Aracı Olarak Kültürel Belediyecilik: Selçuklu Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31.1), 75-91.
- Küçükali, A., & Gülbeyen, Z. (2022). Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Erzurum Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 15-28.
- Küçükkelepçe, Ö., & Şahin, S. (2022). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışının Kanunlar Üzerinden İncelenmesi Ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar. *Bayburt Üniversitesi Adalet Dergisi*, 1(1), 39-71.
- Mermer, B., Şataf, C., & Negiz, N. (2016). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Denizli Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1299-1322.
- Olgun, H. (2019). *Sosyal Belediyecilik Bağlamında Bilecik Belediyesi*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.
- Özcan, H. (2019). *Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Harcamaları: Avcılar Belediyesi Örneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, Z. (2016). *Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*, Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, M. A. (2015). Sosyal Ekonomi Politikaları Kapsamında Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (35).

- Özer, M. A., & Çiftçi, A. (2023). Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Dünyü Bugünü. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 24-44.
- Özgür, H., & Yavuzçehre, P. S. (2016). Türkiye’nin Büyükşehir Belediyesi Sistemi: 1982-2015. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 903-926.
- Öztürk, H., & Gül, H. (2012). Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif Mi? *Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*, 6, 12.
- Pektaş, E. K. (2010). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(1), 4-22.
- Sanuk, B. *Türkiyede Sosyal Belediyecilik: Bakırköy Belediyesi Örneği* Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Saraçbaşı, Y. (2010). *Türkiye’de E-Belediyecilik Uygulamalarında Belediye Vatandaş İlişkisi: Malatya Belediyesi Örneği*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Sevinç, İ. (2015). Sosyal Belediyecilik Uygulamalarında Kent Bilgi Sistemlerinin Kullanımı: Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22(1), 201-218.
- Sezik, M. (2016). Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi ve Sorun Alanları. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 171-186.
- Sezik, M. (2017). Büyükşehirlerin Sosyal Belediyecilik Yaklaşımlarına Bir Örnek Olarak Madde Bağımlılığı ile Mücadele Çalışmaları. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 2(1), 51-63.
- Şahinoğlu, İ. (2014). *Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahinoğlu, İlker. (2017). "Yerel Sosyal Politika Uygulamalarında Türkiye Deneyimi Sosyal Belediyecilik Anlayışı." *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11, 37-67.
- Şataf, C., & Taşdelen, S. (2019). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri Çerçevesinde Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 11(1), 1-23.
- Şengün, E. (2019). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Şengün, E., & Akman, Ç. (2020). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik*. Nobel Akademik.

- Şerif, Öner, & Barış, Çam. (2021). Covid-19 Sürecinde Yükselen Sosyal Belediyecilik: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19(Özel Sayı), 137-163.
- Tokgöz, F. (2017). *Sosyal Belediyecilik: Tekirdağ Büyükşehir Belediye Örneği*, Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Toprak, D., & Şataf, C. (2009). Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 1(1), 11-24.
- Toprak, D., & Şataf, C. (2017). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Çerçevesinde Sosyal Harcamalar Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Sayıştay Dergisi*, (106), 63-86.
- Tozanlı, G. (2017). Belediyelerde Sosyal Politika Uygulamaları: Bakırköy Belediyesi Örneği. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (46), 21-34.
- Urhan, V. F. (2008). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması. *Sayıştay Dergisi*, (70), 85-102.
- Uzun, U. (2013). *Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Kağıthane Belediyesi Örneği*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vurur, S. (2019). *Yerel Yönetimler Bağlamında Sosyal Politika Çerkezköy Belediyesi Örneği*, Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Yaman, M. (2014). Sosyal Devlet ve Sosyal Belediyecilikte Yaşanan Dönüşüm: Kütahya Belediyesi Örneği. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (42).
- Yılmaztürk, A., & Güler, T. (2017). Sosyal Devlet Anlayışının Yerel Karşılığı: Sosyal Belediyecilik ve Temel Sorunları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-23.
- Yılmaztürk, A., & Güler, T. (2017). Sosyal Devlet Anlayışının Yerel Karşılığı: Sosyal Beledi Düzenli, K., & Bilgili, M. Y. (2022). Toplumcu Belediyecilik Pratiklerinin Karşılaştırılması: Türkiye ve İsveç Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 31(1), 67-94.
- Yecilik ve Temel Sorunları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-23.
- Yıldırım, H. *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Üzerine Bir Karşılaştırma: Kadıköy ve Esenler İlçe Belediyeleri Örnekleri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yusuf, Genç & Barış, İ. (2019). Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında Yerinden Yönetimin İşlevselliği. *Akademik Sosyal Bilim Çalışmaları Dergisi*, 2(32), 95-117.
- Zengin, E., & Öztaş, C. (2009). Yerel Yönetimler ve Sosyal Yardımlar: Üsküdar Belediyesi Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(16), 19-36.
- Zengin, E., Başkurt, M., & Es, M. (2014). Yerel Yönetimler ve Yerel Kalkınma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 95-124.

